

Дневникът

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Първа редовна сесия.

IV заседание, петък, 21 октомври 1911 г.

(Открито отъ подпредседателя г. М. Маджаровъ, въ 2 ч. 25 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: (Звъни) Засѣданието се отваря.

Моля секретаря г. д-ръ Константинъ Списаревски да прочете имената на неразписанитѣ се г. г. народни прѣдставители.

Секретарь д-ръ К. Списаревски: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Янко х. Атанасовъ, Иванъ Балтаджиовъ, Димитъръ х. Банчевъ, Цоню Бръшляновъ, Стоянъ Бурмовъ, Георги Джевизовъ, Георги Икономовъ, Димитъръ Икономовъ, Христо Пиналовъ, Христо Поповъ, д-ръ Василъ Радославовъ, Маню Райновъ, Спиридонъ Рачевъ, Иванъ Таневъ, Ганчо Торомановъ, Борисъ Христовъ и Христо Цаневъ)

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Г. г. народни прѣдставители! Отсъствуватъ 17 души. Слѣдователно, има законниятъ съставъ, за да може да се почне засѣданнето.

Но прѣди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, ще ви съобща нѣколко отпуски, дадени на народнитѣ прѣдставители отъ страна на прѣдседателството: на станимашкия народенъ прѣдставителъ г. Янко х. Атанасовъ — 2 дена, на новозагорския народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Таневъ — 10 дена, на търновския народенъ прѣдставителъ г. Стоянъ Бурмовъ — 8 дена, на разградския народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Икономовъ — 10 дена, на бѣленския народенъ прѣдставителъ г. Георги Губидѣльниковъ — 10 дена, на силистренския народенъ прѣдставителъ г. Петъръ Бабаджановъ — 1 день, на новозагарския народенъ прѣдставителъ г. Спиридонъ Рачевъ — 2 дена, на русенския народенъ прѣдставителъ г. Константинъ Кръстевъ — 5 дена и на поповския народенъ прѣдставителъ г. Ганчо Торомановъ — 2 дена. Тия отпуски сж дадени или по домашни причини, или по болестъ.

Както знаете, г-да, на пръвъ дневенъ редъ имаме провѣрка на изборитѣ, отложенитѣ отъ миналото засѣдание,

Докладчикъ на II-та Видинска избирателна околия е г. Гаврилъ Цонковъ. Моля го да докладва.

Докладчикъ Г. Цонковъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще ви докладвамъ избора въ II-та Видинска избирателна околия. Никаква контестація нѣма. Заявления прѣзъ деня на избора не сж постѣпили, освѣнъ въ Гжизовската секция, каждѣто сж постѣпили двѣ заявления. Споредъ първото заявление, кметътъ стоялъ въ бюрото; прѣдседателътъ на бюрото го е отстранилъ. Споредъ второто заявление двѣ кръжми били отворени и прѣдседателътъ на бюрото е разпоредилъ да се затворятъ. Постѣпило е и трето заявление, че една шайка на край селото връщала избирателитѣ. Прѣдседателътъ на бюрото се е разпоредилъ да се разпади тази шайка, макаръ да не се установява въ дѣйствителностъ, че е имало такава. Като се направи смѣтка, че разликата въ гласоветѣ на двѣтѣ листи е кръгло 800 гласа, а всички избиратели въ тази секция сж 600, отъ които гласоподаватели 400 души, и двѣтѣ листи сж получили по 200 гласа кръгло, то и да допуснемъ, че е истина, че сж били спрѣни 10—20, или 100 души даже, това нѣма никакво влияние за резултата на избора.

Въ тази околия сж избрани г. г. Ванко Георгиевъ и Илия Цвѣтковъ съ по 2.611 гласа.

Провѣрочната комисия намѣри избора за редовенъ и моли да бѣде утвѣрденъ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Понеже никой не иска думата, ще се гласува, г-да. Онѣзи отъ васъ, които приематъ прѣдложението на г. докладчика, да се счита станалиятъ въ II-та Видинска избирателна околия изборъ за правилно и законно извършенъ, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Прието.

Моля г. докладчика да докладва избора, станалъ въ I-та Ломска избирателна околия.

Докладчикъ Г. Цонковъ: Въ I-та Ломска избирателна околия сж избрани г. г. Никола Алтимирски и

Димитър Мицайковъ съ по 3.874 гласа срѣщу 1.390 на дружбитѣ. Контестация нѣма. Въ деня на избора сж постѣпили заявления само въ Крумовската секция. Съ туй заявление се казва, че е имало дупка на тайната стаячка, откъдѣто се виждало кой каква бюлетина поставя въ плика. Бюрото провѣрило това и се оказало невѣрно. Въ Кулемахленската секция било подадено заявление отъ нѣколко избиратели, че нѣкой общински свѣтнинѣ агитиралъ въ изборния дворъ. И туй, провѣрено, оказало се тоже невѣрно. Въ Ломъ, въ една отъ секциитѣ, тоже нѣкой си агитиралъ въ изборния дворъ, за което му съставили актъ и го пратили на прокурора, заедно съ заявлението, и затуй самото заявление и актътъ не сж приложени къмъ книгата.

Комисията намѣри избора за редовенъ и моли да бжде утвърденъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Понеже никой не иска думата, г-да, ще се гласува. Ония отъ васъ, които приематъ прѣдложението на г. докладчика, да се съете изборътъ, станалъ въ I-та Ломска избирателна околия, за правилно и законно извършенъ, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Слѣдва докладътъ по избора, станалъ въ Пирдопската избирателна околия. Моля докладчика г. д-ръ Георги Гаговъ да докладва.

Докладчикъ д-ръ Г. Гаговъ: Г. г. народни прѣдставители! На 4 септемврий т. г. сж гласоподавали въ Пирдопската избирателна околия 4.078 души избиратели, а изобщо избирателитѣ сж 8.051. Отъ 4.078 избиратели пуснали за г. Ивана Толевъ 2.139 гласа, за г. Рашка Маджаровъ — 1.781 гласа, за г. Тодора Влайковъ — 111 гласа, за г. Георги Кировъ — 30 гласа, за г. Никола Харлаковъ — 7 гласа, за г. Юрдана Йоновъ — 7 гласа и за г. Димитра Благоевъ — 3 гласа. Споредъ числото на гласоветѣ, централното избирателно бюро на Пирдопската избирателна околия е намѣрило, че най-много гласове е получилъ само г. Иванъ Толевъ, понеже се избира само единъ народенъ прѣдставителъ, и сждътъ, съ опрѣдѣлението си отъ 7 септемврий 1911 г., е провъзгласилъ за народенъ прѣдставителъ въ XV-то обикновено Народно събрание г. Ивана Толевъ.

Въ деня на избора сж се случили нѣколко инциденти. Въ Копривщица изборътъ е вървѣлъ първоначално мирно и тихо. Постѣпили сж шесть заявления отъ разни мѣста, че горската и полицейската стражи били правили агитации и въобще навѣртали сж се въ изборното мѣсто. Това е констатирано и въ протокола на бюрото. По тѣзи заявления бюрото се е произнесло, като ги е разрѣшило; то е намѣрило, че нѣкои нѣща сж невѣрни, а други — вѣрни. Прѣседателътъ на бюрото, съвмѣстно съ бюрото, е взелъ мѣрки и е отстранилъ всички ония слѣпки, които биха могли да произведатъ какъвто и да било инцидентъ въ полза на едната или другата страна. Сжщо имало е оплакване въ с. Лъжено, че г. Толевъ билъ регистриралъ своята листа като розова, но послужилъ си е и съ моравата бюлетина; прѣседателътъ на бюрото провѣрилъ това нѣщо и намѣрилъ, дѣйствително, нѣкои такива бюлетини и ги е прѣмахналъ, отстранилъ ги е. Сжщо въ Златица старшиятъ стражаръ съобщилъ, че вѣнъ отъ изборното мѣсто станало сбиване. Прѣседателътъ на бюрото, слѣдъ като е констатиралъ туй нѣщо съвмѣстно съ бюрото, спрѣлъ гласоподаването за 15 минути, повикалъ военна сила, която въдворила реда и тишината и слѣдъ туй изборътъ продължилъ докрай мирно и тихо, безъ никакви инциденти. Въ с. Радославово сж постѣпили три заявления, които, обаче, сж оставени безъ послѣдствие отъ бюрото, понеже е констатирано споредъ съдържанието имъ, че сж невѣрни. Въ

с. Буново сжщо сж постѣпили двѣ заявления, които сж съдържали оплакване, че горски стражари били агитирали при изборното мѣсто. Прѣседателътъ на бюрото като видѣлъ, че има нѣколко горски стражари, заповѣдалъ да се отстранятъ. Сжщо въ с. Смолско сж постѣпили двѣ заявления, въ първото отъ които се казва, че имало нѣколко избиратели съ избирателни карти, които не сж били подпечатани съ печата на общината, и че кметътъ избѣгвалъ да ги подпечата; обаче, прѣседателътъ на бюрото повикалъ кмета, и той подпечаталъ картитѣ, които сж се искали отъ тѣжителитѣ. А има и друго едно оплакване, че единъ горски стражаръ агитиралъ. Попитанъ този горски стражаръ отъ прѣседателя на бюрото: вѣрно ли е, че е агитиралъ, казалъ: „Агитирахъ, но на шега“. Това сж оплакванията въ нѣкои секции, които изложихъ тукъ, а въ другитѣ секции е констатирано отъ дневницитѣ, че не е имало никакви инциденти, на и никакви оплаквания не сж постѣпили.

Въ установения срокъ е постѣпила една контестация, подписана само отъ кандидата г. Рашка Маджаровъ, въ която съ общи фрази се изтъкватъ нарушения и се иска касирането на избора, защото всички органи на властѣта били агитирали въ полза на г. Толева, за което, казва, имало вече заведени дѣла. Освѣнъ това, имало организирани шайки, какъвто билъ случаятъ въ Копривщица, Златица и въ нѣкои други села. Освѣнъ това, г. Толевъ билъ си служилъ съ моравата бюлетина и по този начинъ билъ заблудилъ избирателитѣ. Това е въ кратецъ съдържанието на контестацията, която г. Рашко Маджаровъ е подалъ и която не съдържа нищо друго, освѣнъ това, което казахъ, а именно, че само въ общи фрази е казано, че властѣта е агитирала, че г. Толевъ си е служилъ съ моравата бюлетина.

Втората контестация е подадена отъ нѣколко граждани, между които личатъ избирателитѣ Дебеляновъ, Тодоровъ, Наумовъ, Чолаковъ и т. н. — всичко 15 души. Въ тази контестация се изброяватъ нѣколко нарушения, които азъ съмъ дълженъ да докладвамъ прѣдъ васъ. Първото оплакване е, че околийскиятъ началникъ билъ се опитвалъ съ нѣкакви закани и заплашвания да разтури нѣколко общински свѣта, които били демократически. Така билъ случаятъ въ с. с. Радославово, Мирково, Смолско. Второ, че се натрапвали на общинитѣ за секретарь-бирници лица, които били неприятни на общинскитѣ свѣтници въ нѣкои села. Трето, стражаритѣ на околийския началникъ почнали да сноватъ прѣди изборитѣ и да заплашватъ политическитѣ приятели на г. Маджарова и било внушавано на кръчмаритѣ, че ако не гласоподаватъ за г. Толева, ще имъ се отнематъ патентитѣ и т. н. Четвърто, били се заканвали нѣкои хора, че щѣли да падатъ лешове, но само правителствениятъ кандидатъ да излѣзе изъ урнитѣ, и че Свиновъ, единъ отъ водителитѣ на либералитѣ въ с. Радославово, билъ се прѣдалъ въ услуга на г. Толева и самъ билъ пжтувалъ съ него и, ползувайки се отъ властѣта, правилъ тия заплашвания въ с. Радославово. Пето, за да се сплашели избирателитѣ, трѣвало да бжде арестуванъ нѣкой си Пею Павловъ отъ с. Карлиново, учителъ, за който по-нататкъ, обаче, се оказва, че околийскиятъ началникъ искалъ да го арестува затуй, че всѣки день пишелъ дописки въ в. „Прѣпорецъ“ противъ него. Шесто, били смѣнени повече отъ 20 души горски стражари, за да агитиратъ за властѣта. Седмо, демократическитѣ агитатори били послѣдвани — не прѣслѣдвани, а послѣдвани — отъ полицейската стража, която съобщавала послѣ на околийския началникъ, кѣдѣ отива да пие, да спи и да гуляе г. Рашко Маджаровъ. Такъвъ е билъ случаятъ въ с. Мирково. Осмо, околията била крътосвана отъ разни подозрителни личности — нѣщо вродѣ шайка — които заплашвали избирателитѣ, за да гласоподаватъ за правителствения кандидатъ.

Девето, правителственият кандидат се е съпровождал от стражари и самъ билъ давалъ заповѣди за арестуването на нѣкои хора, какъвто е билъ случаятъ съ нѣкой си Узуновъ въ с. Радославо̀во — по-послѣ ще кажа, че провѣрочната комисия не е провѣрила този пунктъ; останѣ на г. Толева да го обясни — и че въ надвечерието на избора — не се казва на коя дата — билъ убитъ отъ партизанска ржка въ с. Смолско нѣкой си Георги М. Менговъ и убиецътъ не е билъ задържанъ, а въ послѣдствие билъ заловенъ. Десето, имало прѣди избора шайки, които върлували, безъ да бждатъ обезпечавани отъ кого и да било, и че въ надвечерието на избора били нападнати аптекарътъ Топаловъ и нѣкой си Петъръ Трасневъ. Туй сж оплакванията на контестаторитѣ по настоящия изборъ, изброени въ десетъ пункта.

Въ втория отдѣлъ контестаторитѣ казватъ: „Независимо отъ туй, кандидатурата на г. Толева е опорочена затуй, защото си е служилъ съ тѣжа и измама, защото, първо, не попадилъ ни честъ, ни човѣшко достоинство на своя противникъ г. Рашко Маджаровъ, когото той нареклъ въ нѣкои събрания крадецъ, моменикъ, безправственикъ, разбойникъ и пр., за което ще оставимъ да говорятъ и самитѣ му възвания...“ И дѣйствително, има едно възвание, издадено отъ коалиранитѣ партии, въ което на едно мѣсто се казва, че „г. Рашко Маджаровъ е човѣкъ, който тоже е заслужилъ отдавна вашето прѣзрѣние“ и т. н., „защото отъ вчерашенъ голтакъ, сега разполага съ хиляди левове, за да събира гласовѣтъ на избирателитѣ“. Има такова нѣщо писано и е подписано отъ околийскитѣ бюра на народната и прогресивно-либералната партии въ Пирдопъ. Така щото, че трѣбва да се направи една поправка, че не г. Толевъ е издалъ това възвание, а двѣтѣ партии. Освѣнъ това, той си служилъ съ общията за прокарване на нѣкаква подбалканска желѣзница и независимо отъ това си служилъ съ морава бюлетина. Както констатирахъ по-рано, г-да, има една морава бюлетина съ името на г. Ивана Толевъ и тя е прилѣпена къмъ една отъ контестациитѣ. Това се констатира, въпроемъ, и отъ прѣдседателя на бюрото въ едно село, отъ което се вижда, че е имало нѣколко такива бюлетини. Пъкъ въ самия изборенъ день, казватъ въ отдѣлъ III, имало подозрителни личности, които съ навѣсване заплашвали избирателитѣ да гласоподаватъ за правителствения кандидатъ; това станало пакъ въ Пирдопъ, въ Копривница и въ нѣколко села. Послѣ споменуватъ, че въобще всички чиновници били въ ходъ да агитиратъ, но на конкретни факти не показватъ, освѣнъ дѣто назоваватъ пощенския надзорникъ Никола Рашковъ, че билъ агитиралъ прѣдъчитѣ на полицията, но послѣдната не направила нищо. Това сж оплакванията, които сж помѣстени въ тази контестация.

Г. г. народни прѣдставители! Както секцията, така и провѣрочната комисия намѣри, че първата контестация на г. Рашко Маджаровъ трѣбва да се остави безъ послѣдствие, защото не съдържа нищо, освѣнъ едни фрази. Втората контестация пъкъ показва тукъ-тамъ на извѣстни факти, обаче тѣзи факти не сж въ състояние да опорочатъ избора, прѣдъ видъ на туй, че не е констатирано, че дѣйствително органитъ на властта сж дѣйствували така, както е изброено въ контестацията, съ изключение на 1—2 случая, дѣто сж били подадени заявления въ нѣкои села, че нѣкакъвъ горски стражаръ агитиралъ и слѣдъ туй билъ отстраненъ — не се показва самото мѣсто, самата обстановка, кога е извършено това, да-ли е било извършено прѣди дня на избора и колко дена прѣди избора; въ общи фрази се говори, че околийскиятъ наачникъ се е опиталъ да разтури кметства, че е искалъ да натрапи нѣкои секретаръ-бирници, че нѣкой си Свиначевъ билъ въ услуга на властта и т. н. Провѣрочната комисия намѣри, че

изборътъ трѣбва да се счита за редовенъ и, като такъвъ, да бжде утвърденъ, и азъ ще ходатайствувамъ да бжде утвърденъ.

Извинете, г. г. народни прѣдставители, има още едно нѣщо. Слѣдъ като свършихме вчера доклада на провѣрочната комисия, днесъ, съ днешна дата, зарегистрирано въ Народното събрание, 21 октомврий, г. Рашко Маджаровъ е далъ дълга и широка контестация, но тя се остави безъ послѣдствие, защото е просрочена.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Никола Козаревъ.

Н. Козаревъ: Азъ ще моля народното прѣдставителство да разрѣши въпроса, да-ли допълнителнитѣ свѣдѣния, които г. Рашко Маджаровъ, пропадналиятъ кандидатъ въ Пирдопска околия, е депозиралъ въ Народното събрание, трѣбва да се разгледатъ отъ провѣрочната комисия или не, като се има прѣдъ видъ, че той изрично е казалъ въ първата си контестация, че ще прѣдстави на Народното събрание допълнителни конкретни факти, прѣди разглеждането на избора. Понемъ този въпросъ не е разрѣшенъ и допълнителнитѣ конкретни случаи, които г. Рашко Маджаровъ посочва, не сж разгледани отъ провѣрочната комисия, азъ мисля, че най-правилното ще бжде, ако почитаемото Народно събрание рѣши да се отложи докладътъ на избора и да се разгледа това допълнително заявление въ провѣрочната комисия, да се произнесе послѣдната и тогава почитаемото Събрание да вземе рѣшение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Александъръ Малиновъ.

А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ нѣмамъ нищо противъ прѣдложението, което направи нашиятъ другаръ г. Козаревъ — да се отложи разглеждането на настоящия изборъ за друго едно заседание, та да може провѣрочната комисия да се занимае не съ нѣкаква нова контестация на г. Рашко Маджаровъ, а по-скоро съ едно негово заявление, въ което той посочва редица конкретни факти за онѣзи обстоятелства, които той съ общи думи е обрисувалъ въ своята контестация.

Докладчикъ д-ръ Г. Гаговъ: Г. Малиновъ! Ако обичате, да Ви поправа: той самъ нарича своето заявление „контестация“.

А. Малиновъ: Безспорно, иначе не може да го назове.

Г. г. народни прѣдставители! За да подкрѣпя заявлението на другаря си г. Козаревъ, азъ ще си позволя да прочета прѣдъ народното прѣдставителство това заявление, което е дадено днесъ сутринта на г. прѣдседателя, и вие ще се освѣдите, заедно съ мене, че това не е нѣкаква нова контестация, а че е едно заявление, въ което сж посочени конкретно онѣзи обстоятелства, които г. Маджаровъ лансира въ своята контестация, като обстоятелства, които опорочаватъ избора. Прѣди, обаче, да сторя това, азъ трѣбва да забѣлжа, че дори отъ доклада, който ни направи тукъ уважаемиятъ г. докладчикъ, личи, че самитѣ бюра, които сж произвеждали изборитѣ въ Пирдопско, сж констатирани, че наистина въ нѣкои секции тѣ не сж вървѣли редовно. Така, напр., вие ще си припомните, че въ Копривница, споредъ доклада, който ни се направи, самиятъ прѣдседател на бюрото е констатиралъ, че наистина е имало полицейски и горски стражари, които сж агитирали въ полза на правителствения кандидатъ, въ полза на г. Толева. Този фактъ трѣбва да бжде приетъ за безспоренъ фактъ, защото той не се твърди само отъ

г. Рашка Маджаровъ или отъ другитѣ, които сж подали контестацията, но е единъ фактъ, който е констатиранъ отъ прѣдседателя на бюрото. Въ Златишката секция е станало сбиване. Този фактъ сжко се констатира отъ прѣдседателя на бюрото. Той е билъ принуденъ да прѣустанови избора за 15 минути и дори да прибѣгне къмъ съдѣйствието на войската, за да може да се въдвори редътъ, та изборитѣ да станатъ тѣй, щото наистина да можемъ да ги назовемъ избори свободни. Сжко, прѣдседателятъ на бюрото е констатиралъ, че въ с. Буново агитациитѣ сж се водили отъ горски стражари. Сжко — прѣдседателятъ на бюрото е констатиралъ въ своя протоколъ, че въ с. Смолско сж били водени агитации отъ единъ горски стражаръ. Прѣдседателятъ го билъ повикалъ и го запиталъ: „Вѣрно ли е оплакването на избирателитѣ, че ти агитирашъ?“ Стражарътъ му е билъ отговорилъ и — прѣдседателятъ е протоколиралъ този неговъ отговоръ — „Истина е, г. прѣдседателю, азъ агитирахъ, но моята агитация бѣ на шега“ — шегувалъ се е човѣкътъ, като е агитиралъ. Като имате прѣдъ видъ тѣзи факти, които ви соча, факти, констатирани отъ самото бюро, вие ще повѣрвате, че другитѣ факти, които сж изброени въ контестацията на Дебелянова и на нѣкои други пирдопски граждани, отъ 12 септември т. г., заслужаватъ вашето внимание. И г. Рашко Маджаровъ, който е далъ днешното заявление, не го е далъ, за да каже: ето ви нова контестация, не — той добръ разбира закона — но той е пожелалъ само да посочи въ днешното си заявление редица конкретни факти, присъди, слѣдствени дѣла, които подкрѣпятъ контестацията му, т. е. да извърши онази работа, на която г. министърътъ на финанситѣ държеше много завчера, на която той е държалъ и като опозиционеръ. Г. министърътъ на финанситѣ ни каза: „Стига да има факти, стига да има имена, стига да бждатъ посочени присъди, стига да бждатъ посочени слѣдствени дѣла, азъ ще бжда първиятъ, който ще поискамъ или касирането, или анкетирането на избора“.

Азъ ще ви отнема много по-малко врѣме, ако прочета тѣзи факти, тѣй както сж изложени отъ г. Р. Маджаровъ, отколкото ако ги опиша самъ, защото въ заявлението му се споменаватъ десетки имена, присъди и дѣла, та не е възможно, като говоря, да ги цитирамъ точно; говорѣтъ ми ще бжде по-дълъгъ, ще ви отнема повече врѣме отколкото ако набърже прочета заявлението на г. Маджарова. Нека народното прѣдставителство да има търпѣние да изслуша това заявление. Увѣрявамъ ви, че то заслужава вашето внимание; увѣрявамъ ви, че искането на г. Козарева, да бжде то разгледано отъ провѣрочната комисиия, е искане, което заслужава да бжде прието отъ народното прѣдставителство; то е едно искане, което иде отъ единъ приятелъ, добъръ приятелъ на правителството, то е едно искане, което иде отъ вашата срѣда и, струва ми се, че само затова заслужава по-голямо внимание. И азъ искамъ да мисля, че ако г. Козаревъ е направилъ едно подобно прѣдложение, то е заради това, защото самъ е видѣлъ, че посоченитѣ факти въ заявлението заслужаватъ да бждатъ разисквани. Ето ги: (Чете)

„Още съ поемане властта отъ сегашното правителство, бѣ назначенъ за околийски началникъ Илия Ивановъ. Той е познатъ по своитѣ лоши влияния, като свищовски и дупнишки началникъ. Една алкетъ по установи това. Още съ встъпването му въ длъжностъ, той промѣни и тримата си старши стражари, като назначи двама пияници, и единиятъ, на име Пенко Къневъ, осъденъ два пѣти за кражба и изтѣрпѣлъ наказанието си“ — цитиратъ се нумерата на присѣдитѣ.

„Самъ околийскиятъ началникъ, още при поемане управлението, хваща провѣрителя на построената

комисиия Иванъ Цвѣтковъ и го арестува, като подъ стража го изпраща въ София до окръжния управителъ“.

Министъръ А. Людскановъ: Това не се касае до изборитѣ; това е история на околийския началникъ въ Пирдопъ.

А. Малиновъ: Имайте търпѣние.

Министъръ А. Людскановъ: Нѣма защо да слушаме това, защото то не се касае до изборитѣ.

А. Малиновъ: Така ще бжда много по-краткъ, отколкото ако говоря.

И. Толевъ: Ако прочетемъ Вашата история, ще се червите, г. Малиновъ.

А. Малиновъ: (Продължава да чете) „За това негово дѣяние има заведено слѣдствено дѣло № 156 1911 г. на I софийски сждебенъ слѣдователъ, още висяще. Отъ слѣдствието се установява, че околийскиятъ началникъ е виновенъ. Цѣльта на това негово прѣстъпление е, да закрили мирковския секретаръ-бирникъ, който му общалъ поддръжка, а тоя секретаръ-бирникъ има противъ себе си вече сждебната властъ“. Ето връзката.

„Заведенитѣ противъ него слѣдствени дѣла № 219/1911 г. за фалшификация и злоупотрѣбление на суми и № . . . , пакъ за злоупотрѣбление суми, сж най-краснорѣчиво доказателство на незаконнитѣ дѣйствия на казанния началникъ при арестуване на провѣрителя. Една провѣрка ще установи, че началникътъ е общалъ поддръжка на секретаръ-бирника, стига той да работи за Толева“.

Нѣкой отъ болшинството: Азъ мисля, че това е едно нововведение у насъ, да се четатъ такива заявления въ камарата, та бихъ желалъ по-напрѣдъ да се сезира Народното събрание, да се чете ли туй заявление или не, защото то трѣбва да отиде въ комисиията и, когато дойде врѣмето да се занимаваме съ този въпросъ, тогава да се чете.

А. Малиновъ: Много е дълго, затова азъ . . .

Докладчикъ д-ръ Г. Гаговъ: Ако трѣбва да се чете, позволете на докладчика да го чете.

А. Малиновъ: Ако е нужно, четете го и вие. Азъ ще го чета съ извѣстни коментари, но заявявамъ, ако Събранието приеме прѣдложението на г. Козарева, да пратимъ това заявление въ комисиията, за да бжде разгледано тамъ, не ще имамъ нищо противъ и нѣма да ви отнемамъ врѣмето сега съ четенето на заявлението. За мене, обаче, е важно, щото фактитѣ, които сж посочени тамъ — понеже г. министърътъ на финанситѣ искаше факти — да бждатъ доложени тукъ, за да бжде народното прѣдставителство въ течението имъ. Азъ нѣма да чета това заявление. Ако г. прѣдседателятъ иска да тури на гласуване прѣдложението на г. Козарева, азъ нѣмамъ нищо противъ.

Д-ръ Х. Мутафовъ: Азъ мисля, г. прѣдседателю, че би трѣбвало да сезирате Събранието съ туй прѣдложение, което прави г. Козаревъ, защото нищо не прѣчи на г. Малинова, когато подиръ малко вземе думата по избора, да цитира факти. Нѣма защо да четемъ сега заявлението на г. Рашка Маджаровъ, защото имаме формална прѣчка въ избирателния законъ. Като имаме наредбата на чл. 124 отъ избирателния законъ, въ който се казва, въ какви срокове се подава контестация и, слѣдователно, кога е трѣб-

вало да се сезира формално Народното събрание съ една контестация, нѣма защо да четемъ сега едно заявление, въ което се излагатъ биографинтъ на разни длѣжностни лица. Ако речемъ да четемъ такива биографии, тогава би трѣбовало, докато трае сесията, да се занимаваме само съ стражари и околийски началници, както бѣше прѣди години. Та, азъ мисля да се сезира Народното събрание, прѣди всичко, съ този въпросъ, и ако се рѣши, че не можемъ да се занимаваме съ допълнителното заявление на г. Маджарова, което собствено не е контестация, тогава ще се занимаваме съ контестацията подадена въ срокъ и, като говоримъ по нея, можемъ да даваме пояснение и по това заявление. Но формално нѣма защо да се занимаваме съ туй заявление — нѣма защо да ни занимава и г. Малиновъ съ него и да ни го чете.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Г. Малиновъ! Имате ли Вие да кажете нѣщо противъ прѣдложението на г. Козарева?

А. Малиновъ: Нѣмамъ нищо.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ще се говори само върху прѣдложението за отлагане разглеждането на избора.

Д-ръ Х. Мутафовъ: Азъ правя прѣдложение не да се отложи разглеждането на избора, но да се разисква, да-ли може Събранието да се занимава съ заявлението, което не е подадено въ опрѣдѣления срокъ. Г. докладчикътъ заяви, че комисията не го е разглеждала, защото не е дадено въ срока; слѣдователно, ние не можемъ да се занимаемъ съ него.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Александъръ Малиновъ.

А. Малиновъ: Г. прѣдседателю! Мисля, че толкова по-основателно е прѣдложението на г. Козарева, че ако не ме лъже паметта, въ нашия правилникъ е казано, че когато се повдига въпросъ за касирането на единъ изборъ, дори за неговото анкетиране, по искането на нѣкой народенъ прѣдставителъ, може да се отложи разглеждането на избора за идущото заседание. Ако не се лъжа, казвамъ; чини ми се, че такова нѣщо има въ правилника.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Петъръ Станчевъ.

П. Станчевъ: Поддържамъ казаното отъ народния прѣдставителъ г. д-ръ Мутафовъ — трѣбоваше да се сондира по-напрѣдъ прѣдставителството, желае ли, съгласно ли е, да се прочете тѣй късно пристигналата втора контестация отъ г. Рашка Маджаровъ, и тогава да се отиде по-нататъкъ. Инакъ, азъ ще извадя отъ джоба си нови контестации по сѣщия изборъ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. д-ръ Кириякъ Провадалиевъ по сѣщия въпросъ.

Д-ръ К. Провадалиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ не се присъединявамъ къмъ мнѣнието, изказано отъ г. Козарева относително отлагането провѣрката на настоящия изборъ, слѣдъ като се проучи допълнителната контестация на пропадналия кандидатъ г. Маджаровъ.

Г. г. народни прѣдставители! Чл. 124 отъ избирателния законъ е изриченъ: контестациитъ се даватъ въ разстояние на 10 дена. Слѣдъ тоя срокъ, който е фаталенъ, всички други контестации не могатъ да

занимаватъ народното прѣдставителство. Но законодателятъ е прѣдвидѣлъ другъ начинъ, по който народното прѣдставителство може да бѣде сезирано даже до деня, когато се разглежда изборътъ — това сѣ вече атрибути на съдебната властъ, която има право по оплакванията, които сѣ дадени да анкетира, да произведе слѣдствие и да съобщи резултата до най-близката сесия на Народното събрание, или най-късно до деня, когато ще се разгледа изборътъ. Г. Маджаровъ е адвокатинъ и трѣбва да е прочелъ 20 пѣти този законъ. Той трѣбоваше същевременно да сезира съдебната властъ и само съдебнитъ протоколи на съдебния слѣдователъ и прокурора могатъ да бждатъ разисквани днесъ, защото тѣ иматъ срокъ до деня на разискването на респективния изборъ да изпратятъ книгата въ Народното събрание. Слѣдователно, допълнителнитъ касационни жалби — да се изразя на адвокатски езикъ — ще трѣбва да останатъ безъ послѣдствие, защото ние не можемъ да се занимаваме съ единъ изборъ по цѣли седмици, да ходимъ да анкетираме нѣкакви допълнителни работи, които г. Рашко Маджаровъ благоволилъ въ послѣдствие да събере. Азъ мисля, че трѣбва да се произнесемъ по избора само възъ основа на тия официални документи, съ които е разполагала специалната комисия, която е провѣрвала правилността на избора. Слѣдователно, азъ ще помоля г. Козарева, ако иска да вървимъ съобразно съ разпоредбитъ на избирателния законъ, да си оттегли прѣдложението, за да не става нужда да разискваме по него.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Петко Теодоровъ.

П. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Провѣрочната комисия се е занимавала съ въпроса и тя е казала своето мнѣние: да се докладва изборътъ и да се ходатайствува прѣдъ васъ за неговото утвърждение. Азъ съмъ членъ на тази комисия и сега за пръвъ пѣтъ чувамъ, че има подадено допълнително заявление къмъ контестацията. Споредъ мене, никакви допълнителни заявления не могатъ да измѣнятъ рѣшението на провѣрочната комисия и не даватъ основание на г. докладчика да оттегли доклада на избора. Прочее, ние трѣбва сега да се занимаемъ съ този изборъ. Ако г. Малиновъ поеме върху си всичката тежестъ за изгубеното врѣме, да ни чете допълнителното заявление на г. Маджарова, то е негово право — оставете го свободенъ да прочете изцѣло това заявление, както той иска. Той има правото да говори по въпроса и ако той прѣдпочита да чете заявлението на г. Маджарова, отколкото да дава свои сждения — толкова по-добрѣ. Той има това право, а ний сме длѣжни да го слушаме сега, още повече, че г. Козаревъ не прави формално прѣдложение за оттеглянето на доклада и докладчикътъ не прие това заявление. Прочее, днесъ ние трѣбва да се произнесемъ по този изборъ. Г. Малиновъ има думата, ние трѣбва да му прѣдоставимъ правото да прочете изцѣло или само извѣстни пасажии отъ контестацията на г. Р. Маджаровъ, които той намира, че сѣ важни, а послѣ ще сждимъ, доколко г. Малиновъ е злоупотребилъ съ нашето търпѣние. Подиръ това ще влѣземъ въ критика на това, което той ще изложи, и ще прѣдлимъ доколко г. Малиновъ има нравственото право да ни занимава съ подобни контестации, да иска анкетирането на този изборъ, когато, напр., по избора, станалъ въ Фердинандовската секция, Пловдивска околия, прѣди три години, дѣто имаше ранени 20 души, демократитъ не дадохъ никакъвъ ходъ на контестацията по този изборъ и не допуснаха анкета. (Ржкоплѣскане отъ болшинството) Тамъ имаше шайки, имаше връщане на избира-

тели отъ пълни села и демократитѣ не дадохъ никакъвъ ходъ на контестаціята. Както ми напомня сега събѣдѣтъ ми, сѣщото е станало съ контестаціята по добришкия изборъ, дѣто имало повече отъ 20 души арестувани, само и само да не взематъ участие въ избора. Оставямъ на г. Малинова да прѣцѣни, да-ли той има сега това морално право да ни занимава съ една не наврѣме подадена контестація, въ която се излага исторіята на околийския началникъ и не знамъ какви дертове на пропадналия кандидатъ. Прочее, настоявамъ да се прѣдостави свобода на словото на г. Малинова, нека той говори толкова, колкото обича, разбира се, като не излиза отъ рамкитѣ на правилника и нека той чете отъ контестаціята това, което той намѣри за възможно, ние съ търпѣние сме длѣжни да го изслушаме.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. д-ръ Христо Мутафовъ.

Д-ръ Х. Мутафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че вѣнъ отъ това, дѣто ние вече сме сезирани съ едно рѣшение на провѣрочната комисиия по утвърждението на този изборъ, и не можемъ да го отлагаме, ние имаме и формални прѣчки за това. Чл. 32 отъ правилника, за който намекна г. Малиновъ, гласи, че може да се отложи разглеждането на единъ изборъ за слѣдующето засѣдание, само когато комисията е дала заключение за неговото касиране. Но, когато комисията не е дала такова заключение, не може да се отложи разглеждането на избора подъ никакъвъ претекстъ, а трѣбва да се занимаемъ съ него.

Остава открита другата страна на въпроса, а именно това, за което говори г. Петко Теодоровъ: може ли г. Малиновъ, вземайки поводъ отъ това заявление на г. Рашка Маджаровъ, да говори или не? Той има пълна свобода на словото да изчерпи всички онѣзи факти, които сж изброени въ контестаціята, разбира се, доколѣто той нѣма да злоупотѣблява съ нашето търпѣние. Тѣй щото, нѣма защо да вземаме заявлението като нова контестація и да отлагаме разглеждането на избора, както прѣдлага г. Козаревъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. д-ръ Никола Геннадиевъ.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Мисля, г-да, че, прѣди всичко, трѣбва да се даде правиленъ ходъ на дебатитѣ. Почитаемиятъ карловски народенъ прѣдставителъ г. Козаревъ, членъ на провѣрителната комисиия, заявява, че заявлението на г. Рашка Маджаровъ е допълнително заявление и че не е разглеждано отъ провѣрочната комисиия; слѣдователно, г. Козаревъ прѣдлага да се отложи разглеждането на избора отъ Народното събрание, додѣто провѣрителната комисиия наново се занимае съ туй заявление. Мисля, че ще бѣде най-правилно да се положи на гласуване, прѣди всичко, туй прѣдложение на г. Козарева. Съ него се занимава и г. Малиновъ. Не каза, че и той прави сѣщото прѣдложение, но заяви, че нѣма нищо противъ, ако то по-напрѣдъ се гласува. Слѣдователно, зависи отъ г. Козарева да оттегли прѣдложението си или, ако го подкрѣпя, мисля, че прѣдседателътъ трѣбва да го положи на гласуване. Слѣдъ това ще се разрѣши въпросътъ, трѣбва ли да се чете или не контестаціята на г. Рашка Маджаровъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Никола Козаревъ.

Н. Козаревъ: Г. г. народни прѣдставители! Направихъ прѣдложението, защото мисля, че повече врѣме ще спестимъ. Дава ни се едно допълнително заявление отъ г. Рашка Маджаровъ; защо да не се

дебатира въ провѣрочната комисиия, основателно ли е то или не? Възможно е да не е основателно, и вѣрно е, че не е основателно. Самиятъ фактъ, че г. Рашко Маджаровъ до днесъ е протакалъ работата, показва, че иска само шумъ да прави по своя изборъ. Но има факти, които провѣрочната комисиия трѣбва да прѣвѣри и съ тѣхъ да излѣзе да обори пълното заявление на г. Рашка Маджаровъ, защото има факти, които сега не можемъ прѣвѣри и обори; ще остане сѣдна тъмнота, пресата ще пише и г. Рашко Маджаровъ тогава ще излѣзе мжченикъ. Азъ искамъ всичко да се обори съ данни. Ако е вѣрно, ще искаме да се анкетира изборътъ, а ако не е вѣрно, ще се обори. Въ интересъ на насъ, болшинството, и въ интересъ на меншеството и въ интересъ на общественото мнѣние е да се прѣвѣрятъ тѣзи факти. Ето защо поддържамъ моето прѣдложение и искамъ провѣрочната комисиия да се занимае съ това заявление, да събере всички данни и, когато основателно обори фактитѣ, да имаме едно по-ясно прѣдставление за работитѣ. Затова моля народното прѣдставителство да се съгласи да се отложи разглеждането на този изборъ, додѣто провѣрочната комисиия се занимае съ това заявление на г. Рашка Маджаровъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ д-ръ Г. Гаговъ: Г. г. народни прѣдставители! Длѣженъ съмъ да направя една поправка. Азъ съобщихъ по-рано, че вчера комисията разгледа този изборъ и при наличността на двѣтъ контестації — едната отъ г. Рашка Маджаровъ, а другата отъ нѣколко избиратели на Пирдопската околия — тя се произнесе по избора. Тази сутринъ въ 9 ч. получихъ заявлението на г. Маджарова, но не счетохъ за нужно да сезирамъ провѣрочната комисиия, защото практиката на комисията е отдавна извѣстна, и въ миналитѣ камари, и въ демократическата, па и въ сегашната: щомъ една контестація е подадена вѣнъ отъ опрѣдѣления въ закона срокъ, каквото ще да има вътрѣ, остава се безъ разглеждане. Сега, отъ съображение, че г. Рашко Маджаровъ щѣлъ да стане мжченикъ, ако не разгледаме нѣкои работи, то значи ние да бждемъ роби на г. Рашка Маджаровъ, защото ако отложимъ избора, слѣдъ два дена той може да даде друга контестація, въ която да се казва, че не околийскиятъ началникъ, а окръжниятъ управителъ е хвърчалъ съ балонъ или нѣщо подобно. Ако г. Рашко Маджаровъ иска да вдига шумъ, нека я напечата въ в. „Прѣпорецъ“ или въ афиши и да порицае болшинството, но народното прѣдставителство не трѣбва да бжде робъ на г. Рашка Маджаровъ и не може да се занимава съ контестаціитѣ му, които сж подадени вѣнъ отъ опрѣдѣленитѣ срокове, толкозъ повече, че тѣзи факти, ако сж нови, г. Маджаровъ трѣбваше да ги изнесе въ опрѣдѣления срокъ, а не чакъ днесъ. Затуй съ нашия уважаемъ прѣдседателъ г. Петъръ Станчевъ не искаме да сезираме провѣрочната комисиия съ една контестація, за която тя ще каже: „Запазенъ ли е 10-дневниятъ срокъ?“ — Не е. — „Ще остане безъ послѣдствие“ и ще се свърши работата. Тѣй че, да се приеме прѣдложението на г. Козарева, да се отложи разглеждането на избора, значи, провѣрочната комисиия да каже: „Г. докладчикъ, турете си я въ папката, нѣма да разглеждаме тази контестація, защото е подадена вѣнъ отъ опрѣдѣления срокъ“. Тѣй щото моето мнѣние е тази контестація да се остави чисто и просто безъ движение, като нещастествующа и да се mine по-нататкъ къмъ провѣрката на изборитѣ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата самоковскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Никола Начевъ.

Н. Начевъ: Г. г. народни прѣдставители! Не само отъ формална гледна точка ние срѣщаме спѣшка за да спремъ разглеждането на настоящата контестація, но, ако ние я повърнемъ назадъ, ние ще създадемъ единъ лошъ прецедентъ. Всѣки единъ прецедентъ, който ние бихме създали тукъ, е една практика, а практиката за едно Народно събрание, ако то иска да бѣде послѣдователно, е законъ за него. И какво ние бихме направили, на какво бихме се натъкнали, ако дѣйствително бихме възприели прѣдложението на уважаемия г. Козаревъ? Всѣки единъ изборъ би билъ послѣдванъ отъ една голословна контестація, въ края на която би могло да се каже: допълнително ще прѣдстави своитѣ доказателства и въ надвечернието, когато прѣдстои изборътъ да бѣде разглежданъ отъ народното прѣдсѣтелство, веднага да бѣдатъ депозирани тѣзи доказателства и по този начинъ да се спира и отлага разглеждането на всички избори. Кѣдѣ ще отидемъ така? Намъ нѣма да стигнатъ тогава и три мѣсеца, ако разглеждаме изборитѣ така. Ако ние повърнемъ този изборъ само въз основа на това, че днесъ сж постѣпили нѣкакви допълнителни доказателства, не мислите ли, че утрѣ слѣдъ този изборъ, когато намъ прѣдстои да разгледаме още 60 избора, нѣма да послѣдватъ допълнителни заявления, и тогава, послѣдователни на днешното рѣшение, ние ще трѣбва да разгледаме всички заявления. Докѣдѣ ще отидемъ? Разпореджанията на избирателния законъ сж отъ публиченъ редъ, тѣ сж задължителни за всѣкиго, а тамъ сж установени сроковетѣ, докога може да бѣде подадена една контестація. Тя може да бѣде подадена или въ дѣни, когато се произвежда изборътъ, или въ 10-дневенъ срокъ. Вънъ отъ това всичко остава безъ разглеждане. Обаче, избирателитѣ не се лишаватъ отъ правото да се обѣрнатъ къмъ прокурора и тамъ да се оплачатъ; тамъ вече нѣма срокове — срокътъ е до засѣданието, когато изборътъ подлежи на разглеждане. Ако г. Рашко Маджаровъ виждаше, че има нѣща, които сж отъ естество да опорочатъ избора, трѣбваше да се обѣрне къмъ прокурора и послѣдниятъ, по силата на чл. 124 е длъженъ да заповѣда на слѣдователя да прѣреди всички слѣдствени дѣла и въ най-скоро врѣме да събере данни и доказателства, да прѣври оплакванията, и ако има данни и доказателства, които сж отъ естество да опорочатъ избора, длъженъ е да ги изпрати на народното прѣдставителство до разглеждането на избора. Но ние такава нѣщо нѣмаме. А веднѣжъ нѣма ли това, тѣзи доказателства, които той е събралъ самъ и ни ги е прѣдставилъ тукъ въ форма на едно допълнително заявление, не могатъ да бѣдатъ разглеждани, защото тѣ не сж изпратени отъ компетентния органъ, който избирателниятъ законъ сочи като такъвъ и който трѣбва да ги изпрати тукъ.

Г-да! И азъ съмъ членъ отъ провѣрочната комисија; този изборъ разгледахме снощи най-късно и до нея минута прѣдъ насъ не се прѣдставиха никакви нови доказателства. А еднѣжъ това е така, азъ ходатайствувамъ да се счита този въпросъ за изчерпанъ, да се положи на гласуване прѣдложението на г. Козарева и да се пристѣпи къмъ разглеждане на избора.

Прѣдсѣдателствующъ М. Маджаровъ: Понеже по тоя инциденталенъ въпросъ говориха доста много, азъ мисля, че той е изчерпанъ и по-нататѣкъ да давамъ думата ще бѣде съвѣстъ излишно. Сега, г-да, азъ разбирамъ чл. 32 така, че той позволява отлагането провѣрката на единъ изборъ само тогава, когато се яви прѣдложение за касирането му. Понеже до този моментъ такова прѣдложение нѣма, задължително отлагане не може да става, освѣнъ ако Събранието рѣши друго-яче. Въпросътъ е, когато

се яви единъ народенъ прѣдставител инцидентално да иска отлагане разглеждането на единъ изборъ, може ли това да се допусне? Азъ мисля, че това нѣщо не трѣбва да става. Въ всѣки случай, азъ ще се допитамъ до Народното събрание, счита ли то, че може да се приеме едно такова тълкувание, каквото прѣдлага г. Козаревъ. Но по-добрѣ е и по-правилно е да положи на гласуване, приема ли се прѣдложението на г. Козарева за отлагането на избора или не.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Независимо отъ правилника.

Прѣдсѣдателствующъ М. Маджаровъ: Моля, които приематъ прѣдложението на г. Козарева, да си вдигнатъ рѣката. (Нѣколкомина вдигатъ) Само той и нѣколкомина още вдигатъ рѣка.

Понеже прѣдложението на г. Козарева не се приема, то разглеждането на този изборъ ще се продължи и понеже виждамъ, че г. Малиновъ не е свършилъ своята рѣчь и прѣдполагамъ, че тя ще бѣде доста дълга, азъ ще го помоля да излѣзе на трибуната, за да се чува по-добрѣ.

Колкото се касае до въпроса, да-ли той може да чете една дълга контестація, азъ смѣтамъ, че той нѣма да чете тукъ рѣчь, защото правилникътъ не го позволява, но може да си служи съ известни бѣлѣжки и да направи известни цитати. Мисля, че Народното събрание ще се съгласи съ мене, да му дадемъ тази свобода, да си прави цитати. Най-послѣ на васъ остава, г-да, да оцѣните, доколко тѣзи цитати може да иматъ важностъ за правилността или неправилността на избора.

А. Малиновъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Охотно изпълнявамъ поканата на нашия уважаемъ прѣдсѣдателъ, да излѣза на трибуната. Отъ туй не слѣдва, че ще бѣда дълга. Азъ ви обѣщахъ, за да спестя вашето и своето врѣме, да чета, отколкото да говоря, защото въ заявлението на г. Рашко Маджаровъ сж прѣдадени фактитѣ въ една сбита форма, въ каквато, въ говора си, човѣкъ не може да ги прѣдаде. Това едно.

Второ, г. Петко Теодоровъ, народенъ прѣдставителъ, ни каза: ще видимъ какво морално право има г. Малиновъ да говори за нередовности станали въ Пирдонъ, тогава, когато, знайно е, че въ неговото врѣме въ Фердинандъ и другадѣ били станали по-големи нередовности, били бити, били наранявани хора. Очевидно, г. Петко Теодоровъ не е помислилъ върху онова, що каза. Ако е вѣрно, че въ наше врѣме сж произведени изборитѣ, тѣй, както той ни ги нарисува, ако е вѣрно, че нашето утвърждаване на фердинандския изборъ е възмутително, то отъ туй не слѣдва, че сжщото поведение ще трѣбва да слѣдва сегашната камара, а трѣбва да постѣпи инакъ, тѣй както ни учи г. Теодоръ Теодоровъ, че трѣбвало да постѣпи демократическата камара при разглеждането на фердинандския изборъ. Ние сме злѣ дѣйствували, отъ туй не слѣдва, че ние ще трѣбва да слѣдватъ нашия лошъ примѣръ, напротивъ, ще трѣбва да ни дадете доказателства, че слѣдватъ друга политика, а не онази, която тѣй жестоко осѣди г. Теодоровъ.

Заявлението, което почнахъ да чета и което ще продължавамъ да чета, е важно въ това отношение, че ще ви даде възможностъ да рѣшите въпроса, ще трѣбва ли да се провѣрватъ изборитѣ тѣй, както — да кажемъ — сж ги провѣрвали демократитѣ или прѣдставителитѣ на народната и прогресивната партии ще ги провѣрватъ друго-яче, т. е. като констатиратъ фактитѣ, които опорочаватъ единъ изборъ, да го касиратъ. По този начинъ ще ни се даде примѣръ, а не да се сочи на думи, че въ наше врѣме работитѣ вървѣли по-лошо, отколкото сега.

Г. г. народни прѣдставители! По този изборъ не можеше да не взема думата, защото, каквото щете да говорите, той е единъ изборъ, по който стана убийство въ с. Смолско.

И. Толевъ: Това е срамно за Васъ.

А. Малиновъ: Сѣтамъ, че камарата ще трѣбва да се позанимае съ въпроса, да-ли това убийство е политическо или то е едно обикновено такова. Камарата има всички интересъ, а заедно съ нея и правителството, да отстрани една басня, ако тя е такава, и напротивъ, ако народното прѣдставителство се убѣди, че въ случая сме прѣдъ едно политическо убийство, тогава да направи онова, каквото въ подобни случаи трѣбва да се направи. Повтарямъ, че само поради този фактъ, че е станало едно убийство въ с. Смолско, трѣбваше този изборъ да се поразисква поне отъ насъ.

Продължавамъ да не чета заявлението, а да правя само цитати отъ него, както помоли г. прѣдседателятъ да постѣпи. Права му е молбата; съобразно съ нея ще постѣпня, защото всѣки пътъ, когато ми се прави бѣлѣжка резонна, съобразна съ правилника, ще я изпълнявамъ, макаръ че иде отъ единъ прѣдседателъ, който е мой политически противникъ, и който е нашъ прѣдседателъ, слѣдователно, и на опозицията.

Азъ ви прочетохъ пасажъ, който се отнася до околийския началникъ Илия Ивановъ. Азъ ви посочихъ, че Илия Ивановъ е назначилъ нѣколко стражари, осъдени за кражба и злоупотребления. Азъ ви казахъ, че този околийски началникъ и тѣзи старши стражари сж се мѣчили да отстранятъ въ с. Мирково единъ секретаръ-бирникъ и да го замѣстятъ съ другъ такъвъ-же, но крадецъ, и ви посочихъ нумера на дѣлото. Посочихъ ви тѣзи нѣща, за да ви помоля да сподѣлите заключението ми, че сж били назначени такива именно хора по администрацията, за да могатъ тѣ по-свободно да агитиратъ, защото компрометирани и осъдени хора нѣма да се стѣсняватъ отъ това, че нарушаватъ закона, защото прѣдъ него тѣ сж се провинили вече, защото на гърба или на врата си иматъ вече присѣда.

Сжщиятъ околийски началникъ, за когото почнахъ да говоря, се опиталъ да бламира карлиевската община; взелъ кмета и безъ какъвто и да е поводъ го е арестувалъ въ Пирдопъ. Това е фактъ, който вие можете въкога да провѣрите.

С. Русевъ: Г. Такевъ разтури 600 общини.

А. Малиновъ: Ако г. Такевъ е разтурилъ 600 общини, не слѣдва, че вие трѣбва да разтурите 601. Забѣлжете, г-да, че логиката, съ която си служите, е погрѣшна, тя е противъ васъ. Вие ужъ нѣма да постѣпвате като г. Такева. Вие хемъ го нападате, хемъ съ неговата политика се защищавате.

П. Теодоровъ: Ние не се защищаваме съ него, но отъ Васъ искаме да мѣрите съ сжщия аршинъ, съ който мѣрѣхте, когато бѣхте на червената маса.

А. Малиновъ: Сжщиятъ кметъ е арестувалъ учителятъ на селото Пѣю Павловъ и двама селяни Вѣлчинъ Ивановъ и Иванъ Уливеровъ и ги изпратилъ на прокурора при Софийския окръженъ сѣдъ, като хора опасни. Прокурорътъ на Софийския окръженъ сѣдъ е разгледалъ работата, убѣдилъ се е, че тѣзи хора сж арестувани, за да не прѣчатъ само на правителствения кандидатъ, освободилъ ги е и ги е върналъ по домоветъ имъ. Това е фактъ.

Фактъ е, че старшиятъ стражаръ Цонко Къневъ, за когото ви говорихъ, че е осъжданъ за кражба, и който, слѣдователно, нѣма правото да пазя гражда-нитѣ, защото тѣ сж принудени да се пазятъ отъ

него, е съставилъ стотица актове въ едно село. Както щете — това ще ми повѣрвате — но да се съставятъ толкова актове, мѣчно е да се допусне, че всички, противъ които сж съставени, сж се провинили. Очевидно, поводитѣ на стражарина да състави толкова актове не сж били прѣстѣпленията на хората, а ще има нѣщо друго. Това е фактъ.

Забѣлжете, че това, което казахъ досега, се потвърждава отъ контестацията, дадена въ срока на 12 септември отъ господата, които ни доложи тукъ г. докладчикътъ, а не отъ заявлението на г. Рапка Маджаровъ. Нищо повече въ това заявление, съ което ви занимавамъ, нѣма, отъ онова, което се каза въ контестацията, то само по-добъръ, по-ясно се излага онова, което е набѣлѣзано въ контестацията; азъ съмъ въ нейнитѣ прѣдѣли, азъ не излизамъ отъ нея.

Горската администрация. Въ Пирдопско сж били докарани специално къмъ врѣме на изборитѣ двама лѣсничей: изпървомъ единъ отъ Габрово, г. Андрейчинъ, на когото бѣ заповѣдано да не бърка на изборитѣ. Но този лѣсничей не се е подалъ на тази „заповѣдъ“, и тогава — това ще го провѣрите — е билъ докаранъ другъ лѣсничей отъ Радомиръ, братъ на околийския началникъ, за когото ви говорихъ. И тогава околийскиятъ началникъ, съ специално докарания му за изборитѣ лѣсничей отъ Радомиръ, почналъ е да разбира друго-яче закона за горитѣ, отколкото го е разбиралъ лѣсничейтъ Андрейчинъ.

Това е нищо. Въ услугитѣ на тѣзи г-да, имената на които азъ ви изброявамъ, е билъ поставенъ нѣкой си Иванъ Шиековъ. Привличамъ най-сериозно вниманието на народното прѣдставителство върху това, че Шиековъ е единъ забѣгналъ арестантинъ, който се дири отъ сѣдебната властъ. Той е дошълъ въ Пирдопско, било е заповѣдано да го арестуватъ по едно дѣло № 128 отъ 1910 г., по описа на първия слѣдственъ Софийски участъкъ. Това е фактъ; това не сж думи. Освобождаватъ го срѣщу гаранция и го оставятъ въ Пирдопско, дѣто го натоварватъ да агитира за г. Толева.

Въ с. Стръгелъ, Пирдопско, отъ тази горска администрация, за която ви говорихъ, сж направени — и вие ще го провѣрите — слѣдующитѣ нѣща. Взети сж по 60 брадви въ с. с. Буново, Горни и Долни Камарци, и е заявлено на хората, че брадвитѣ ще имъ се освободятъ, ще имъ се даде възможностъ да сѣкатъ, никакви актове нѣма да имъ се съставятъ, ако тѣ агитиратъ за този, за когото иска околийскиятъ началникъ; иначе, и безъ да сж сѣкли, тѣмъ ще се съставятъ актове. Азъ ви соча селата; азъ ви соча мѣстото, дѣто може да провѣрите този фактъ. Сжщия денъ горскитѣ стражари и по сжщия начинъ сж дѣйствували и агитирали въ Копривщица, въ Буново, въ Смолско и другагѣ, освѣнъ селата, които азъ ви наброихъ. Независимо отъ това, ще провѣрите избирателнитѣ списъци въ нѣкои отъ тѣзи села и ще видите по тѣхъ, че въпрѣки наредбитѣ на чл. 3 отъ избирателния законъ, цѣлата горска стража е гласоподавала. Това е фактъ.

За правосъдието. Сжрѣба, че тукъ не е почтениятъ министъръ на правосъдието — азъ говоря възъ основа на онова, което ми се съобщава, което личи въ контестацията.

И. Толевъ: Което е лъжа.

А. Малиновъ: По всѣка вѣроятностъ, Народното събрание ще има да провѣри тази лъжа; нѣма да се задоволя съ вашитѣ твърдѣния. — Прѣмѣстенъ е билъ сѣдебниятъ слѣдователъ и мировиятъ сѣдия. Туй се цитира въ заявлението и трѣбва да се провѣри. Това е най-послѣ единъ мирови сѣдия, това не е гаменъ отъ улицата; той ще има доблестта да признае или отрече факта, ако ще бѣде разпи-

танъ, че при него се явявалъ околийскиятъ началникъ и му казалъ: „Ще промѣнишъ персонала си въ канцеларията и ще настанишъ тѣзи, които азъ ти посоча, защото ще ми бждатъ полезни въ изборитѣ, а твоя сегашенъ персоналъ ще ми прѣчи по изборитѣ.

И. Толевъ: Само единъ Ганевъ.

А. Малиновъ: Финансовата властъ е заплашвала, че ще увеличи патента или нѣма да даде никакви на слѣдующитѣ кръжари — соча ви пакъ имена — на Йорданъ Сираковъ, Митю Менговъ, Недѣлю Атанасовъ отъ Смолско; на Георги Цѣновъ отъ Душанци; Найдена Райчиновъ отъ Лъжене; Дойчо Петковъ отъ Горни-Камарци; Стефанъ Бекяровъ отъ Златица; Алиши Ненчовъ, Лазаръ Панчовъ отъ Челопечъ; Иванъ Гуговъ, Петко Фингаровъ, Салчо Фингаровъ отъ Копривница; Иванъ Илиевъ отъ Долни-Камарци; Г. Пенковъ отъ Стръгелъ; Димитъръ Савовъ и Никола Атанасовъ отъ Буново; Александъръ Цановъ и Павелъ Текерлековъ отъ Мирково и др. Това сж имена.

Техническата властъ. И тя е била турена на услугитѣ на кандидата — противника на Рашко Маджаровъ. Тамъ е билъ назначенъ за старши кантонеръ Стоянъ Дорулиевъ, осжжданъ на три мѣсеца затворъ и излежалъ наказанието си въ Бургаския окръжжъ затворъ. Виждате, какъ ви соча имена на хора осжждани съ присѣди, и какъ всички тѣ се концентриратъ въ Пирдопско. Но, като на кантонеръ не бихъ му се сърдилъ, ако си вършеше работата, ако не би се заемъ съ друга една; той е билъ натоваренъ да раздава бюлетини, да ги раздава на избирателитѣ.

По почитѣ. Въ Мирково и Радославо — ще провѣрите въ Дирекцията на почитѣ и телеграфитѣ — е билъ смѣненъ цѣлиятъ персоналъ прѣдъ изборитѣ и сж били назначени нови чиновници; уволнени сж старитѣ — пакъ по сжщитѣ причини; уволнени сж съ „записки“. Азъ оставамъ на страна, агитацията на окръжжния управителъ, за която се говори въ контестацията, и която се възпроизвежда въ заявлението. Споредъ контестацията и заявлението, окръжжниятъ управителъ е агитиралъ особено въ Душанци, въ Пирдопъ, въ Лъжене и въ Буново. И забѣлжете нему се отдава това обвинение, че е общалъ въ Буново да издѣйствува милостъ отъ държавния глава за двама прѣстѣжници, пратени въ затвора по едно дѣло, което ми е познато. Въ едно село, въ което има двама осждени по на 10—15 години, защото сж се борили за гората на това село, да се общае отъ окръжжния управителъ, че е силенъ на деня, че ще ги пусне, вие знаете какво влияние може да окаже върху съвѣстата, върху „убѣждението“ на избирателитѣ: такива едни общания сж въ състояние да въздѣйствуватъ повече върху избирателитѣ, отколкото всички заедно взети принципи и платформи на управляющитѣ партии, колкото тѣ и да сж съблазнителни. Въ контестацията се говори и за министерската агитация. Не съмъ азъ, който ще я осжждамъ, защото съмъ поддържалъ и по-рано, когато съмъ ималъ високата честъ да бжда тамъ, ще поддържамъ и сега, когато имамъ не по-малко високата честъ да бжда тукъ, че министритѣ, като политически лица, иматъ право, азъ ще кажа повече — иматъ дългъ да ходятъ изъ срѣдата на народа, да му разправятъ какъ мислятъ да управляватъ страната. Министърътъ е въ правото си да агитира съ своята платформа, съ своето разбиране нуждитѣ на управлението, тѣй, както е въ правото си всѣки единъ обикновенъ гражданинъ. Министърътъ, че е министъръ, не прѣстава да бжде партизанинъ, не прѣстава да бжде носителъ на извѣстни политически принципи. Неговата длъжностъ е да ги популяризира въ народа.

Докато министърътъ е въ този кръгъ, той изпълнява единъ свой дългъ, а когато изпълнява дълга си той не върши прѣстѣжление. Но когато единъ министъръ отиде по-далечъ и каже на избирателитѣ слѣднитѣ, напр., нѣща: „Вие ще гласоподавате за еди-кой си кандидатъ и, ако не гласоподавате за него, за васъ законитѣ не ще бждатъ приспособени“, тогава министърътъ излиза отъ онѣзи рамки, въ които го поставятъ и законитѣ, и обикновениятъ човѣшки и партиенъ моралъ. А такъвъ е случаятъ, който се цитира въ заявлението.

С. Русевъ: И Такевъ говорѣше така.

А. Малиновъ: Имайте добрината да не ме прѣсичате, защото и ще бжда кратъкъ, и ще бжда поспокоенъ.

И. Толевъ: Говорете истината, за да Ви не прѣсичатъ.

А. Малиновъ: Въ с. Клисе-къой, дѣто министърътъ е билъ, когато му се оплакали за гората, заявилъ, че този въпросъ ще се нареди, но да се разбератъ по него съ г. Толева. Естествено, че такова едно заявление ще може да направи своя ефектъ; немъ ще оспорите това? Може-би това да е лъжа, но контестацията носи подписи, и този фактъ се лансира въ нея. Той трѣбва да се провѣри.

Министъръ А. Людскановъ: Азъ не съмъ ходилъ тамъ, г. Малиновъ.

А. Малиновъ: Азъ не говоря за Васъ, говоря за министра на търговията и земледѣлнето; ако съмъ казалъ „министра на вътрѣшнитѣ работи“, извинявамъ се.

Външни чиновници и стражари сж били сжщо докарани въ Пирдопско, и азъ ще ви посоча имена. Тѣй, напр., агитирали сж слѣдующитѣ лица: отъ Ломъ е билъ докаранъ Мило Д. Гининъ, родомъ отъ Мирково, който е спирачъ по желѣзницитѣ; Никола Георгиевъ, разсиленъ въ Министерството на търговията и земледѣлнето; Иванъ Д. Данкинъ, разсиленъ въ нашия Университетъ; Иванъ Григоровъ; чиновникъ въ градския съвѣтъ; Иванъ Д. Гининъ, стражаръ въ София; Василъ Геровъ, служащъ въ Касацнионния сждъ; Иванъ Ст. Шоповъ, взетъ отъ Драгоманъ, дѣто е раздавачъ на пощата — всички сж докарани и сж агитирали като агитатори на кандидата Толевъ.

Д-ръ Х. Мутафовъ: Вие, г. Малиновъ, вѣрвате ли, че г. Толевъ е направилъ това?

А. Малиновъ: Ами кой, Рашко Маджаровъ ли?

Д-ръ Х. Мутафовъ: Допускате ли, че г. Толевъ ще отиде да назначава разсиленъ въ Касацнионния сждъ; защо ни занимавате съ такива блѣдословия?

А. Малиновъ: Г. Мутафовъ! Казвате, че това е блѣдословие!

Д-ръ Х. Мутафовъ: Да.

А. Малиновъ: Съжалявамъ, че тази дума иде отъ Васъ, отъ интелигентния Мутафовъ, съ такова минало, съ едно ужъ по-друго разбиране на социалнитѣ въпроси, на морала въ обществото, и когато цитирамъ факти и имена, вие наричате това блѣдословие...

Д-ръ Х. Мутафовъ: Да, защото не е вѣроятно, г. Малиновъ, прѣдседателътъ на Върховния касацнионенъ сждъ да уйдисва на ума, на партизанскитѣ

домогвания на г. Толева, да назначава служещи въ своята канцелария; това е невъзможно, невъзможно, и се чудя какъ единъ сериозенъ държавенъ мъжъ, като Васъ, може да даде въра на г. Маджарова и да занимава парламента съ такива блъдословия, ще кажа пакъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Моля Ви, г. Мутафовъ.

А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. Мутафовъ говори не като депутатъ, а като адвокатъ, и лошъ адвокатъ. Азъ не обвинихъ прѣседателя на Върховния касационенъ съдъ.

Д-ръ Х. Мутафовъ: Да, за негова честъ азъ не доущамъ това.

А. Малиновъ: Той нѣма нужда отъ Вашата защита. Азъ говоря за писаря отъ неговата канцелария. Прѣседателятъ на Върховния касационенъ съдъ е тъй високо, че и отъ Васъ нѣма да се повлияе, а писарятъ ще се повлияе отъ единъ кандидатъ за народенъ прѣдставителъ; не изопачавайте думитъ ми.

Д-ръ Х. Мутафовъ: Писарятъ е друго нѣщо, Вие изопачавате.

А. Малиновъ: Продължавамъ. — Макаръ административията, както виждате, горска, полицейска, финансова, тая отъ Министерството на общественитъ сгради и да е агитирала за кандидата, противникъ на г. Рашко Маджаровъ, но това е било малко. И този фактъ, който сега ще ви цитирамъ, е отблъснатъ въ контестацията. Прѣзъ своето пътуване г. Толевъ е ималъ до фойтоуджията, стражара № 20; него не е пратилъ министерътъ на вътрѣшнитъ работи, както разсилния или писаря на Върховния касационенъ съдъ не го е пратилъ прѣседателятъ. Него го е взелъ г. Толевъ, и го е взелъ въ пайтона си не за чернитъ му очи, а защото носи стражарски мундиръ, защото носи № 20.

Въ Копривница азъ бихъ могълъ да ви изреда редица насилия, бихъ могълъ да ви наброя редъ факти, съ които да потвърдя терора, който е билъ упражненъ върху избирателитъ тамъ, но ще сж достатъчни нѣколко факти, и отъ това, че тѣ сж два-три, а не сж десетъ, работата не ще се измѣни.

Така, напр., тамъ учителътъ Азмановъ е билъ поканенъ отъ Гаврийлова — който е сжщо чиновникъ — не помня полицейски или горски, и сжщо осмъжданъ, заблъжжително, какъ сж ги събрали отъ колъ и вжже тамъ; или да скрие своитъ политически убѣждения, или той него ще знае да скрие. Този сжщиятъ чиновникъ е ходилъ въ кръчмата на Салчо Фингаровъ, на Райко Цѣновъ, и въ много други, въ заявлението тѣ сж изброени, както и въ контестацията отъ 12 септемврий, като имъ се е казало, че тѣ или ще влѣзатъ въ правия пътъ, или полицията ще ги научи, слѣдъ избора, дѣ е той. Хората сж разбрали дѣ е правиятъ пътъ, и затова въ Копривница противъ обикновението сж били дадени толкова гласове за г. Толева, колкото не сж били дадени, когато той бѣ кандидатъ въ Пирдопската околия за народенъ прѣдставителъ за великото Народно събрание.

Въ с. Челопечъ мога да ви наброя редица сжщо такива случаи; въ с. Карлиево — още повече; въ с. Буново, въ с. Лъжене, въ с. Стъргелъ, въ с. Душанци, въ с. Мирково: навсѣкѣдъ заплашвания, навсѣкѣдъ по-голямъ или по-малкъ тероръ, докато въ с. Смолско се убива Георги Петковъ Менговъ.

И. Толевъ: Виденъ демократъ.

А. Малиновъ: Виденъ-невиденъ, но единъ членъ отъ демократическата партия. Неговиятъ чичо изпрати телеграми — чели сте ги по вѣстницитъ — въ които той и неговитъ близки обвиняватъ властта, че той е убитъ за своитъ политически убѣждения, че той е билъ единъ отъ опаснитъ агитатори за противника на Рашко Маджаровъ. Вие имате нужда, а не ние, за да се хвърли свѣтлина върху този въпросъ, и ако наистина излѣзе, че това убийство не е политическо, азъ заедно съ васъ ще кажа: врѣмната на политически убийства прѣди изборитъ, вече минаха. А ако излѣзе, обаче, че е политическо убийство, въ такъвъ случай вие, заедно съ мене, ще трѣбва да кажете: не; тоя изборъ, който е станалъ при тия условия, е изборъ, за който ние, народнитъ прѣдставители, не можемъ да вдигнемъ ръка, не можемъ да поискаме неговото утвърждение.

Азъ нѣма да плача на гроба на тоя човѣкъ; азъ нѣма да правя това, което по такъвъ случай тукъ, въ това мѣсто, сж правили други пътъ; азъ нѣма да се опитамъ да влияя върху вашитъ сърца, за да произведе ефектъ, и да разчитамъ на впечатлѣнията, които той ще ви произведе; не, азъ ви цитирамъ факта такъвъ, какъвто е.

Той е доста грозенъ, доста скърбенъ, за да има нужда отъ ораторски украшения отъ тази трибуна.

Ето, тѣзи сж фактитъ, нахвърляни набърже; тѣ се цитиратъ, повтарямъ, въ самата контестація, които добръ сж самосистематизирани въ заявлението, цю бѣхъ почналъ да ви чета и което напущамъ. Ще публикувамъ това заявление — това е фактъ — но това нѣма значение; ще се публикува — и безъ ваша покана, ако намѣря за нужно. Но азъ ви моля, ако фактитъ сж такива, каквито ги изложихъ набърже, да кажете, прави ли сж думитъ на подписавшия заявлението, съ които той го завършва, а тѣ сж слѣднитъ: (Чете) „Това сж, г. г. народни прѣдставители, само частъ отъ фактитъ, които опорочаватъ съвѣстъ избора. Това е частъ отъ истината. Вие сте свободни да утвърдите тоя изборъ или да го касирате, свободни сте да назначите и анкета. Азъ изпълнихъ своя дългъ на гражданинъ, да ви изложя частъ отъ закононарушенията, безъ които въ Пирдопска околия, дѣто не е имало, нѣма сега, и благодарение на тѣхъ дълго врѣме нѣма да има прогресивни либерали, можеше да се избере Иванъ Толевъ, когото за пръвъ пътъ видѣ околията, но за дълго ще помни“.

Г. г. народни прѣдставители! И азъ тѣй ще свърша. Убѣдителни ли сж фактитъ, които изложихъ прѣдъ васъ, достатъчно ли сте убѣдени, че тѣ сж съобразни съ истината, вие ще знаете, какво трѣбва да направите съ избора. Считате ли, че това е лъжа — както ни казва избраникътъ — въ такъвъ случай ще трѣбва да се види, дѣ е истината. А истината може да се намѣри само отъ една анкета, за която и моля народното прѣдставителство.

Както виждате, бѣхъ спокоенъ, цитирахъ само факти, нѣмахъ защо да се сърдите и да ме прѣсичате.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата пирдопскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Толевъ.

И. Толевъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще моля да ми позволите да взема думата послѣденъ, слѣдъ като изслушамъ и другитъ оратори, ако има такива.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Въ такъвъ случай има думата г. Стоянъ Русевъ.

С. Русевъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще кажа само нѣколко думи. Съжалявамъ, че г. Малиновъ бѣга, защото ще чуе нѣколко горчиви думи,

А. Малиновъ: (Повръща се) Остаямъ. Азъ не знаехъ, че Вие ще говорите за мене — отъ горчиви думи не се боя, защото съмъ чувалъ много.

С. Русевъ: Има много още да чувате.

Г. г. народни прѣдставители! Контестацията, която е прѣдметъ на разглеждане, е подадена отъ пропадналия кандидатъ г. Рашко Маджаровъ. Азъ знамъ, че той е едно отъ галенитѣ дѣца на демократическата партия, и съ туй си обяснявамъ тая гореща защита, която му дава г. Малиновъ отъ трибуната. Когато най-напрѣдъ азъ видѣхъ тази дълга и широка контестация въ рѣцѣтъ на г. Малинова, азъ си помислихъ, че Богъ-знае какви грозни и ужасни работи ще се изнесатъ отъ трибуната, но всичкитѣ мои очаквания останаха напразно, защото, да ви кажа, фактитѣ, които сж посочени въ тѣзи контестация и които се процитираха отъ г. Малинова, сж толкова нищожни, толкова маловажни, че не заслужаваше г. Малиновъ да занимава нашето внимание съ тѣхъ, защото, ако сж само тия фактитѣ, които сж вършени по врѣме на избора въ Пирдопската околия, този изборъ, безъ всѣкакво колебание, веднага трѣбва да се утвърди, защото, ако г. Малиновъ си спомня, какви работи, какви грозни и ужасни нѣща се вършеха по врѣме на изборитѣ на 25 май 1908 г., азъ мисля, че той щѣше да има скруполи да говори по-малко и да не бже толкова дързкъ въ своитѣ обвинения. Тази контестация е просто шаблонна. Тамъ се говори, че цѣлата финансова и горска властъ е била турена въ услуга на г. Толева, но това сж само приказки. Ами желае ли г. Малиновъ, азъ да посоча на конкретни факти, какво вършеха дори другаритѣ отъ неговия кабинетъ — да не говоря за паличовичината на г. Такева, който постоянно говорѣше за кибритнитѣ клечки и пенжаренитѣ книги; да кажа ли за г. Липчева, който общаваше въ Варненската околия да прѣсущи рѣки, блата, които даваше горитѣ и планинитѣ на населението; да посоча ли на другитѣ агитации, за които азъ по-послѣ ще имамъ честъ да говоря отъ трибуната, когато ще се обсъждатъ дѣлата на тѣхния режимъ. Е добръ, всички ония, които иматъ що-годи свѣсть и разумъ, трѣбва да признаятъ, че изборитѣ, които се произведоха на 4 септемврий, сж избори, произведени при най-голямъ свобода, и побѣдата, която имаха кандидатитѣ — въобще двѣтѣ коалирани партии — се дължи изключително на ония идеи и принципи, които тѣ изповѣдватъ, а така сжщо и на високия мораленъ авторитетъ, който има днешното правителство.

Друго нѣщо ще кажа. Г. Малиновъ се спираше на единъ дребенъ фактъ и го надуваше, като го прѣдставляваше за нѣщо чудновато. Доколкото можахъ да забѣлѣжа, нѣкой си г. Шиековъ се търсилъ чрѣзъ „Държавенъ вѣстникъ“ по нѣкакво слѣдствено дѣло, билъ намѣренъ, била му прѣдставена гаранция, билъ пуснатъ и почналъ да агитира. Какво чудно има въ това нѣщо? Дотогава, докогато една присѣда не е влѣзла въ законна сила спрѣмо единъ гражданинъ, той може да упражнява своитѣ политически и граждански правдини. Но на това азъ ще противопоставя единъ фактъ изъ дѣятелността на демократическата партия, за да види г. Малиновъ, колко грозни нѣща се вършеха при тѣхното управление. Единъ бившъ прокуроръ, бившъ прѣдседателъ на Варненския окръженъ сѣдъ, който сега е отстраненъ; заставятъ, заедно съ бившия подпрѣдседателъ на камарата г. Никола Къневъ, секретаря на сѣда да издаде една квитанция, че г. Къневъ е внесълъ 1.500 л. гаранция за двама злодѣи, за да ги пуснатъ, та да могатъ да вършатъ агитации нѣколко дена прѣди изборитѣ. Това върши единъ подпрѣдседателъ на камарата, това върши единъ прокуроръ-демократъ! И това е позволено за тѣхъ! За тѣзи дѣяния тѣзи хора бидоха дадени подъ сѣдъ и ще има да отговарятъ.

Но ще дойде, казахъ, врѣме, когато ще правимъ история и обвинителенъ актъ на тая партия и тогава г. Малиновъ и неговитѣ другари ще се червятъ за всички дѣяния, които сж вършили, защото ние не сме отъ онѣзи, които си служатъ съ тия сравнения; абсолютно не, ние всекога ще гледаме нѣщата право въ очитѣ, и ще бждемъ винаги привърженици на истината и правдата.

Та, казвамъ, всички тѣзи факти, които се изнесоха отъ г. Малинова, сж съвършено маловажни; дори ако се приематъ за истински, тѣ не сж отъ такова естество, за да опорочатъ станалия въ Пирдопъ изборъ. Ето защо азъ намирамъ, че искането, косто прави г. Малиновъ, да се анкетира този изборъ, е искане съвършено неоснователно и изборътъ ще трѣбва да се утвърди, безъ да се назначава каквато и да било анкета.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Георги Т. Пѣевъ.

Г. Т. Пѣевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ искамъ да посоча на друга една страна по пирдопския изборъ, за да може да се хвърли по-пълна свѣтлина върху него. Г. Малиновъ, почетениятъ търновски народенъ прѣдставителъ, искаше да хвърли сѣнка върху дѣятелността на цѣлото правителство по производството на този изборъ. Но г. Малиновъ, който не е безучастенъ въ агитациитѣ, устроени отъ страна на демократическата партия въ Пирдопската околия, мисля, че нѣмаше туй право да иска и да търси нравствения елементъ, нравствената страна въ пирдопския изборъ. Азъ бихъ желалъ, даже, една анкета по пирдопския изборъ, но само при едно условие: ако почитаемииятъ шефъ на демократическата партия се съгласи да се анкетира дѣйствиата, агитациитѣ, упражнени отъ чиновницитѣ, отъ служащитѣ на Софийския окръженъ свѣтъ, на Софийската окръжна постоянна комисия. Софийската окръжна постоянна комисия е въ рѣцѣтъ на демократитѣ; тѣ въ послѣдно врѣме, по поводъ сесията на окръжния свѣтъ, направираха и чрѣзъ печата и чрѣзъ партийни сборки съ своитѣ демократически свѣтъници, обаче забравиха да изтъкнатъ, че, по врѣме на изборитѣ за XV-то обикновено Народно събрание, служащитѣ на окръжния свѣтъ бѣха пуснати по агитация, за да осигурятъ избора на г. Рашко Маджаровъ. И азъ си спомнямъ единъ фактъ, че счетоводителтъ при Софийския окръженъ свѣтъ е правилъ най-вулгарна агитация отъ името на Софийската окръжна постоянна комисия, . . .

И. Толевъ: Това е вѣрно!

Г. Т. Пѣевъ: . . . и когато той, като отчетникъ по смѣткитѣ на постоянната комисия, е трѣбвало да бже потърсенъ отъ окръжния управителъ, той го е търсилъ съ окръжна телеграма. И не е само този фактъ съ счетоводителя при окръжния свѣтъ, който показва, че г. Рашко Маджаровъ, като прѣдседателъ на окръжния свѣтъ, си е служилъ съ подвѣдомственитѣ си служачи, томе и съ органитѣ на окръжната властъ, за да упражни извѣстно влияние върху избирателитѣ на Пирдопската околия. Г. Рашко Маджаровъ щѣше да бже правъ, дѣйствително, съ изтъкването, съ лансирането на тия факти, ако той имаше на своя страна нравственото право. Но тоя сжщиятъ г. Маджаровъ си е служилъ, както ви посочихъ — а това е фактъ — съ органитѣ на Софийския окръженъ свѣтъ. Ето защо азъ мисля, че тия факти, които изтъкна г. Малиновъ, не можаха да подкрѣпятъ неговото искане за една анкета, защото сж изтъкнати по единъ начинъ, който самъ г. Малиновъ завчера игнорираше, като застана на положението, че, ако ние бихме се ровили въ всички ония подробности,

които съпровождат произвеждането на изборитѣ у насъ, то би могло много да се каже и за една властующа партия и за едно паднало правителство. Но г. Малиновъ забрави това свое гледище, което изтъкна завчера въ отговоръ на г. министра на финанситѣ. Г. Малиновъ искаше да си послужи днесъ съ тия факти, не само да очерни избора, станалъ въ Пирдопската околия, но да хвърли една сѣнка върху системата за произвеждане избори отъ днешното правителство.

Тѣй като тия факти не могатъ да ни убѣдятъ въ порочността на избора, нѣщо повече, тия факти ще ни накаратъ да отидемъ дотамъ, да търсимъ отговорноститѣ въ тѣзи, които констатиратъ избора, защото тѣ именно сѣ си служили съ органитѣ на Софийския окръженъ съвѣтъ, азъ мисля, че ние ще бъдемъ въ пълно право спокойно да вдигнемъ ръка за утвърдението на този изборъ. Никаква анкета не може да има, а трѣбва да се приеме това, което прѣдлага провѣрочната комисиия — да се утвърди пирдопскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Толевъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Иванъ Миневъ.

И. Миневъ: Г. г. народни прѣдставители! Орханската околия граничи съ Пирдопската. Доколкото се простиратъ моитѣ свѣдѣния, едва-ли може да става дума, че изборътъ въ Пирдопската околия е опороченъ. Щѣше да бъде опороченъ, ако бѣше избранъ г. Рашко Маджаровъ, защото неговиятъ кражокъ отъ хора агитатори, отъ нѣколцина бивши околийски началници, на които азъ ще посоча имената, не прѣставаше да сновѣ въ цѣлата Пирдопска околия. Бившитѣ околийски началници, които припознаваха г. Рашко Маджаровъ, сж: Дебеляновъ, Начо Петровъ, Симеоновъ и още други — изчисляваха ги повече отъ осемъ души. Азъ направихъ грѣшка, че не вземахъ имената на всичкитѣ бивши околийски началници, негови хора, освободени отъ всѣкакви длѣжности и свободни да ходятъ да агитиратъ. Не стигаха тѣ, имахъ и други, които свободно агитираха, ангажирани съ сръдства на г. Маджарова.

Това, дѣто каза г. Малиновъ, че г. министърътъ на търговията и земледѣлието излизалъ изъ рамкитѣ на благоприличното, не е вѣрно. Г. министърътъ на търговията и земледѣлието прѣмина бѣгомъ прѣзъ Пирдопската околия. Той не успѣ и да се спре въ Орханското. Даже му е направена демонстрация отъ агитаторитѣ на г. Маджарова, защото само се спрѣлъ, безъ да говори. Да се говори, че единъ министъръ е отишълъ да агитира, е сѣ едно да се злоупотребява съ довѣрието на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Азъ ще моля да признаемъ избора за правилень и редовень и да го утвърдимъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата ловчанскиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Асѣвъ Златевъ.

Д-ръ А. Златевъ: Г. г. народни прѣдставители! Слѣдъ това, което чухте, азъ мисля, че трѣбва да се поставимъ на едно по-друго становище и, като народни прѣдставители, да разрѣшимъ въпроса тѣй, както би трѣбвало. Прѣди всичко, ние виждаме, че всички опозиционни народни прѣдставители твърдятъ и намиратъ, че има достатѣчно данни, които опорочаватъ този изборъ, данни, които петятъ сегашното правителство. Отъ друга страна, ние имаме защитници на правителството, които искатъ да хвърлятъ едно петно върху видни личности отъ демократическата партия по поводъ на тѣхнитѣ агитации. Безспорно е, че тукъ има нѣщо — изборътъ не е чистъ, има недостойни дѣйствия, има, може-би, прѣ-

стѣжни дѣйствия; но въпросътъ е на коя страна сж тѣ. Ние не можемъ току-тѣй само съ едно прѣдлагане да утвърдимъ избора или да го касираме и по този начинъ да разрѣшимъ въпроса. Азъ мисля, че народното прѣдставителство, прѣди да утвърди или не единъ изборъ, трѣбва да се удостовѣри за истинността на това, което е извършено прѣзъ врѣме на избора, и намирамъ, че не трѣбва само да нахвърляме едни данни така смѣло, така явно, противъ противницитѣ и възъ основа само на това да се утвърди или касира изборътъ.

Не ще съмнѣние, че опозицията държи много на този изборъ, като иска да изтъкне начина, по който властующитѣ партии произвеждатъ своитѣ избори. Азъ мисля, че при наличността на такива твърдения на опозицията, безъ да имаме такива данни, които се изтъкватъ въ констатацията и въ допълнителното заявление, ние, ако искаме да държимъ морала на нашата страна, не трѣбва да бѣгаме отъ една анкета. Нека докажемъ, че правителството не е дѣйствувало съ неморални и прѣстѣпни сръдства. И само една анкета може да омие лицето на органитѣ на властта, само тогава правителството ще има онай морална сила, за да твърди, че сѣ достойнство е спечелило изборитѣ навсѣкждѣ въ България. Иначе, отбѣгне ли правителството тази анкета, значи, че то се страхува, значи, че има нѣщо нечестно, недобросѣдетно; а това е недостойно за него.

Азъ мисля, че, за честѣта на управляющитѣ партии, денутатитѣ отъ болшинството трѣбва да искатъ анкетирането на този изборъ. Моля народнитѣ прѣдставители да се изкажатъ за анкета.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата харманлийскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Минчевъ.

И. Минчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ чл. 124 отъ избирателния законъ изрично се казва, че констатациитѣ се даватъ въ 10-дневень срокъ. Тая констатация, подадена по пирдопския изборъ, виждаме, че е слабо обоснована. Говори се въ нея за нѣкой си, който билъ убитъ въ врѣме на избора, говори се, че околийскиятъ началникъ е агитиралъ, че горскитѣ стражари агитирали, че били вземени разсилнитѣ отъ Касационния съдъ и не зная що; но това не се подкрѣпва, нѣма съставень актъ на еди-кой си околийски началникъ, който да е изправенъ на дознание и прокурорскиятъ паркетъ, слѣдствената власт, слѣдъ като сж изслѣдвали работата, да докажатъ, че тукъ има прѣстѣпни дѣяния, че тукъ има нарушения на избирателния законъ и, въ слѣдствие на това, да се иска анкетирането или касирането на този изборъ. Такова нѣщо нѣма. Единъ пропадналъ кандидатъ може да даде въ 10-дневень срокъ констатация, като каже: „Допълнително ще дамъ друга“; но когато пропадналиятъ кандидатъ се рѣшава да подаде констатация, той е длѣженъ да я даде пълна, а не послѣ да я допълва, и то слѣдъ като провѣрочната комисиия се е произнесла за утвърдението на избора. Това би значило, пропадналиятъ кандидатъ да подава нови заявления и да протака утвърдението на избора съ години, като иска провѣрка на избора, анкетиране и не знамъ какво.

Г. Златевъ каза, че изборътъ трѣбва да се анкетира. Каква анкета може да има значение, когато на насъ не ни се посочватъ факти. Ако началникъ и други сж агитирали, противъ кои има заведено слѣдствие, защото тѣ отишли да агитиратъ; това не е доказателство, за да се иска касирането или анкетирането на избора. Другъ е въпросътъ, ако тѣ нѣматъ граждански и политически права.

Тѣй че, азъ съмъ на мнѣние да се утвърди изборътъ.

Обаждаат се отъ болшинството: Да се гласува.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Понеже нѣма другъ записанъ, дебатитѣ сж приключени; ще дамъ, обаче, думата на избрания кандидатъ отъ Пирдопската околия, г. Иванъ Толевъ.

И. Толевъ: Г. г. народни прѣдставители! Вземамъ думата по тоя изборъ, не за да защитавамъ неговата редовностъ и правилностъ, защото 2.200 души доблестни избиратели сж достатъчна заплата на този изборъ, избиратели, неподкупени съ демократическо злато, избиратели, които не сж могли да се подведатъ и да се сплашатъ отъ демократическия тероръ, който бѣше произведенъ въ тая околия въ продължение на нѣколко мѣсеца. — При тази защита на тия избиратели, азъ нѣмаше да взема думата, но я вземамъ, за да отблъсна всички онѣзи клеветнически измислици, които сж изложени въ контестацията, подадена до г. прѣдседателя на Народното събрание, измислици, които, за голѣмо съжаление, днесъ се възпроизведоха и поддържаха отъ шефа на демократическата партия.

Г. г. народни прѣдставители! Г. Ранко Маджаровъ е пропадналиятъ кандидатъ въ Пирдопската околия; това „галено дѣте“ на демократическата партия е изгубило избора; цѣлата демократическа партия е въ тревога; шефове, подшефове, печатътъ на демократическата партия, в. в. „Прѣпорецъ“ и „Камбана“ непрѣкъснато се намиратъ въ тревога; всички „лидери“ плачатъ и викатъ: „Ранко Маджаровъ пропадна, дайте да го защитимъ“. Даватъ контестации километрически. Не стигатъ тѣзи контестации, даватъ и допълнително явление днесъ, когато се разглежда изборътъ, и то по-километрическо. Но, г. г. народни прѣдставители, нѣма налице доказанъ нито единъ фактъ, който да повори избора, който да го опорочава. Всички тѣзи думи, които г. Малиновъ изказа тукъ отъ трибуната, сж само думи, а не факти. Могатъ да се цитиратъ имена и нумера на дѣла колкото желаете, но тѣ сж само имена и думи, безъ никаква смисленостъ, безъ никаква истина. Такава бѣше контестацията, подадена отъ 15 души демократи отъ Пирдопъ и околията, такава е и контестацията, която днесъ прочете и поддържа г. Малиновъ, безъ да има нужда и безъ да има право да чете тази контестація, съгласно избирателния законъ, защото е подадена подиръ срока.

На първо мѣсто, г. г. народни прѣдставители, г. г. контестаторитѣ се оплакватъ, че въ Пирдопската околия имало единъ околийски началникъ, който билъ, едва ли не, цѣло чудовище. Този околийски началникъ назначавалъ стражари съ при сжди, арестувалъ много свѣти, но нито едно доказателство за това нѣма въ изборното дѣло. Какво казватъ, г. г. народни прѣдставители, контестаторитѣ? На първо мѣсто казватъ: (Чете) „Околийскиятъ началникъ се опиталъ съ закани и заплашвания да разтури нѣколко общински свѣта въ околията“. Самата форма на фразата е достатъчна да ви убѣди, че тукъ се касае въпросътъ за нѣща невѣрни, защото ако дѣйствително имаше нѣщо вѣрно, щѣха да посочатъ единъ конкретенъ фактъ и щѣха да кажатъ, че околийскиятъ началникъ се опиталъ и разтурилъ известни общински свѣти. Обаче фактътъ, че нито единъ общински свѣтъ не е разтуренъ, съ изключение на свѣта съ с. Смолско, членоветъ на който свѣтъ сж отишли отъ 30 км. далечъ въ Пирдопъ да завѣрятъ подписитѣ си, слѣдователно, доброволно сж искали да се оттеглятъ отъ свѣта, който е излагалъ на опасностъ общинскитѣ интереси — само този свѣтъ е билъ разтуренъ, и не подъ давлението на околийския началникъ, който, струва ми се, не е отишълъ въ това село прѣди изборитѣ — всички други свѣти, г. г. народни прѣд-

ставители, сж демократически. Такива бѣха още при изборитѣ за великото Народно събрание, такива останаха и до днесъ, и никой не се е опиталъ да ги разтури, при всичко че това трѣбваше да стане, защото общинскитѣ свѣти въ Пирдопската околия отдавна сж прѣнебрѣгнали своитѣ прѣми длѣжности. Такова нѣщо не стана и, слѣдователно, първото оплакване на контестаторитѣ, че околийскиятъ началникъ се занимавалъ съ разтурянето на свѣти, е фактически невѣрно. Никой свѣтъ не е разтуренъ.

По-нататъкъ, Второто оплакване се касае за това, че околийскиятъ началникъ натрапвалъ въ общинитѣ секретарь-бирници. Е добръ, да кажатъ г. г. контестаторитѣ и тѣхниятъ защитникъ г. Малиновъ, тукъ, прѣдъ Народното събрание, кой секретарь-бирникъ е билъ натрапенъ — да кажатъ нѣкои имена. Нито единъ секретарь-бирникъ не е билъ натрапенъ; всички секретарь-бирници, отлични, патентовани демократи, стоятъ на служба и доднесъ, и никой не мисли да ги изпѣжда отъ служба, додѣто не се провинятъ въ неизпълнение на своитѣ длѣжности по отношение на службата.

Говори се, обаче, че имало единъ секретарь-бирникъ, мирковскиятъ, на когото цитиратъ името, че този секретарь-бирникъ билъ отстраненъ съ опрѣдѣление на сжда, задѣто е билъ даденъ подъ сждъ, по това отстранение още не е било изпълнено. И това твърдѣние, г. г. народни прѣдставители, е едно отъ ония демократически измислици, които бѣха правило, които бѣха добродѣтелъ въ цѣлото тригодишно управление на демократията. И то не е вѣрно. Секретарь-бирникътъ въ с. Мирково е дѣйствително отстраненъ съ сждебно опрѣдѣление; той не е вече секретарь-бирникъ въ с. Мирково, той фактически е отстраненъ отъ длѣжностъ. Не е вѣрно и това, което се твърди въ контестацията, че окръжниятъ управителъ и околийскиятъ началникъ му обѣщали да остане на длѣжностъ, защото, ако му бѣха обѣщавали, тѣ можеха да го задържатъ; но тѣ не направиха това. Този секретарь-бирникъ отъ с. Мирково днесъ е свободенъ гражданинъ, вънъ отъ службата си.

На трето мѣсто въ контестацията се казва: (Чете) „Стражаритѣ на околийския началникъ, начело съ послѣдния, почнаха да сноватъ изъ селата и да заплашватъ политическитѣ приятели на Маджарова“. Нито едно оплакване, г. г. народни прѣдставители, за заплашване отъ полицейската стража, не е постъпило досега никѣдъ; нито единъ избирателъ отъ Пирдопската околия, па билъ той и най-добриятъ демократъ, не се е оплакалъ до днесъ, че е билъ заплашванъ отъ околийския началникъ и отъ неговитѣ стражари. Подобно оплакване не е постъпило. Ако бѣше постъпило, щѣше да се заведе нѣкакво дѣло, щѣха да се прѣдставятъ доказателства, че дѣйствително е имало заплашвания надъ нѣкого. Нѣма такова дѣло, нѣма такива заплашвания, слѣдователно, и това оплакване фактически не е вѣрно и не е основателно.

Но, казватъ, стражаритѣ заплашвали всички демократически кръчмари, че щѣли да имъ се увеличатъ патентитѣ. Г. г. народни прѣдставители, това, може-би, да е било правено въ демократическо врѣме — да се заплашватъ кръчмаритѣ съ увеличение на тѣхния патентъ — за да гласоподаватъ за демократитѣ, за да поддържатъ демократическата партия. Но това правило не съществува днесъ-заднесъ, тия имена, които се цитиратъ въ контестацията, сж имена на всички демократически кръчмари въ Пирдопската околия; тѣ сж една дълга върволица имена, но нищо повече. Нито единъ отъ тѣзи кръчмари, имената на които се цитиратъ въ контестацията, до днесъ не се е оплакалъ никѣдъ, че е билъ заплашванъ. Напротивъ, има нѣкои отъ тѣхъ, които сж симпатизирали на днешното правителство, на днешнитѣ съюзени партии, и даже сж дѣйствували за спечелването на

изборитѣ отъ тия двѣ партии. Има и такива, каквито сж, напр. Недѣлко Атанасовъ отъ с. Смолско, какъвто е Иванъ Костадиновъ отъ с. Душанци, които не само не сж се оплаквали отъ нѣкакво заплашване, че щѣли да имъ увеличатъ патента, но сж хора, които сж дали своето морално съдѣйствиe за съкрушаване кандидатурата на г. Ралика Маджаровъ. Это дождѣ отиватъ г. г. констататоритѣ въ своитѣ измислици, да посочватъ имената на лица, които не сж тѣхни хора, не сж демократи. Но трѣбваше въ констатацията да се изредятъ имена, да се види, че много хора сж били заплашвани, и затова сж изредени.

По-нататък, г. г. народни прѣдставители, в лункѣ четвърти на констестацията подписавшият се оплакватъ, че „партизанитѣ на Толева — моитѣ партизани — навсѣкѣдѣ разправяли, че въ изборитѣ лешове ще паднатъ, убийства ще станатъ, много хора ще бѣдатъ арестувани“ и даже прѣдседателятъ на бюрото на народната партия въ Пирдопъ, Стефанъ х. Павловъ, единъ високо-почтенъ човѣкъ, и той билъ заплашвалъ бившия демократически сѣдия Александъръ Додовъ, че ще го прѣбиятъ и арестуватъ; даже и г. Свиначовъ, водителъ на либералитѣ въ Пирдопската околня, се билъ заканвалъ, че прѣз лешове ще мине, за да спечели избора. Е добръ, какви факти ни прѣдставятъ за доказателство? Абсолютно никакви. Г. Павловъ, името на когото така непочтено, така безвъѣстно намѣсватъ въ тази констестация, е единъ човѣкъ, който не може да помисли да направи зло на другия. Азъ знаа, г. г. народни прѣдставители, единъ таквъ случай, че въ надвечерието на избора, когато г. Стефанъ х. Павловъ си бѣше въ къщи, дойдоха при него нѣколко селяни отъ с. Радославово да му кажатъ, че демократическиятъ горски стражаръ въ с. Радославово — горскитѣ стражари бѣха повечето демократи и никой не дрзъна да ги уволни — буйствуваха, вадиаха револверъ, заплашваха избирателитѣ; г. Стефанъ х. Павловъ, който трѣбваше да приеме вечерно врѣме тия господа отъ с. Радославово, имъ каза: „Нощно врѣме азъ не приемамъ хора въ къщата си, елате утрѣ, ще видимъ, ще се разговоримъ“. И тоя човѣкъ обвиняватъ въ това, че е заплашвалъ хората, човѣкъ, който седи мирно и тихо въ къщата си, който не иска да излиза вечерно врѣме отъ къщата си. Това е такава клевета за този човѣкъ, щото азъ изгълъбявамъ единъ приятелски дългъ, като искамъ да го защита тукъ.

По-нататък, г. г. народни представители, въ пунктъ пети, констататоритъ се оплакватъ, че билъ арестуванъ Пъю Павловъ, учителъ въ с. Карлиево. Знаете ли, г-да, кой е този Пъю Павловъ, за когото толкова жарко се застъпи днесъ и защитникътъ на пропадналия кандидатъ? — Този Пъю Павловъ е казалъ за себе си слѣдующето: „Въ Македония има единъ Сандански, а въ Карлиево има другъ Сандански — това съмъ азъ. Вие мене ще слушате, вие ще гласоподавате за Рашка Маджаровъ и който не гласоподава за него, ще бъде прѣбитъ като куче“. Така е заявилъ Пъю Павловъ, този народенъ просвѣтителъ, противъ когото има една присѣда отъ дисциплинарниятъ съвѣтъ при Министерството на народното просвѣщение. Той бѣше даденъ подъ сѣджъ за партизанство, пиянство, буйство и явна агитация по изборитѣ; бѣше му съставенъ актъ за публична агитация по врѣме на изборитѣ, защото въ деня на изборитѣ властѣта го залови на мѣстопрѣстѣпленіето, като хваналъ единъ избирателъ въ с. Карлиево, на име Атанасъ Стоевъ, прѣдъ изборното мѣсто, взелъ му бюлетината, турилъ насилствено въ рѣцѣтъ му една демократическа бюлетина и му казалъ: „Тази ще पुконешъ“, и избирателътъ занесълъ тая бюлетина и гласоподавалъ съ нея. Този е учителътъ, за когото се оплакватъ, че билъ арестуванъ. Но защо е арестуванъ, г. г. народни представители? Арестуванъ е много основателно, много законно, защото той заедно

съ другитѣ двама свои другари, които тоже бѣха арестувани, се е провинилъ въ извършването на едно прѣстѣпление, за което е подадено заявление и е образувано дѣло, и когато той е билъ докаранъ въ София, както казва защитникътъ на пропадналия кандидатъ, г. прокурорътъ, слѣдъ като изучилъ дѣлото — а какво дѣло ? — една прѣписка, която прокурорътъ е прѣгледалъ надвѣнати — казалъ: „Тукъ нѣма прѣстѣпление, свободни сте, идете си“. Даже г. прокурорътъ си е позволилъ да иска обяснение отъ околийския началникъ, защо е билъ арестуванъ учитель Пѣю Павловъ. Е добръ, обяснение му се даде, при всичко че околийскиятъ началникъ не е длъженъ да дава такива обяснения, когато трѣбва да прѣслѣдва прѣстѣпникъ, защото, ако въобще околийскиятъ началникъ и другитѣ полицейски органи трѣбва да даватъ обяснения за всѣки случай на арестуване прѣстѣпници, тогава дѣ оставя властѣта на полицейскитѣ органи, дѣ оставя самостоятелността въ дѣйствиѣта на органиѣта на публичната властъ? Г. прокурорътъ намѣри, че трѣбва да се дадатъ обяснения, дадени сж. Но той нѣмаше право, споредъ мене, каквато властъ и да има, да освободи единъ прѣстѣпникъ, заловенъ на мѣстопрѣстѣплението и да прѣкрати така леко прѣписката. Това е случаятъ, за който говорѣше г. Малиновъ. Има данни, основателни и законни, да се прѣдаде този учитель на сждѣ. Такива данни сѣществуваша и той трѣбваше да се прѣдаде на сждѣ, но г. прокурорътъ каза: „Освобождавамъ Ви, върнете се свободно“. При това положение, г. г. народни прѣдставители, оплакването на г. г. конгестаторитѣ по пунктъ пети е очевидно неоснователно. Ако учительтѣ е задържанъ, задържанъ е билъ на законно основание, защото е имало оплакване и защото, слѣдъ произведено дознание, това оплакване се намѣри за основателно.

По-нататък по пункт шести, г. г. народни представители, констататоритъ се оплакватъ, че били смѣнени около 20 горски стражари: Това е абсолютно невѣрно. Горски стражари не сж смѣнявани съ цѣль да правятъ избори; напротивъ, оставени сж били старитъ горски стражари и, ако нѣкъждъ дѣйствително е имало смѣненъ нѣкой горски стражаръ, това е било по волята на демократическитъ свѣти, които, впрочемъ, сж отказвали да приематъ неприятнитъ тѣмъ стражари, отказвали сж имъ обѣкло, отказвали сж да имъ плащатъ заплатитъ. Ето докъдъ отива демократическитъ свѣти въ това отношение. Оставени сж били горскитъ стражари отъ минало врѣме, стражари съ присъди на шията, стражари, дадени подъ сждъ, единъ отъ които — ще цитирамъ името му — Атанасъ Неновъ отъ с. Каменица, прѣди нѣколко дена пакъ бѣше осжденъ на единъ мѣсець затворъ — защищаванъ бѣше отъ г. Рашка Маджаровъ. Тѣзи горски стражари не се цитиратъ отъ г. Малинова, защото сж демократи, тѣ си стоятъ и до днесъ; може би ще се намѣри нѣкоя властъ да ги засегне, да каже, че осждени горски стражари не могатъ да стоятъ на служба, но въ деня на изборитъ тѣ сж били тамъ, агитирали сж за г. Маджарова и сж гласоподавали за него — пропадналия демократически кандидатъ. Ако се провѣри въ избирателнитъ списъци, дѣйствително, ще се укаже, че тѣзи горски стражари сж гласоподавали за пропадналия кандидатъ. Но това не се каза отъ г. Малинова, то се прѣмѣтла. Защо? Обяснимо е — защото тѣ сж демократи.

че не е имало стражари въ околнята. Отъ дѣ излизать тѣзи двама-трима стражари да прѣслѣдватъ г. г. демократическитѣ агитатори? Фактъ е, че полицията въ Пирдопъ е малобройна; прѣди изборитѣ и въ дѣна на изборитѣ; можете да си прѣдставите, че въ 2—3 села имаше само по единъ стражаръ. Въ с. Смолско имаше единъ стражаръ, за това село и за с. Каменница; сѣщо въ с. Радославо имаше единъ стражаръ, за това село и за с. Венково. И когато азъ отидохъ въ с. Радославо и бѣхъ нападнатъ, за да бѣда убитъ отъ демократическа шайка, прѣдводителствуванa отъ прѣседателя на демократическото бюро, нѣмаше кой да ме защити, нѣмаше стражари, които да ми се притекатъ на помощъ, а трѣбваше да дойдатъ пакъ демократическитѣ нощни патрули, органи на демократическитѣ свѣти, за да ми дадатъ съдѣйствиe и помощъ. Ето дождѣ отиватъ г. г. контестаторитѣ въ своитѣ измислици, да твърдятъ, че въ Пирдопската околия по 2—3 стражари прѣслѣдвали тѣхнитѣ агитатори. Каго не е имало стражари да пазятъ живота и имота на хората, какъ ще прѣслѣдватъ само агитаторитѣ? Виждате колко основателно е това оплакване.

Има само единъ случай, който г. г. контестаторитѣ посочватъ, за да докажатъ, че е имало прѣслѣждане на агитаторитѣ отъ страна на полицията; той се състои въ това, че единъ стражаръ, заведующъ участъка въ с. Мирково, Георги Ненковъ, билъ съобщилъ на околийския началникъ, когато г. Рашко Маджаровъ е дошълъ тамъ съ своитѣ приятели, гулялъ въ нѣкаква кръчма и си отишълъ; тѣ изтъкватъ това като едно обстоятелство, което опорочавало избора. Много е чудно да се твърди това отъ едни сериозни хора, ако сѣ такива г. г. контестаторитѣ. Заведующиятъ участъка въ с. Мирково е билъ длъженъ, като всекъ органъ на полицейската власть, да съобщи въ прѣдизборното врѣме, кои дохождатъ като агитатори въ селото и какво вършатъ — той е изгълнилъ честно и почтено своя дългъ — за да знае неговото начальство, какви хора се движатъ изъ околията. Немѣ това е прѣстѣпление, немѣ това е нѣщо, което може да опорочи избора или да хвърли нѣкаква сѣнка на прѣстѣпностъ на органитѣ на полицейската власть? Георги Ненковъ е изгълнилъ само своя служебенъ дългъ, ако е съобщилъ това нѣщо. Но менѣ ми съобщаватъ, че такъвъ рапортъ, за какъвто се говори въ контестацията, не е съществувалъ: този номеръ, който е писанъ тукъ, че съ него билъ даденъ рапортъ отъ заведующия участъка въ с. Мирково, билъ фиктивенъ; такъвъ рапортъ не е даванъ. Ето дождѣ отиватъ г. г. контестаторитѣ — да съчиняватъ сами рапорти и да казватъ: „Ние сме прѣслѣждани съ рапорти, прочее, изборътъ е опороченъ“.

По-нататкъ, г. г. народни прѣдставители, въ пунктъ 8 на контестацията се говори, че нѣкои „подозрителни личности“ сѣ кръстосвали околията. Кои сѣ тия подозрителни личности? Ние не чухме тѣхнитѣ имена — да ги видимъ. Наистина, имаше подозрителни личности, но азъ сега ще ви кажа кои бѣха тѣ. Тѣзи подозрителни личности, г-да, сѣ добръ описани и цитирани въ в. „Миръ“, бр. 3.352 отъ 10 септември 1911 г. Сега вие ще видите кои сѣ тѣзи подозрителни личности и то дѣйствително подозрителни, дѣйствително нечисти личности, които не трѣбваше да се явяватъ въ тая околия, където не сѣ имали никаква почтена работа по онова врѣме. (Чете) „Демократическия изборенъ комитетъ“ — казва се въ в. „Миръ“ — „отъ Златица“ — се състоеше отъ слѣднитѣ лица — „Додовъ (уволненъ сѣдия), Илия Брайковъ (уволненъ чиновникъ отъ Орхане) и Ангелъ Топаловъ (позорно изпъденъ отъ бюрото на прогресивно-либералната партия въ Пирдопъ), сѣ отборъ демократи и „свѣтли личности“, проглушиха свѣта съ своитѣ телеграми до в. „Прѣпорецъ“, че убийството на Георги Митовъ Менговъ било извършено

отъ народняшка шайка въ с. Смолско и в. „Прѣпорецъ“ въ уводната си статия отъ 5 септември пише: „Въ с. Смолско, Пирдопска околия, е убитъ отъ народняшка шайка единъ добъръ нашъ съмишленикъ, Георги М. Менговъ“. Навѣрно демократитѣ около в. „Прѣпорецъ“ и тѣзи въ Пирдопско, които похарчиха около 20.000 л. и докараха 23 агитатори „свѣтли личности“: Митрошиновъ — синъ на столичния търговецъ Митрошиновъ, който се хвалѣше тамъ, че билъ милиардеръ, защото трѣбваше да ставатъ такива хвалби, за да мисли населението, че има да се харчатъ тукъ пари отъ демократическата партия въ изобилие — „Петровъ, бившъ околийски началникъ отъ Орхане“ — другата „свѣтла личность“, както се нарича тукъ — „Иванъ Цвѣтковъ“ — провѣрителъ въ Софийската окръжна постоянна комисия. Сѣщиятъ този Иванъ Цвѣтковъ, г-да, за арестуването на когото толкова много се оплакваша още въ изборитѣ за великото Народно събрание — азъ ще ви кажа сега мимоходомъ нѣщо и за това арестуване — сѣщиятъ този Иванъ Цвѣтковъ, бившъ либералъ отъ с. Радославо, провѣрителъ въ Софийската окръжна постоянна комисия, още прѣди изборитѣ за великото Народно събрание билъ изпратенъ специално по агитация въ Пирдопската околия, а главно — въ неговото родно село, Радославо; този Иванъ Цвѣтковъ е билъ уволненъ съ заповѣдь отъ Софийската окръжна постоянна комисия, за да може да върши свободно своята агитация и послѣ, слѣдъ завръщането му, пакъ е билъ назначенъ. Както виждате, това е една демократическа практика, за да не го лови куршумъ — да сѣ агитира свободно и да не бѣде наказанъ. Всички тия обстоятелства се констатираха и когато той биде заловенъ въ момента на агитацията си — да раздава бюлетини, да заплашва избирателитѣ, да ги тероризира съ думи и съ дѣйствиа — околийскиятъ началникъ трѣбваше да дѣйствува, трѣбваше да посегне на него. Е добръ, околийскиятъ началникъ — толкозъ „страшниятъ полицай“, както непрѣкъснато го описватъ г. г. демократитѣ въ в. „Прѣпорецъ“ и в. „Камбана“, че той е билъ онова „страшно чудовище“, отъ което толкова се боятъ — той околийски началникъ не посмѣлъ да посегне на Ивана Цвѣтковъ, а поискалъ инструкции отъ София, поискалъ разрѣшение, какво да прави съ тоя човѣкъ, който явно агитира. Е добръ, казано му е било: помъ като той върши прѣстѣпление, трѣбва да се изплъни законътъ, да се дѣйствува противъ него съгласно закона, и затуй Иванъ Цвѣтковъ тогава билъ арестуванъ. Тоя Иванъ Цвѣтковъ, неоправимъ въ това отношение, не забрави какво е станало съ него прѣди изборитѣ за великото Народно събрание, а послѣ пакъ дойде въ с. Радославо, за да циркулира изъ Пирдопската околия и да агитира; той е една „свѣтла личность“ на демократическата партия. По-нататкъ, другъ единъ господинъ отъ членовѣтъ на Софийската окръжна постоянна комисия, Симонъ Атанасовъ, родомъ отъ с. Буново, тоже бѣше дошълъ въ околията — главно въ своето село — заедно съ сонмъ чиновници отъ постоянната комисия, на които той плати пѣтни и дневни, за да агитиратъ за пропадналия кандидатъ. Друга „свѣтла личность“ е Никола Вретенаровъ, тоже чиновникъ отъ постоянната комисия въ София; послѣ Торомановъ, който е билъ прѣпоръчанъ на г. Ляпчева въ Копривница, още прѣди изборитѣ за великото Народно събрание, за кметъ въ Перникъ, защото — както виждате, г. г. народни прѣдставители — демократитѣ знаятъ да лъжатъ не само другитѣ, но дори и себе си: когато се яви г. Ляпчевъ отъ Пловдивъ въ Копривница, за да ходи по агитация изъ Пирдопската околия, г. Рашко Маджаровъ бѣше наредилъ да му се прѣдстави една тайфа сѣ отъ видни демократи изъ Пирдопската околия и тамъ всичкитѣ му бѣха прѣпоръчани за кметове: този е кметъ отъ с. Буново, другъ

— отъ с. Мирково и пр. — се кметове — а единъ чакъ отъ Перникъ допълзъ да посрѣщне г. Ляпчава. Попататъ, г. г. народни прѣдставители — списъкътъ на „свѣтлитѣ личности“ не се свършва — друга свѣтла личностъ е Илия Стамболиевъ, бившъ околийски началникъ въ София — той се спрѣ като прѣдседателъ на новия демократически комитетъ въ Златица; бившиятъ околийски началникъ отъ Пирдопската околия Петъръ Атанасовъ, сега учителъ нѣкъдѣ въ Бѣлослатинско; бившиятъ околийски началникъ въ Царибродско, Георги Чолаковъ; бившиятъ околийски началникъ въ Орханлие, Койчо Дебеляновъ — се бивши околийски началници; това сж се „свѣтли личности“, както ги наричатъ; бившиятъ пощенски чиновникъ, нѣкой си Георгиевъ, „кандидатъ за директоръ на пошитѣ и телеграфитѣ“ и, най-сетнѣ, между тия свѣтли личности се яви и самиятъ редакторъ на в. „Камбана“, г. Кръстю Станчевъ; той се изтърсилъ единъ день въ с. Смолско да прави анкета по убийството, по „терора“ въ Пирдопската околия, обаче като видѣлъ, че нѣма никакъвъ реаленъ резултатъ отъ неговата анкета, млъкна и нищо не каза въ своя вѣстникъ слѣдъ връщането си въ София.

Та, г. г. народни прѣдставители, като е дума за изложеното въ пунктъ осми на контестацията, че „подозрителни личности“ сж кръстосвали околията, е добръ, тѣзи сж подозрителнитѣ личности. Тѣзи личности нѣмаха тамъ работа честна, почтена за единъ сериозенъ човѣкъ, а имаха работа нечиста, имаха работа подозрителна.

Дохождамъ, г. г. народни прѣдставители, до пунктъ девети отъ контестацията. Тамъ се хвърля едно мерзко обвинение противъ мене, че азъ съмъ билъ конвоиранъ отъ сонмъ стражари въ една околия, дѣто има по единъ стражаръ за 2—3 села. Кой сж имената на тия стражари, не знамъ. Никакъвъ сонмъ стражари не е имало около мене. Ако бѣше имало такъвъ сонмъ стражари, азъ нѣмаше да бъда изложенъ на убийство въ с. Радославо, нѣмаше да бъда изложенъ на нападение отъ демократическа шайка на пѣтя между с. Челопечъ и Златица: тия стражари щѣха да ме защитятъ. Но азъ останахъ незащитенъ: нѣмаше кой да ме защити. Съ мене бѣха почтенитѣ хора отъ Пирдопъ: г. Стефанъ х. Павловъ, г. Ганчо Бамбековъ и други, и едва се спасихме отъ камата на демократическата шайка и отъ сопитѣ на Стамболиева и неговитѣ другари между с. Челопечъ и Златица. Тѣ тукъ ме обвиняватъ, че когато съмъ направилъ събрание въ с. Радославо, далъ съмъ заповѣдъ да бѣде арестуванъ нѣкой си Узуновъ. Това е една мерзка клевета, г. г. народни прѣдставители: когато стана събранието въ с. Радославо, на 30 августъ вечерята, по врѣме на моя говоръ, явява се единъ господинъ, заедно съ Ивана Цвѣтковъ, провѣрителя. Трѣбва да забѣлѣжа, че г. Ралко Маджаровъ въ своята тактика бѣше наредилъ, щото въ всѣко мое събрание да се вдига шумъ, да се правятъ скандали, за да не мога да говоря; така стана и въ с. Радославо. Тамъ се бѣха явили назначенитѣ за тая цѣль Иванъ Цвѣтковъ и нѣкой си Узуновъ. Този господинъ, по риза, сж очевидно прѣстѣпни наклонности, се яви въ събранието и постоянно ме прѣкъсваше. Азъ не обръщахъ никакво внимание на неговитѣ прѣкъсвания. Свършихъ рѣчта си и заедно съ своитѣ приятели излѣзохъ отъ помѣщението, дѣто говорихъ, и отидохъ въ друго едно помѣщение, на единъ либералъ, г. Иванъ Начевъ. По-късно се научихъ, че този господинъ, който нарушаваше реда и тишината въ събранието, билъ арестуванъ и отъ кого? — отъ демократическия кметъ, отъ неговитѣ патраули. Понеже тогава ставаше дума, че този кметъ не билъ утвърденъ и не може да бѣде такъвъ, той, за да се покаже, че не е толкова лошъ, както го прѣдставляваха хората, и за угода, рекълъ да арестува единъ човѣкъ и сега въ контестацията мене обвиня-

ватъ за това арестуване. На трѣгване за с. Радославо, въ момента, когато демократическата шайка обиколи моя файтонъ, водителятъ на тая шайка се качи на стѣпалото на файтона, готовъ да извади камата, за да ме убие, но благодарение на силнитѣ коне, файтонътъ трѣгна напредъ и той падна на земята; въ този моментъ се затече единъ господинъ при мене и ми каза, че билъ арестуванъ нѣкой си Узуновъ и искаше да кажа, да бѣде освободенъ, и азъ казахъ: „Да бѣде освободенъ“. Въмѣсто благодарностъ, тѣ сега ме обвиняватъ, че азъ съмъ далъ заповѣдъ да се арестува този Узуновъ. Е добръ, азъ заявявамъ, че ще взема прѣписъ отъ тази контестація и ще дамъ подъ сждъ подписавшитѣ, за да имъ дамъ възможностъ да докажатъ това обстоятелство въ сѣда, че азъ съмъ далъ заповѣдъ за незаконно арестуване.

Най-сетнѣ, г. г. народни прѣдставители, въ пунктъ 10, последниятъ пунктъ отъ тая редица „терористически“ срѣдства, които сж описани въ контестацията, има и това голословно твърдение — и не само голословно, но съзнателно клеветническо — че прѣдизборни шайки върлували въ Пирдопъ, Челопечъ, Лѣжене, Карлиево, и азъ се чудя, колко богата е била тая демократическа фантазия да вижда и тамъ шайка, дѣто не е имало даже хора да се движатъ.

С. Русевъ: Пакъ г. Ралко Маджаровъ бѣше писалъ, че върлува шайка въ Търново по врѣме на великото Народно събрание.

И. Толевъ: Въ Пирдопъ върлувала шайка! Пирдопъ, г. г. народни прѣдставители, е нанесена отъ интеллигентни хора, хора, които се познаватъ отблизо. Кой сж тѣзи хора, които сж съставили шайка въ Пирдопъ, какъ може да се хвърли такова едно петно върху единъ толкова интеллигентенъ градъ, като Пирдопъ, че тамъ била организирана шайка и да гони — кого? — нѣкой си аптекаръ? Този аптекаръ ли е великиятъ факторъ въ Пирдопската околия, та да стане нужда да се образува шайка противъ него? Това е абсолютно невѣрно. Азъ заявявамъ, г. г. народни прѣдставители, че никаква шайка въ Пирдопъ не е имало, че прозорцитѣ на къщата на аптекаря Топаловъ и до днесъ сж здрави и читави; никой не ги е строшилъ. И въ Челопечъ не е върлувала шайка. Никой челопеченинъ до днесъ не е подалъ нѣкакво оплакване. Лицето Петъръ Трасиевъ, демократъ, за когото се казва, че е билъ битъ, не се оплаква, нѣма никакво оплакване отъ него. Отдѣ-накъдѣ други намиратъ, че е билъ битъ, когато той самъ се счита, че не е битъ? Сжщо и въ Копривница и въ Лѣжене — никъдѣ, г-да, не е имало шайка. Това сж шайки, създадени отъ демократическата фантазия, а не шайки дѣйствителни. Ако имаше шайки, трѣбваше да се кажатъ имената на шайкаджитѣ, за да ги видимъ, кои сж тѣ, трѣбваше да има оплакване на властѣта, за да се взематъ мѣрки противъ виновнитѣ.

Най-послѣ, по втория отдѣлъ на контестацията — ще ме извините, г. г. народни прѣдставители, че ви занимавамъ доста врѣме съ тая толкова неоснователна контестація — въ втория отдѣлъ се казва, че азъ въ своитѣ агитации съмъ дискредитиралъ личността на моя противникъ. Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че не е имало нужда азъ да дискредитирамъ личността на тоя човѣкъ: ако той съ своитѣ дѣла въ врѣме на бившето демократическо управление не е билъ компрометиранъ, нѣмало е нужда азъ да го компрометирамъ. Вие всички сте обществени дѣйци въ тая страна, вие прѣживѣхте демократическия режимъ, вие знаете кой е Ралко Маджаровъ, известни сж неговитѣ дѣла на всички и ако тия дѣла азъ съмъ билъ принуденъ, отъ граждански дългъ, да ги изтъквамъ прѣдъ избирателитѣ, е добръ, това трѣбваше да стане, за да си съста-

вять самитъ избиратели заключение, какъвъ е той. Но тѣ го узнаха още прѣвъ тригодишното демократическо управление и нѣмаше нужда да го наричамъ азъ тѣй, както цитиратъ г. г. контестаторитѣ. Прочее, азъ никѣдъ не съмъ си служилъ съ подобни епитети противъ него. Напротивъ, тѣ сж, които сж си служили съ такива епитети противъ мене. Азъ ще ви цитирамъ едно тѣхно възвѣзване, за да видите, г. г. народни прѣдставители, съ какви псувни се занимаватъ демократическитѣ бора въ Пирдопската околия. За удовлетворение на вашето любопитство, ще ви прочета единъ позивъ, издаденъ отъ бюрото на демократическата партия въ Копривница. Ето какво пишатъ г. г. членовѣтъ на бюрото: (Чете) „Позивъ къмъ г. г. копривщенскитѣ граждани. Г. г. граждани! Не давайте гласа си за македонца, битолскиятъ просекъ, Ивана Толевъ. Гласоподавайте за Рашка Маджаровъ“ (Смѣхъ). Защо трѣбва пирдопскитѣ граждани да гласоподаватъ за Рашка Маджаровъ? Ето защо. Защото Рашко Маджаровъ още въ В. Търново се е загрижилъ за своята личностъ, да не би тя да пропадне нѣкакъ си въ изборитѣ. Ето каква телеграма е била изпратена до копривщенскитѣ граждани: (Чете) „Търново, 15 юний 1911 г. Телеграма. Днесъ вашиятъ избраникъ Рашко Маджаровъ държа тричасова блѣстѣща рѣчь по измѣненіята на конституцията. Тя бѣ силно аргументирана, пълна съ факти, логически силна и поразителна за правителството“. (Голѣмъ смѣхъ въ болшинството) „Той за послѣдентъ пѣтъ доказа, че е единъ незамѣнимъ народенъ ораторъ (трибунъ), който прави честь на своитѣ избиратели и демократическата партия и че струва самъ, колкото цѣлото правителствено болшинство“.

Отъ болшинството: А-а-а! (Голѣмъ смѣхъ)

И. Толевъ: (Продължава да чете) „Рѣчьта му бѣ на нѣколко пѣти силно аплодирана отъ болшинството, и опозицията“. Рѣчьта му била поразителна за болшинството, но била аплодирана отъ болшинството и опозицията! (Продължава да чете) „Прочее, гордѣйте се съ избраника си! Да живѣе демократическата партия“. Подписалъ нѣкой си Марковъ. Рѣчьта му била на нѣколко пѣти силно аплодирана отъ болшинството, г-да! Рѣчьта му била не само поразителна за болшинството, но била и аплодирана отъ болшинството и опозицията!“

С. Русевъ: Той самъ си я е писалъ.

И. Толевъ: Може да е псевдонимъ на г. Рашка Маджаровъ. — Та, ето защо той е казалъ на копривщенскитѣ граждани да гласоподаватъ за него — защото той билъ незамѣнимъ, та затова да гласоподаватъ за него.

Ако отида по този редъ на мисли, г. г. народни прѣдставители, за да ви покажа съ какви епитети си е служилъ той и неговитѣ другари противъ мене, азъ бихъ ви цитиралъ всичкитѣ му възвѣзвания. Напр., въ буновското възвѣзване ме нарича „Пипмафъ“. Азъ не можахъ да разбера какво значи този епитетъ „Пипмафъ“. Казано е: „Ще го видимъ, може-би, когато Пипмафъ“. А самъ г. Рашко Маджаровъ ме е нареколъ „палешникъ“ и много други подобни епитети.

Тѣй щото, г. г. народни прѣдставители, ако е работата да се спремъ на това оплакване, изложено въ отдѣлъ втори на контестацията, азъ бихъ могълъ да кажа много повече отъ това, въ което ме обвиняватъ г. г. контестаторитѣ. Но важно е това да се констатира, че азъ винаги въ своитѣ агитационни рѣчи съмъ говорилъ за дѣла, посочвалъ съмъ дѣлата на демократитѣ и специално дѣлата на Рашка Маджаровъ. И отъ тия дѣла, при всичкото мое желание, азъ не можахъ да намѣря нито едно такова,

което да служи за негова честъ и похвала, и затуй всичкитѣ избиратели ме слушаха съ възторгъ и възприемаха това, което имъ казвахъ. И въ възвѣзването, приложено къмъ контестацията, е обрисувана цѣлата личностъ на г. Рашка Маджаровъ, съ неговитѣ дѣла, а не съ епитети, съ каквито той и неговитѣ приятели си служеха противъ мене.

Въ отдѣлъ трети на контестацията, г. г. народни прѣдставители, се приновтаря туй, което е наложено въ пунктъ 10, именно, за върлуването на нѣкакви шайки. Никакви шайки отъ страна на правителството не сж върлували, но трѣбва да признамъ, трѣбва да заявя тукъ, г. г. народни прѣдставители, за да се отблъжни въ дневницитѣ, че въ Пирдопската околия и прѣди изборитѣ, и сега върлуватъ демократически шайки. Даже въ в. „Прѣпорецъ“, въ послѣдния, въ спощия му брой, азъ видѣхъ едно признание въ това отношение. Старшиятъ стражаръ, Цонко Къневъ, отива въ Мирково да прави дознание; демократическитѣ съвѣтници се събиратъ въ една шайка, набиватъ го хубаво и го изпращатъ въ Пирдопъ. Това е демократическо управление въ опозиция. И тѣзи хора се оплакватъ отъ шайка — тия хора, които си служатъ съ шайка! Но като е дума за прѣди изборитѣ, азъ ще ви посоча случаи отъ демократическо шайкаджийство. Първиятъ случай е въ с. Радославо, вториятъ — съ нападението върху мене и моитѣ приятели по пѣтя отъ с. Челопечъ за Златица. Друго шайкаджийство е това въ с. Буново, подъ прѣдводителството на Симеона Атанасовъ; тази шайка, подъ негово прѣдводителство, е нападнала и била мнозина избиратели, стрѣляла е многократно, и полицейскитѣ органи сж били изложени на убийство прѣди деня на избора въ това село. Нѣщо повече, вечерята, срѣщу деня на избора, наши приятели сж били арестувани въ една кръчма отъ шайката на Симеона Атанасовъ; тѣ се оплакватъ противъ този неоснователенъ арестъ. Е добръ, ние, които мислимъ, че сме на властъ, ние сме арестувани отъ тѣхъ — наши приятели сж били арестувани. Това е фактъ, който не може да се оспори, защото всичкитѣ хора въ околията го знаятъ.

Г. г. народни прѣдставители! Г. Малиновъ, като защитникъ на пропадналия кандидатъ, си позволи, най-сетѣ, да експлоатира по най-безсѣстенъ начинъ даже една прѣстѣнна случка, станала въ с. Смолско. Още когато се чу, че въ с. Смолско е станало убийство, в. „Камбана“ и в. „Прѣпорецъ“ загърмѣха, завикаха колкото имъ гласъ държеше, телеграмитѣ на демократическия комитетъ въ Златица хвърчаха всеки денъ. Произвела се анкета отъ г. Кръсто Станчевъ. Донискитѣ и до днесъ не прѣставатъ. Приписа се на членовѣтъ на тричленната комисия въ с. Смолско, че тѣ сж автори на убийството. Обаче, тия членове на тричленната комисия не захъснѣха да дадатъ подъ сѣдъ, както в. „Прѣпорецъ“, така и автора на тази дописка, за да му дадатъ възможностъ да докаже това. Но какво е станало въ сѣщностъ, г. г. народни прѣдставители? Азъ ще ви опиша случката тѣй, както си е, ще ви кажа отношенията на лицата, които сж съучастници въ тая случка, и ще видите, колко е недобростѣстна тая клеветническа измислица на контестаторитѣ, поддържана днесъ много пламенно отъ г. Малинова. Два дена прѣди избора, г. г. народни прѣдставители, Иванъ Петковъ, учителъ въ с. Смолско, се е срѣцналъ съ Цвѣтка Йосифовъ, убоецътъ, сега задържанъ въ затвора. Знаете ли кой е този Цвѣтко Йосифовъ? Когато г. Рашко Маджаровъ е билъ по агитация въ с. Смолско и е общавалъ, както обикновено всекога е общавалъ, този сѣщиятъ Цвѣтко Йосифовъ е поискалъ отъ г. Рашка Маджаровъ — ще ме извини почитаемото Събрание, като казвамъ този фактъ — Цвѣтко Йосифовъ, като добъръ демократъ — това подчертавамъ — е поискалъ отъ г. Рашка Маджаровъ да му удовлетвори една нужда, а именно

да му доведе една жена от Копривщица и г. Рашко Маджаровъ е записалъ това въ своя бѣлженикъ, защото той правѣше тия работи въ околията.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Моля, избѣгвайте такива изрази.

И. Толевъ: Азъ казвамъ факти, г. прѣседателю, и съжалявамъ, че това сж факти.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Азъ Ви моля да ги избѣгвате, понеже нѣма кой да ги провѣри.

И. Толевъ: Е добръ, азъ ще спра по този фактъ, който илюстрира интимнитѣ имъ отношения. Цвѣтко Йосифовъ е билъ демократъ, който е билъ готовъ да гласоподава за Рашка Маджаровъ; Цвѣтко Йосифовъ е получилъ пари, за да гласоподава за Рашка Маджаровъ и този Цвѣтко Йосифовъ е убиецътъ. Този господинъ се е срѣщналъ съ учителя Иванъ Петковъ, отишли сж по всичкитѣ кръчми да пиянствуватъ и найсетнѣ сж се отбили въ кръчмата на прѣседателя на демократическото бюро въ с. Смолско Митю Менговъ. Старъ демократъ, и между него и Цвѣтко Йосифовъ е станала разпрания — и за какво мислите? — за една невинна работа. По това врѣме въ Пирдопската околия ставаше варенето на ракия, на сливовица; понеже г. Митю Менговъ е варилъ ракията си наблизко до къщата на Цвѣтко Йосифовъ, като съсѣдъ, то нечистотинитѣ отъ купището сж падали въ двора и мазето на Цвѣтко Йосифовъ; по този поводъ тѣ се скарвали; Митю Менговъ се е спусналъ да изблъска Цвѣтка Йосифовъ изъ кръчмата; допѣлъ на помощъ синѣтъ на убития, и двамата го изтласкали навънъ. Понеже Цвѣтко Йосифовъ пиянствувалъ по-рано въ друга кръчма, въ кръчмата на единъ либералъ, Маню Велковъ, и е билъ пиянъ, не е искалъ да си отиде. Въ това врѣме станало сблъскването и при това сблъскване Цвѣтко Йосифовъ извадилъ револверъ и стрѣлялъ противъ Менгова. Това е голиятъ фактъ, г. г. народни прѣдставители. Какво общо има този фактъ, този прѣстѣпенъ случай съ изборитѣ и какъ могатъ хора, които искатъ да минаватъ за почтени държавници, да експлоатиратъ този фактъ въ свръзка съ изборитѣ? Едно убийство, каквито ставатъ много слѣдъ скарване, слѣдъ пиянство, извършено въ такова нетрѣзвено състояние, да се свръзва съ едни избори, които нѣматъ нищо общо съ случая, то е много казано, за да не кажа друга дума — то е безсѣмъстно, споредъ мене. Ако може да се говори, че това убийство е повлияло на изборитѣ, то е повлияло въ наша връда, а не въ връда на пропадналия кандидатъ. Защото, г. г. народни прѣдставители, фактъ е, че потърпѣвшиятъ роднини на убития сж заявили: „Сега му е моментътъ да си отмѣстимъ на тричленната комисиия; помѣ дойде съдебниятъ слѣдователъ, ще му дадемъ заявление — защото прѣдполагали, че този съдебенъ слѣдователъ ще бѣде тѣхенъ приятелъ и ще подозрѣ въ това убийство членове на тричленната комисиия — и съдебниятъ слѣдователъ ще ги арестува, ще ги откара подъ стража въ София, и ние ще спечелимъ избора въ с. Смолско“. За голѣмо тѣхно нещастие, оказало се, че не е отишълъ този съдебенъ слѣдователъ — приятниятъ тѣмъ — а другъ отишълъ, и тѣ не сж могли да му дадатъ такова голословно заявление. Въ всѣки случай, тѣ сж държали подъ страхъ и трепетъ нашитѣ приятели въ с. Смолско и послѣднитѣ, въ слѣдствие на този тероръ отъ противникитѣ, не сж взели достатъчно енергично участие въ изборитѣ. Така щото, както казахъ, ако има нѣкой, който да се оплаква отъ тази нещастна случка въ с. Смолско, това сме ние, защото нашитѣ приятели, въ слѣдствие терора на противникитѣ, сж изгубили она куражъ, който имаха прѣди изборитѣ, а такъвъ добиха тѣх-

нитѣ противници, защото експлоатираха съ нещастieto на своя роднина, убийтъ въ врѣме на скарване.

Г. г. народни прѣдставители! Ето какъ стоятъ обстоятелствата по това прѣстѣпление. Колкото и да ги надуваха въ вѣстникитѣ, особено в. в. „Камбана“ и „Прѣпорецъ“, колкото и да искатъ да ги експлоатиратъ г. г. контестаторитѣ, заедно съ тѣхния защитникъ тукъ, азъ мисля, че вие съ възмущение ще отхвърлите такава експлоатация съ една прѣстѣпна случка, която нѣма нищо общо съ избора. Това може да бѣде единъ демократически маниеръ на дѣйствие, едно срѣдство, за да се заблуждава обществото, но едно народно прѣдставителство, което уважава себе си, каквото е днешното, нѣма да обърне внимание на тѣзи инсинуации, на тѣзи клевети, отъ страна на Рашка Маджаровци и компания.

Ще добавя, както казахъ, че членовѣтъ на тричленната комисиия, за хвърленитѣ върху тѣхъ клевети въ в. в. „Прѣпорецъ“, сж дали подъ съждъ този вѣстникъ, както и автора на дописката, и сега е образувано слѣдствено дѣло въ П слѣдственъ участѣкъ. Тамъ г. г. демократитѣ ще благоволятъ да отидатъ и да докажатъ вѣрността на своитѣ твърдѣния.

При тѣзи обстоятелства, г. г. народни прѣдставители, които имахъ честта да изложа, азъ мисля, че цѣлата контестация, подадена отъ подписавшиятъ и поддържана отъ г. Малинова, не заслужава никакво внимание, особено пъкъ онова заявление, което г. пропадналиятъ кандидатъ е благоволилъ да даде едва днесъ. То е обидно, г. г. народни прѣдставители, за Народното събрание, защото едно Народно събрание не може да стои въ зависимостъ отъ прищевкитѣ на нѣкой си пропадналъ кандидатъ, и да чака да подаде заявление, когато му скимне. Той бѣше длъженъ, ако знае нѣщо истинско, да го каже въ контестацията, която е подалъ въ срока, но той нѣмаше никакви факти въ рѣцѣтъ си, и затова не е направилъ това оплакване по-рано. Ако той го прави днесъ, то е, защото иска да се занимае народното прѣдставителство съ неговата личностъ, защото, както казахъ, той е галеного дѣте на демократическата партия, и ако неговитѣ приятели се занимаватъ съ него, нека и народнитѣ прѣдставители да се занимаватъ. Но азъ мисля, че това негово заявление трѣбва да се отхвърли, като съвършено неоснователно и несериозно.

При тѣзи обстоятелства, г. г. народни прѣдставители, азъ мисля, че прѣдложението на г. Малинова, да се анкетира този изборъ, по никой начинъ не трѣбва да се уважава. Не че насъ ни е страхъ, че може да се констатиратъ нѣкакви факти, но защото, г. г. народни прѣдставители, както се вижда отъ изложеното въ контестацията, никакви факти нѣма. Това сж имена и нумера на дѣла, и ще си останатъ имена и нумера, но факти грозни, дѣла прѣстѣпни, извършени отъ властта и наши приятели, нѣма да се констатиратъ. Всичко това сж демократически фантазии, на които народното прѣдставителство не трѣбва да обърща никакво внимание. (Нѣкой отъ болшинството ржкоплѣскалъ)

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Г. г. народни прѣдставители, прѣди да дамъ думата на избрания кандидатъ отъ Пирдопската околия, азъ заявихъ, че дебатитѣ се прѣкрачаватъ и се дава думата на г. Толева, като на заинтересованъ. Прѣзъ течение на говоренето на г. Толева, г. Страшимировъ поиска думата.

Д. Страшимировъ: Съгласно правилника, г. прѣседателю, ние имаме право да вземемъ думата. Вие не можете да ми отнемете думата.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Г. Страшимировъ! Не съмъ азъ човѣкътъ, който да откаже да

Ви дамъ думата. Вие чухте, когато азъ заявихъ, че дебатитѣ сж приключени, и че ще дамъ думата само на избрания народенъ прѣдставителъ отъ Пирдопската околия. Затова не мога да Ви дамъ думата сега.

Д. Драгиевъ: Още не сме гласували прѣкращение на дебатитѣ.

Д. Страшимировъ: Г. прѣдседателю, позволете. Съгласно правилника, Вие трѣбва да дадете думата на едно единствено лице отъ една група.

Министъръ Т. Теодоровъ: Когато я искате на връме.

Д. Страшимировъ: Азъ обадихъ по-напрѣдъ, че искамъ думата.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Азъ казахъ, че Вие поискахте думата, прѣзъ време говоренето на г. Толева. Ако бѣхте я поискали по-рано, щѣхъ да Ви я дамъ. На-ли така?

Д. Страшимировъ: Това е истина, но не е гласувано прѣкращение на дебатитѣ. Азъ заявихъ, че искамъ да говоря.

Д. Драгиевъ: Не е гласувано още, г. прѣдседателю. Не можете Вие да прѣкращавате дебатитѣ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Азъ заявихъ, че дебатитѣ сж прѣкратени.

Д. Страшимировъ: Вие се поставяте по-високо отъ правилника, г. прѣдседателю. Тукъ се борятъ двѣ страни, Вие трѣбва да изслушате и единъ членъ отъ една друга група. Съгласно правилника, ние имаме право да искаме думата. Народното събрание не е гласувало прѣкръпяване на дебатитѣ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Азъ попитахъ, има ли нѣкой да иска думата, и тогазъ казахъ: „Никой не иска думата, дебатитѣ се прѣкръпяватъ, давамъ думата на избрания кандидатъ отъ Пирдопъ“.

Д. Страшимировъ: Ако г. Толевъ послѣденъ имаше думата.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Нѣмате думата, г. Страшимировъ.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Вземамъ думата по въпроса, който се повдигна отъ г. Страшимирова. Правилникътъ не позволява да се прѣкръпяватъ дебатитѣ, докато не се е изказалъ поне единъ ораторъ отъ всѣка група; но то е тогава, когато има записани оратори. Не може да се отнеме правото на записания ораторъ да говори и да се прѣкръпятъ дебатитѣ, докато отъ всѣка група не е говорилъ по единъ. Но когато нѣма записани оратори и никой като не иска думата, прѣдседателътъ прѣкръпява дебатитѣ, тогазъ не може по никой начинъ да се подновяватъ дебатитѣ. Това е парламентарниятъ редъ, който е билъ слѣдванъ винаги въ тази камара, и г. Страшимировъ има грѣшка, като иска да ни накара да слѣдваме новъ редъ, за да угодимъ нему. Дебатитѣ въ случая се прѣкрътиха по причина на нѣмане записани оратори — азъ бѣхъ тукъ и чухъ това — и тогава се даде думата на самия заинтересованъ депутатъ, понеже се иска неговото касиране. Такава е практиката, осветена отъ миналото — че само нему се дава думата. Подиръ него никой не може да иска думата, понеже дебатитѣ сж прѣкратени. Въ тази практика има не само

желание да не се губи напразно време, но има и единъ дълбокъ смисълъ. Когато се прѣвѣржава изборътъ на единъ народенъ прѣдставителъ, правилникътъ изисква послѣденъ да говори той. На него се дава, като на единъ видъ обвиняемъ, послѣденъ думата. Да иска думата нѣкой закъснѣлъ ораторъ, който по-напрѣдъ не е билъ записанъ, било защото не е билъ въ оградата на Народното събрание, било защото е дошълъ слѣдъ като послѣдниятъ ораторъ е взелъ думата, било защото по-рано не му е дошло на умъ да изпълни нѣкакъвъ дългъ, това е, най-малко, неумѣстно. Заради това азъ ходатайствамъ прѣдъ почитаемото Народно събрание да не отстъпва отъ една практика, която изрично е осветена отъ правилника — нѣмамъ сега текста на рѣка, но това е безспорно — и да не дава насърчение на хора, като г. Страшимирова, които мислятъ, че може и правилникътъ да не се слуша, щомъ имъ дойде на умъ да искатъ да говорятъ.

Д. Страшимировъ: Да прочетемъ правилника.

Докладчикъ д-ръ Г. Гаговъ: Идете въ канцелярията да го прочетете.

Министъръ Т. Теодоровъ: Моля, прочее, да не се дава думата никому, понеже дебатитѣ сж прѣкратени, а да се пита Народното събрание, желае ли да се даде думата на г. Страшимирова, въпрѣки правилника.

Д. Страшимировъ: Дебатитѣ не сж прѣкратени. Не вѣрвамъ, г. Теодоровъ, Вие да сте толкова заинтересовани.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: (Звъни) Моля г. Страшимирова да седне на мѣстото си, защото го прѣдупрѣдихъ, че нарушава правилника. Умолявамъ Ви втори пѣтъ да не вземате самичкѣтъ думата, а да чакате да Ви я дамъ.

Има думата г. Драгиевъ по този инциденталенъ въпросъ.

х. В. Бобошевски: Нѣма нужда.

Д. Драгиевъ: По въпроса за прѣкращение на дебатитѣ ще говоря. (Глъчка)

Д. Страшимировъ: Рѣшете, тогава, по вишегласие да си отидемъ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Втори пѣтъ прѣдупрѣждавамъ г. Страшимирова да не става да говори самичкѣтъ, безъ да е взелъ отъ мене думата.

Г. Драгиевъ има думата, за да го чуемъ специално по този въпросъ.

Д. Драгиевъ: Тази случка говори само едно, че венчки ние трѣбва да прочетемъ правилника и ще трѣбва заедно съ насъ да го прочете и г. финансовиятъ министъръ, защото и той, макаръ не новъ въ тази камара, го е позабравилъ. Чл. 18 отъ този правилникъ гласи: (Чете)

„Ако нѣкой прѣдставителъ поиска прѣкръпяване на разискванията, прѣдседателътъ подлага това искане на Събранието, което го рѣшава по вишегласие.“

„Прѣдложение, обаче, за прѣкръпяване на разискванията не може да се тури на гласуване, докато прѣдварително не сж говорили 10 души, освѣнъ ако има записани прѣди прѣдложението оратори отъ парламентарни групи, които не сж се изказали по въпроса, въ който случай може да говори само по единъ отъ всѣка отъ тѣзи групи“.

Отъ болшинството: „Освѣнъ ако има записани“.

Д. Драгиев: Що значи това? Трѣбва да говорят поне най-малко 10 души и тогава може да става въпросъ, отъ когото и да е, за прѣкращение на дебатитѣ. Въ случая 10 души не сж говорили и никой не е прѣдложилъ прѣкращение на дебатитѣ; ако бѣха говорили 10 души и бѣше прѣдложилъ нѣкой прѣкращение на дебатитѣ, пакъ по единъ отъ всѣка група имаше право да се изкаже. Сега, вие сте болшинство, можете да рѣшите друго-яче; това нѣма да бѣде пръвъ пътъ въ тази ограда; ние и миналата година сме били свидѣтели, когато хората, които правиха този правилникъ, слѣдъ недѣля го стѣпкаха; смѣтнете, че не е валиъ, смѣтнете, че не сте чели правилника, като г. Теодорова, и го стѣпчете, но да знаемъ и ние, че нѣмаме правилникъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Петъръ Станчевъ.

П. Станчевъ: Една срѣдна приказка. Знаемъ ли или не знаемъ правилника, не е важно, но ние имаме умъ и разумъ. Моля прѣседателството да попита Събранието, желае ли да слуша г. Страшимирова и ние ще рѣшимъ.

Д. Драгиевъ: Правилникътъ желае да го слуша.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Моля г. Драгиева да не мисли, че само той знае правилника и че може да говори до забрава. Ако той претендира, че знае правилника, трѣбва да се научи да зачита разпорежданията на този правилникъ. Тукъ не се касае въпросътъ, да-ли да се отнеме думата на г. Страшимирова или не, но се касае до друго: слѣдъ като азъ, като прѣседателъ, попитахъ Събранието, иска ли нѣкой думата и никой не я поиска, слѣдъ като казахъ, че дебатитѣ сж прѣкратени и дадохъ думата на г. Толева, може ли слѣдъ тази моя декларация да се дава думата или не. Ето кждѣ е въпросътъ.

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. Драгиевъ чете чл. 18 отъ правилника и азъ съжالياвамъ, че слѣдъ като го чете, може да му дава такава едно криво тълкувание, той, който е билъ вече въ двѣ Народни събрания и е ималъ възможностъ да знае практиката на бившитѣ Народни събрания. Но понеже той ме упреква, че не съмъ чель правилника или че съмъ го забравилъ, и понеже иска да направи отъ себе си и другаритѣ си жертва на нетолерантността на болшинството, което ужъ тѣкало правилника, азъ желая да покажа, че г. Страшимировъ е този, който иска да тѣче правилника и да си налага волята, въпрѣки правилника, а г. Драгиевъ, неговиятъ другаръ, иска да го подкрѣпи въ това негово желание; искамъ да покажа, че не е болшинството, което мисли да ги тероризира и лишава отъ право на говорене, а тѣ сж, които искатъ да го тероризиратъ.

Трѣбва да се подчиняваме на правилника — това го казватъ почтенитѣ оратори и трѣбва да го приемемъ всички. Обаче какво казва тази статия отъ правилника, която ни чете г. Драгиевъ. (Чете) „Ако нѣкой прѣдставитель поиска прѣкръпяване на разискванията, прѣседателътъ подлага това искане на Събранието, което го рѣшава по вишегласиѣ“. Въ този случай ли сме ние? Има ли нѣкой народенъ прѣдставитель да е прѣдложилъ прѣкращение на дебатитѣ? Нѣма. Защо нѣма? Защото всичкитѣ, които бѣха записани, говориха и нѣмаше записани други, за да стане нужда нѣкой народенъ прѣдставитель да прѣдлага прѣкращение на дебатитѣ. Ние не сме въ този случай. Чл. 18 продължава по-нататъкъ: (Чете) „Прѣдложение, обаче, за прѣкръпяване на разискванията“ — прѣдложение, което да изхожда отъ нѣкой народенъ прѣдставитель, както е казано по-горѣ — „не може да се тури на гласуване, докато прѣдварително не сж говорили 10 души, освѣнъ ако има за-

писани прѣди прѣдложението оратори“ — разбирате, тукъ се прѣдполага, че прѣкръпяването ще стане, когато има записани оратори, прѣди да се положи на гласуване прѣдложението за прѣкръпяване на дебатитѣ — „отъ парламентарни групи, които не сж се изказали по въпроса“ — може да се гласува, но само въ такъвъ случай, ако има записани оратори отъ парламентарнитѣ групи по-напрѣдъ, прѣди да стане прѣдложението за прѣкращението на дебатитѣ — „въ който случай може да говори само по единъ отъ всѣка отъ тѣзи групи“; значи, прѣдложението може да се положи на гласуване, но само тогазъ, ако има записани прѣди да стане прѣдложението за прѣкращение на дебатитѣ нѣкои оратори отъ групитѣ, които не сж говорили — въ такъвъ случай ще се продължи дотогава, докогато всѣка отъ групитѣ се изкаже чрезъ единъ ораторъ. Очевидно, чл. 18 прѣдвижда случаи, когато има записани много оратори и когато единъ отъ говорившитѣ оратори прѣдложи да се прѣкръпятъ дебатитѣ, безъ да се изслушатъ другитѣ, които сж записани подиръ него; тогава се гледа, да-ли сж говорили 10 души и ако има записани оратори отъ нѣкои отъ групитѣ, които не сж се изказали, ще имъ се даде възможностъ да се изкажатъ и тогазъ само прѣдложението може да се тури на гласуване, инакъ не. Нащиятъ случай какъвъ е? Всички записани оратори сж свършили, прѣседателътъ констатира, че никой не иска думата. Въ този случай не се прилага чл. 18, защото нѣма прѣдложение за прѣкращение на дебатитѣ, а се свършватъ дебатитѣ затуй, защото нѣма желающи да говорятъ; всички сж говорили — тѣ могатъ да бѣдатъ трима, могатъ да бѣдатъ и 18. Може да има групи, които не сж се изказали, но не сж искали да взематъ думата; нема ще ги накараме насила да взематъ думата, когато не искатъ да говорятъ? И прѣседателътъ какво прави? — това е най-елементарното, освѣнъ ако земледѣлската група иска да ни наложи ново правило, и мене ме е срамъ да се занимавамъ съ такъвъ въпросъ — прѣседателътъ казва: „Дебатитѣ сж прѣкратени“. Ние можеме да гласуваме и трѣбваше да гласуваме по въпроса. Всѣки, който се яви да иска да говори слѣдъ прѣкръпяване на дебатитѣ, ще бѣде закъснѣлъ и не може да му се даде думата. Едно друго обстоятелство, обаче, има при проверката на изборитѣ, за случаитѣ, когато се прѣдлага касиране или анкетиране на единъ изборъ. Слѣдъ прѣкръпяване на дебатитѣ — това го нѣма въ правилника, но то е осветено отъ обичая — позволява се на този, на когото изборътъ е поставенъ на разглеждане, да говори въпрѣки прѣкръпението на дебатитѣ, за да чуемъ и него какво ще каже. Защото, както казахъ по-рано, трѣбва да се даде на обвинения послѣдната дума, за да чуемъ и него, да видимъ какъвъ човѣкъ е, прѣди да го касираме, да чуемъ какво ще каже върху всички обвинения, които се хвърлятъ върху него и върху неговитѣ избиратели. Тази послѣдна дума се даде на г. Толева и въ това врѣме, когато г. Толевъ говорѣше, дошло на умъ на г. Страшимирова да дойде на оборва говореното отъ г. Толева. Това не може да се позволи: и етиката и практиката запрѣщаватъ това. Достатъчно бѣше г. прѣседателътъ да ви напомни правилника и вие да мълчите. Ние не желаемъ да правимъ вастъ жертва, но не искаме да правимъ и себе си жертва на вапия капризъ. Г. прѣседателътъ правилно е прѣкрътилъ дебатитѣ при това положение, защото е нѣмало записани повече оратори. Г. Страшимировъ не претендира, че е билъ записанъ по-напрѣдъ, а иска сега думата; г. Толевъ даде своитѣ обяснения. При такива условия дебатитѣ сж прѣкратени и нѣма освѣнъ да се гласува по самия изборъ.

Д. Страшимировъ: Двѣ думи искамъ да кажа за лично обяснение, защото съмъ нападнатъ.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: За лично обяснение ли искате думата?

Д. Страшимировъ: Да.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: За лично обяснение Ви давамъ думата.

Д. Страшимировъ: Г. Теодоровъ! Азъ не мисля, че Вие сте толкова много амбициранъ съ този изборъ и увѣрявамъ Ви, че и азъ не съмъ амбициранъ, нито имамъ нѣкакъвъ капризъ, но бихъ желалъ да Ви обясня, защо именно тъй се записахъ, когато г. Толевъ говорѣше.

Обаждаъ се: Това не е лично обяснение.

Д. Страшимировъ: Г. Толевъ се записа по-напрѣдъ и трѣбваше да говори по-напрѣдъ. Той заяви, че иска да остане да говори по-подиръ, слѣдъ като говорятъ другитѣ оратори. Азъ нѣма да изкривя нищо.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Право, право каза.

Д. Страшимировъ: Не съмъ заинтересованъ въ работата, азъ съмъ обективна страна; ние не сме заинтересовани въ този изборъ. Когато другаритѣ оратори говорѣха, яви се шумъ отъ страна на болшинството, че доста е говорено по този изборъ. Г. прѣдседателятъ безъ да даде на гласуване това прѣдложение, да се прѣкрятъ дебатитѣ или не, каза: „Г-да, г. Толевъ има още да говори“.

Министъръ Т. Теодоровъ: Когато нѣма оратори, прѣдседателятъ самъ прѣкрятъ дебатитѣ; нѣма нужда отъ гласуване.

Д. Страшимировъ: Но азъ искахъ да изчакамъ и г. Толева, защото, право да ви кажа, не съмъ прочувалъ избора, искахъ да чуя отъ него дѣйствително опровержение на заявлението на контестатора, защото знамъ, че въ партизанскитѣ работи често човѣкъ се увлича и, може-би, че демократитѣ прѣувеличаватъ работата. Сетнѣ знаете, че ние сме ангажирани да гласуваме; за всѣки изборъ да-ли ще се касира или ще се утвърди, азъ ще трѣбва да вдигна рѣка, и затуй трѣбваше да изслушамъ г. Толева. Като захвана да говори г. Толевъ, и членъ по членъ да опровергава контестацията, азъ мислѣхъ, че възражението ще бѣде по-сериозно — за мене бѣше интересно това — но въ сериозността на самото опровержение не се убѣдихъ и мислѣхъ, че имамъ право да кажа миѣнието си, като обективна страна. Ако почитаемото болшинство не ми позволи, недѣйте мисли че имамъ капризъ. Азъ съмъ убѣденъ, че искахъ думата споредъ правилника, . . .

Министъръ Т. Теодоровъ: Правилникътъ го за прѣщава.

Д. Страшимировъ: . . . защото не се гласува прѣращение на дебатитѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Нѣма нужда. Когато нѣма оратори, прѣдседателятъ самъ прѣкръщава дебатитѣ.

Д. Страшимировъ: Г. Теодоровъ трѣбва да каже по съвѣсть, че не се е гласувало прѣращение на дебатитѣ.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Не го положихъ на гласуване, защото нѣмаше записани лица. Сега ще се гласува, г-да, прѣдложението на докладчика, и моля ония г. г. народни прѣдставители,

които считатъ, че изборътъ въ Пирдопската околия е станалъ правилно и законно, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Събранието приема.

Давамъ 10 минути отиди.

(Слѣдъ отиди)

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: (Звъни) За сѣданието продължава.

Г. Александъръ Кипровъ има думата да докладва I-та и II-та Провадийска, II-та Шуменска и Поповската околии.

Докладчикъ А. Кипровъ: Има да докладвамъ, г. г. народни прѣдставители, най-напрѣдъ I-та Провадийска околия.

I-та Провадийска избирателна околия има всичко 8,972 избиратели, отъ които гласоподавали 4,779. Раздѣлена е на 12 секции. Избрани сж: Гавриилъ Цонковъ съ 2,757 гласа и Мехмедъ х. Хасановъ съ 2,530 гласа. Пропаднали сж: Никола х. Ивановъ, който е получилъ 1,115 гласа и Константинъ Турлаковъ, който е получилъ 1,425 гласа. Изборътъ е миналъ навсѣкждѣ мирно и тихо. Нѣма никакви инциденти; има само едно заявление, подадено въ с. Девня, че кметътъ Юрданъ Л. Дуковъ е раздавалъ публично бюлетини. Има сложена резолюция: „И да е имало такова дѣйствие отъ Дукова, било е вънъ отъ избирателния районъ“. Други инциденти нѣма.

Провѣрочната комисия ме опълномощи да ходатайствувамъ прѣдъ почитаемото народно прѣдставителство да бѣде утвърденъ този изборъ.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Никой не иска думата, г-да, ще се гласува. Тия отъ васъ, които приематъ избора, станалъ въ I-та Провадийска избирателна околия, за правилно и законно извършенъ, моли, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ А. Кипровъ: II-та Провадийска избирателна околия брое 8,387 избиратели, гласоподавали сж 5,132. Раздѣлена е на 14 секции. Избрани сж: Цвѣко Харбовъ съ 3,483 гласа и Добри Харизановъ съ 3,089 гласа. Пропаднали сж: Недю Великовъ съ 1,376 гласа и Атанасъ Савовъ съ 1,446 гласа. Изборътъ навсѣкждѣ е вървѣлъ мирно и тихо. Има само едно заявление въ с. Сенделъ отъ пълномошника на Харбова и Харизанова, Симеонъ Милковъ, който заявява, че агитаторитѣ на земледѣлската организация раздавали бюлетини съ знакове. Бюрото го е оставило безъ послѣдствие, понеже не може да се провѣри какви бюлетини постѣпватъ въ кутията. Въ с. Чамурна, прѣдъ бюрото е постѣпила една контестація, съ която нѣколцина се оплакватъ, че на 6 ч. заранъта полицейскиятъ стражаръ Тодоръ Каловъ е нападналъ дружбалския агитаторъ Михалъ Недѣлчовъ и му взелъ 350 бюлетини. Оставено е и то безъ послѣдствие, понеже бюрото не е било отворено въ 6 ч. Изборътъ навсѣкждѣ е вървѣлъ мирно и тихо, и провѣрочната комисия ме опълномощи да ходатайствувамъ прѣдъ почитаемото народно прѣдставителство да се утвърди изборътъ въ II-та Провадийска избирателна околия.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Има думата г. Димитъръ Страшимировъ.

Д. Страшимировъ: Г. г. народни прѣдставители! Не мисля, че ще кажа нѣщо ново, ако цитирамъ едно насилие, станало прѣзъ врѣме на агитациитѣ за тоя изборъ. Азъ имамъ факти, че нашиятъ кандидатъ Атанасъ Савовъ, прѣзъ врѣме на агитациитѣ, на пътъ за селото Чифликъ е билъ срѣщнатъ отъ старшията Караатадасъ и арестуванъ. Арестуванъ е

билъ той просто по факта, че билъ конокрадецъ. И азъ чакахъ, когато ходихъ по агитация, и мене да направятъ конокрадецъ, защото единъ старшия, който търси конокрадци, може да ги намъри навсѣкѣдѣ, стига съвѣстѣта му да позволява, а у насъ старшиятъ, на които е заповѣдано да правятъ извѣстѣе натискъ върху опозиционнитѣ агитатори, си позволяватъ това. Когато дойде редъ за орѣховския изборъ, азъ пакъ ще спомена за единъ аналогиченъ случай. Конокрадци се наричатъ опозиционнитѣ кандидати, между които най-напрѣдъ насъ, земеделцигѣ. Шомъ е земеделски кандидатъ, той трѣбва да бѣде нѣкакъвъ конокрадецъ или нѣкаква скандална личностъ, въ всѣки случай подложенъ на насилията на полицейската властъ. Като конокрадецъ той е билъ хванатъ, нагубенъ и хвърленъ въ една кочина — затворъ, дупка, и е седѣлъ нѣколко дена. За това нѣщо той е далъ заявление до прокурорството въ Варна и е заведено дѣло. Сега, понеже тукъ е станалъ навикъ, за каквото и да говоримъ, да казватъ, че е измислица, страхъ ме е, че и за мене ще кажатъ сѣщото. Азъ бѣхъ въ Варна; жално е, че въ послѣдния моментъ ми се съобщи това; ако имахъ време, мислѣхъ да отпътувамъ утрѣ за Варна, но азъ закъснѣхъ, и съжалявамъ, че не можахъ да отида да провѣря този фактъ, именно, че противъ провадийския околийски началникъ, който навсѣкѣдѣ прѣко е агитиралъ и се е намисалъ въ изборитѣ, сетнѣ упражнявалъ е и тероръ надъ избирателитѣ, има подадени повече отъ 20 заявления въ прокурорството въ Варна. Тѣзи свѣдѣния имамъ. А колкото за Атанаса Савовъ, той е подалъ заявление и се оплаква, че е билъ спрѣнъ и отдалеченъ отъ полето на агитациитѣ, само и само по тоя начинъ да се даде свободно поле, свободенъ пътъ на агитациитѣ на правителственитѣ кандидати. Азъ знамъ, че по нашитѣ политически прави подобни постѣпки сѣ нѣщо дребно, защото нашитѣ прави сѣ навикнали, изглежда, на нѣща много по-тежки, напр., на убийства, кръвъ да се лѣе. Отдѣвъ единъ отъ нашитѣ другари изброи тукъ стотина имена, стотина факти, за насилие, за намѣса на административната властъ въ изборитѣ, и даже единъ фактъ за хващане едно лице, докарано въ София и арестувано; този фактъ призна даже и заинтересованиятъ правителственъ кандидатъ, но почитаемото болшинство го замина, споредъ моето схващане, много прибързано, а споредъ моето разбиране, ако ние имаме чувствителността на единъ истински политически мжжъ и ако ние искаме да се съобразимъ съ избирателния законъ, дѣто съгласно чл. 125 ние сме единствениятъ съдия за законността на изборитѣ, увѣрявамъ ви, г. г. народни прѣдставители, че най-малкиятъ фактъ, достатъчно е да се улови, че е фактъ, трѣбва да ни цакара да спремъ и да поискаме анкета и, ако най-малко се докаже, споредъ мене, въ всѣки случай чоралътъ се разплита, и слѣдъ доказанія малкъ фактъ слѣдва и могатъ да слѣдватъ много други и различни насилия. За мене главно не е отдѣлниятъ фактъ, че едно наше лице е било арестувано; за мене е важно да се докаже, че администрацията, като администрация, като чиновничество, е съдѣйствувала въ изборитѣ на правителството. И за мене, казвамъ, това нѣщо е много близо до ума; даже да вземемъ а priori, че ние нѣма да ме вѣрвате, че това е фактъ, защото отдѣвъ пакъ бѣхме свидѣтели да се каже, че тѣ сѣ измислици. Азъ пъкъ нѣмамъ такава фантазия да измислямъ. Азъ бѣхъ въ самата околия на нѣколко километра отъ с. Кая-ардж, отдѣто е този кандидатъ, и лицата, които сѣ видѣли арестуванія, ми разказаха; даже въ тази околия бѣхъ два пѣти вече слѣдъ изборитѣ, и ми разказаха за случката, но самия Атанасъ Савовъ нѣмахъ възможность да видя. Като имаме подобни факти напредъ си, ние

би трѣбвало да мислимъ всѣкога на генерални нѣща, които у насъ съществуватъ като система. Всѣко правителство, шомъ дойде на властъ, изхвърля старитѣ административни чиновници и настанява свои партизани, като административни чиновници. И за мене е ясно, че туй назначение е съ явна цѣль, тия административни чиновници да съдѣйствуватъ, кждѣто могатъ, за изборитѣ. Туй го разказвамъ, като съмъ убѣденъ, че всѣки го знае. Обаче разказвамъ го, за да направя изводъ, че тамъ, кждѣто съ едно заплашване административната властъ не може да постигне цѣльта си и да улесни правителствения агитаторъ, тамъ е прибѣгвано и до арестуване, до пакетуване на опозиционнитѣ кандидати и изпращане, по каквито и да било мотиви. Азъ съжалявамъ, че изпуснахъ случая за ломския изборъ. Г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи е билъ самъ свидѣтель, какъ единъ отъ нашитѣ кандидати сѣщо така е билъ хванатъ и пращанъ чакъ прѣзъ три околийски града, ужъ че околийскиятъ началникъ го е търсилъ и въ послѣдния моментъ е върнатъ. Но за това вѣрвамъ, че и другъ пътъ ще имамъ случая да говоря. Тамъ е работата, че този фактъ, като грозенъ фактъ е още и ренданъ къмъ цѣлата роль на административната мръжа у насъ. Административнитѣ чиновници затуй се назначаватъ отъ партията на властъ, защото назначението имъ е непрѣмѣнно да агитиратъ и съдѣйствуватъ. Кждѣто и въ която околия ходихъ, кждѣто въ селата имахъ случая да се срѣцна съ приставъ или старши, тѣ явно агитираха за правителството, явно държеха за него. Имаше случаи, дѣто старшиятъ свикваше избирателитѣ отъ опозицията и имъ казваше: „Вие ще работите противъ моя хлѣбъ, но азъ така ще се разправа съ васъ“ — така бѣха заплашвани; такива сѣ нравитѣ. Азъ знамъ, че и въ този изборъ въ II-та Провадийска избирателна околия, освѣтъ този фактъ, който сега имамъ на ръка, имало е много други факти на насилие, и въ слѣдствие на това азъ моля народнитѣ прѣдставители да се съгласятъ да се анкетира тая случка, още повече, че тамъ сѣ заинтересовани и едни отъ вапшитѣ партизани, защото знамъ, че имаше една борба противъ тамошния началникъ отъ страна на прогресиститѣ. Както обичате, но за мене е силно опороченъ този изборъ въ лицето на тоя фактъ, който искамъ да се провѣри чрѣзъ една анкета.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Стоянъ Русевъ.

С. Русевъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. Страшимировъ продължава въ своитѣ укори да ни занимава съ дълги и безконечни словоизлияния, и ние сме принудени да го търпимъ, но първиятъ въпросъ, който се поставя и на който би трѣбвало да се отговори, е, има ли моралното право тукъ, въ българския парламентъ, било г. Страшимировъ, билъ нѣкой неговъ другаръ дружинкаджия да взематъ думата и могатъ ли тѣ да говорятъ, защото азъ бихъ поставилъ по-друго-яче въпроса. Още отъ трибуната на V-то велико Народно събрание г. Страшимировъ заяви, че тѣ не били нѣкаква си политическа партия, ами били нѣкакво си съсловие. Ако той даде тази декларация, която възможно е да бѣде потвърдена и тукъ — и токозъ по-злѣ за него — тогава тѣ нѣматъ право да се мѣсятъ въ политическитѣ борби, защото, споредъ правилата на парламентарния режимъ, навсѣкѣдѣ това сѣ политическитѣ партии, които управляватъ, и парламентаризмътъ винаги прѣдполага партийни, а не съсловни управления. И тия хора, които държатъ за нѣкакво си съсловно дѣлене, за съсловно управление, тѣ не прѣставатъ да се ширятъ между българския народъ и да му говорятъ всевъзможни небивалици. Азъ ви увѣрявамъ,

че ако тѣ държеха същия езикъ било въ Франция, било въ Англия, или въ която щете културна държава, най-малко за езика биха ги обяснили, защото цѣлата тѣхна дѣйностъ е отрицание на всѣкаква култура, на всѣкакъвъ прогресъ. Навсѣккъдѣ тѣ си служатъ съ лъжата, съ измамата, и експлоатиратъ най-низитѣ и най-тъмнитѣ инстинкти на масата.

И благодарение на това, тѣ създаватъ една такава атмосфера, едно обаяние, за да могатъ да печелятъ депутатски мандати. Тѣ сега четирма сж наредени и облъчени като насъ, а другитѣ тѣхни другари ги привличатъ 20-тѣ лева, защото единъ дружинкаръ, който работи, не може да спечели 600 л., понеже повече отъ дружинкаритѣ сж хора бездѣлници; тѣ гледатъ да се докопатъ до депутатския мандатъ, да дойдатъ тукъ да си получаватъ 20-тѣ лева, защото за тѣхъ тѣ сж много, а хора като насъ трѣбва да харчатъ още 20 л. отъ себе си. Но да оставимъ тази прѣдистория; да пристѣпимъ по-нататѣкъ.

Ако г. Страшимировъ бѣше по-добъръ освѣдоменъ и познаваше по-добъръ работитѣ въ Провадийската околия, убѣденъ съмъ, че никога не би вземалъ думата да пледира каузата на нѣкой си Атанасъ Савовъ, защото той е билъ конокрадецъ. И наистина, за други случаи слѣдователтъ му е взелъ 1.000 л. гаранция. А дружбацитѣ въ другата Провадийска околия по време на изборитѣ за великото Народно събрание имаха за кандидатъ славния дружбацъ и членъ на българския народенъ земеделски съюзъ Тодоръ Игнатовъ. И какво мислите? Човѣкъ, който е извършилъ тамъ шестъ човѣкоубийства. И защото сж го арестували, вдигнаха врѣва и въ печата, и въ „Земеделско знаме“. Ако има тероръ, за какъвто се говори, че е упражняванъ, азъ ви увѣрявамъ, г. г. народни прѣдставители, че не познавамъ по-голямъ тероръ отъ тоя, който е упражняванъ отъ дружинкаджитѣ въ цѣлата Провадийска околия. Още прѣди 3—4 години, когато се произведоха избори въ демократическо време, послѣ въ изборитѣ за великото Народно събрание и въ тѣзи избори, всички аспиранти, било за кметски мѣста, било за депутатски мандати, се бѣха сдушили и искаха да покварятъ това мирно и работно население въ Провадийската околия и не правѣха абсолютно никакъвъ изборъ въ своитѣ срѣдства: заплашвания, закани, злоупотрѣбления — всичко, което може да измисли човѣшката фантазия, тѣ туриха въ ходъ, само и само да провалятъ кандидатуритѣ на двѣтѣ коалирани партии; но, благодарение на тая усиlena и просвѣтена агитация, която се водѣше отъ кандидатитѣ на двѣтѣ партии, най-насетѣ кандидатитѣ на дружбацитѣ бѣха сломенни.

Прави се едно подмѣтане за околийския началникъ. Съжалявамъ, че г. Страшимировъ не го познава, защото провадийскитѣ околийски началникъ е единъ отъ най-опитнитѣ, отъ най-примѣрнитѣ администратори, каквито е имала България, и той всѣкога си е изпълнявалъ длѣжността съвѣстно и достойно. Неуже-ли дружинкаджитѣ ще поискатъ, щото околийскитѣ началникъ и стражаритѣ, като отидатъ по селата, да агитиратъ за тѣхъ? Администрацията, начело съ околийския началникъ, съвѣстно си изпълни длѣга и не взе никакво участие, нито прѣко, нито косвено, въ агитациитѣ по изборитѣ; агитациитѣ сж се водили отъ самитѣ кандидати.

Поради всички тѣзи съображения, азъ намирамъ, че искането на г. Страшимирова, да се допусне анкета, е едно искане съвършено неоснователно, ами току-тъй пуснато, и затуй ще ходатайствувамъ, щото изборътъ, станалъ въ II-та Провадийска избирателна околия, да бѣде утвѣрденъ.

Прѣседателствуващъ М. Маджаровъ: Има думата провадийскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Цонко Харбовъ.

Ц. Харбовъ: Г. г. народни прѣдставители! Ако взехъ думата, то е, за да докажа на почитаемитѣ прѣдставители на земеделското движение въ камарата, че, вмѣсто тѣ насъ да обвиняватъ, по-скоро тѣ сж хората, които трѣбва да стоятъ на подсъдимата скамейка; хората, по отношение на които ние трѣбва да изнесемъ редъ работи, вършени отъ дружинкаритѣ въ Провадийската околия; хората, по отношение на които ние има да изброимъ съ десетки прѣстѣпления, защото, ако има тероръ, вършенъ въ Провадийската околия по изборитѣ, било за великото Народно събрание, било за обикновеното, то този тероръ бѣше упражняванъ по-скоро отъ дружбацитѣ, по отношение привърженицитѣ на нашата партия и на народната, отколкото отъ правителството къмъ дружбацитѣ. И по всѣка вѣроятностъ, ако г. Страшимировъ взе думата, то бѣше затуй, защото и досега трѣбва да имъ е мжно, задѣто Провадийската околия, туй сигурно гнѣздо отъ редъ години за дружбацитѣ, бѣше изгубена въ тия избори, понеже въ тия избори тѣ получиша само 1.400 гласа, а правителствената листа взе 2.100 гласа въ повече. И азъ нѣма да бѣда голословенъ; азъ ще потвѣрдя своитѣ твърдения съ факти.

Дѣйствително, много право забѣлѣжи почитаемиятъ г. Стоянъ Русевъ, че ако имаше да стане скандалъ за българския парламентъ, и то за великия български парламентъ, то щѣше да бѣде, ако кандидатътъ на дружбацитѣ за великото Народно събрание, Тодоръ Панайотовъ Ваяка, бѣше получилъ още 19 гласа повече, и се явилъ като депутатъ въ великото Народно събрание, затуй, защото само четирѣ дена слѣдъ изборитѣ по отношение на този типъ се откриха не шестъ, а осемъ прѣстѣпления за убийство.

Отъ болшинството: Охо-о-о!

Ц. Харбовъ: Затуй, защото този човѣкъ отъ редъ години, отъ десетки години, като конокрадецъ, едно, и като убиецъ, второ, не е могълъ да се залови отъ властѣта, и повтарямъ, само 19 гласа не му достигнаха, за да бѣде той избранъ като депутатъ въ великото Народно събрание.

Но знаете ли вие каква голѣма гюрултия се вдигна отъ дружбацитѣ прѣдъ самитѣ граждани въ Провадийско, когато се почна прѣслѣдваването противъ този типъ и когато властѣта бѣше въ диритѣ му? Отъ всички страни се чуваха порицания по отношение на властѣта; Ради Поповъ, провадийскитѣ околийски началникъ, се прѣдставляваше като нѣкое голѣмо зло за провадийското земеделско население, като една чума за Провадийската околия, и само затуй, защото, най-сетѣ, Ради Поповъ дѣйствително влѣзе въ диритѣ на прѣстѣпленията, извършени отъ Тодоръ Панайотовъ Ваяка, защото го залови и досега е въ затвора; и слѣдователтъ и досега продължава да се занимава съ неговитѣ работи, слѣдствие се води вече три мѣсеца, по всѣка вѣроятностъ, ще се води още 30 мѣсеца и едва-ли ще бѣде довѣршено, защото му се приписватъ осемъ убийства и, може-би, 80 прѣстѣпления за конокрадство.

Този е, г. г. народни прѣдставители, единъ отъ кандидатитѣ на дружбацитѣ, за когото г. Страшимировъ иска да се застъпи.

Вториятъ кандидатъ на дружбацитѣ, за когото г. Страшимировъ тоже намира случай да обвини и старшия стражаръ, и околийския началникъ Ради Поповъ, е Атанасъ Савовъ, народенъ прѣдставителъ въ великото Народно събрание, кандидатъ и за XV-то обикновено Народно събрание. Е добръ, азъ самъ бѣхъ свидѣтель на едно нѣщо и ми се струва, че нѣма причини да не ми повѣрвате вие, г. г. народни прѣдставители. Когато бѣхъ по агитация съ другаря си Добри Харизановъ въ с. Каръ-ягда, тамъ въ

кжцата на този Атанасъ Савовъ, доказанъ конекрадецъ, отидоха. х. Ибазеръ отъ с. Кьопрю-кьой, съ още единъ мюсюлманинъ, стояха нѣколко часа и конферираха съ него относително своето занятие — конекрадството. Това е човѣкътъ, за когото г. Страшимировъ тоже се застъпва. По тия нѣколко случая полицейската властъ влѣзе въ диритѣ му и иска той да даде своитѣ показания, слѣдъ като му се състави нужниятъ актъ, по този господинъ, който, като бившъ народенъ прѣдставителъ въ великото Народно събрание, мисли, че още продължава да бѣде неприкосновенъ, поканенъ отъ страна на старшия стражаръ Атанасъ Димовъ, отказа да се яви да даде своитѣ показания въ полицейския участъкъ. „Азъ, казва, съмъ бившъ народенъ прѣдставителъ, азъ съмъ запасенъ подпоручикъ“ — прѣдставете си този човѣкъ е запасенъ подпоручикъ — „и не желая да се явя“ — „кефъ ми е, когато шж, тогазъ ще се явя“. Слѣдъ повторна, трета покана, най-послѣ старшиятъ стражаръ поискалъ да го закара въ участъка, за да даде показанията си, толкова повече, че противъ него имаше съставенъ актъ, че имаше законно основание да се вѣрва, че той е единъ интелектуаленъ конекрадецъ, отъ хората, които улесняватъ конекрадството, и когато посегнаха да го арестуватъ, знаете ли вие, г. г. народни прѣдставители, какво е извършилъ тоя кандидатъ Атанасъ Савовъ? Втурва се върху старшия стражаръ, сжмса му окселбантитѣ, и слѣдъ туй съ една тайфа отъ десетина души, дошли отъ с. Кьопрю-кьой, заминава по агитация. И спрѣмо таквъ кандидатъ би трѣбовало полицията по-нататъкъ да се церемони! Застига го старшиятъ стражаръ, арестува го и му съставя актъ за новото прѣстѣпление. И ако има актъ и прѣписка, то има по-скоро срѣщу Атанаса Савовъ, отколкото срѣщу кой и да е полицейски.

Мѣчно е на дружбацитѣ, задѣто изгубиха избора въ Провадийската околия, но, вмѣсто да се сърдятъ на насъ или на когото и да е, по-скоро трѣбва да се сърдятъ на своитѣ кандидати за народни прѣдставители, на своята система за агитация, защото, ако спечелиха само съ 70 гласа — разлика по време изборитѣ за великото Народно събрание — то бѣше благодарение тѣхната недобросъвестна агитация по чл. 17, и когато този фаталенъ чл. 17 се гласува отъ великото Народно събрание, азъ бѣхъ въ с. Ново-село, и като съобщихъ на тамошното население новината за приемането на чл. 17, знаете ли какво ми казаха? Тѣ останаха уплашени, очудени и казаха веднага: „Отиде България“. Вие виждате додѣ сж отишли тѣхнитѣ залъгвания, тѣхнитѣ заблуждения отъ страна на тия земеделски агитатори, че населението да мисли, какво България е отишла слѣдъ гласуването на чл. 17.

По отношение подаденитѣ заявления къмъ дѣлото, въ слѣдствие на които г. Страшимировъ иска анкетиране на избора, искамъ да кажа, че едното отъ тѣхъ, въ което се визира нѣкакво прѣстѣпление — кражба на дружинкаджийски бюлетини — е подадено въ недѣля, въ 6 ч. заранята. Е добръ, г. г. народни прѣдставители, тогазъ още никаквъ изборъ не се е почналъ, тогазъ още не се намираме въ моментъ на изборъ, за да може да се смѣта, че съ нѣщо, станало нѣколко часа прѣди избора, изборътъ е опороченъ. Прѣди туй, всичко може да стане, и на нашитѣ агитатори сж крадѣли бюлетинитѣ, както и на тѣхнитѣ; въ таквъ смисълъ е поставена и резолюцията отъ г. прѣдседателя на бюрото, че тая случка не интересува избора.

Друга една случка, която е отбѣлзана въ другото, второто заявление, тоже до прѣдседателя на самото бюро въ с. Чамурна, се визира нѣкаквъ горски стражаръ, който обикалялъ покрай бюрото и агитиралъ. Прѣдседателятъ на бюрото слага резолюция: „Веднага изгѣзохъ вѣнъ, провѣрихъ и

нищо вѣрно не се оказа“. Е добръ, слѣдъ всички тия указания отъ страна на лицето, което е ржководило изборното бюро него день, лице безпристрастно, което не може да говори въ полза на насъ или въ полза на дружинкаритѣ, слѣдъ всичко туй, казвамъ, вие не може да приемете, освѣнъ че това е едно набѣдяване, една клевета отъ страна на дружбацитѣ кандидати по адресъ на нѣкаквъ горски стражаръ. Това се опровергава отъ самия прѣдседателъ на бюрото.

Прѣдъ видъ на всичко това, г-да, азъ намирамъ какво изявлението на г. Страшимирова, за нѣкакви нередовности по докладвания изборъ, е изявление, направено само съ цѣлъ да се каже, че той е споменалъ нѣщо и защитилъ съ нѣщо дружинкаритѣ въ Провадийската околия, та по този начинъ да задържи и за въ бѣдѣше тѣхната симпатия — едно изявление, слѣдователно, крайно неоснователно, което нѣма освѣнъ да се остави безъ какво да е внимание.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че щѣше да бѣде много по-добръ, ако г. Русевъ, като взе думата, бѣше се ограничилъ да каже своето миѣние относително избора, по който дебатирате, и да не отиваше да говори за нашата група, за нашата организация, да-ли тя е имала право да съществува или нѣма, и тѣмъ подобни. Ще дойде време, слѣдъ нѣколко дена, когато ще се дебатира отговорътъ на тронното слово; нека г. Русевъ тогазъ — и врѣмето, и мѣстото му е — да открие този въпросъ; може да се поговори по него. Та, сега мислѣхъ, че не е нито въ клинъ, нито въ ржкавъ да се изнася този въпросъ тукъ.

Колкото се отнася до въпроса, че нашата организация си е служила съ нѣкаквъ тероръ въ избора, който тероръ е наддѣлѣлъ надъ терора на правителственитѣ органи, официални и неофициални, азъ мисля, че и това е едно изявление, едно обвинение отъ негова страна, твърдѣ голословно. Тази ограда не за пръвъ пътъ чува тѣзи обвинения по адресъ на земеделската организация. Ние не сме светци, за светийство не претендаваме. Възможно е нѣкой наши другари, тукъ или тамъ, да сж сторили нѣкоя грѣшка въ своята агитация, да сж казали излишна дума. Но вие, които сте днесъ тукъ, г. г. прѣдставители, които сте се движили измежду обществото, които сте чували агитациитѣ на нашитѣ другари, като турите ржка на сърцето си, вѣрвамъ да се съгласите, че ако има нѣщо порочно, нѣщо осждително въ нашата агитация, то въ никой случай не е таквъ, за каквото ни наемква г. Русевъ. Че ако речемъ да търсимъ петна въ агитацията си, съ ржка на сърцето, всѣки ще трѣбва да признае, че ако въ нашитѣ очи има сламка, въ вашитѣ очи има гредя.

Отъ болшинството: Охо-о-о!

Д. Драгиевъ: Да, по въпроса, казвамъ, за агитацията. Трѣбвало да ни избѣсятъ за туй, що сме говорили, за туй, що сме вършили. Направете го, ако заслужаваме. Всѣки отъ нашитѣ редове, който заслужава затворъ, който заслужава бѣсилка, затворете го, обѣсете го; азъ ли съмъ, другъ ли е, направете го, не ни жалете. Но менъ ми се струва, че ако речемъ да издигнемъ бѣсилки за писано и за речено, г. Русевъ пръвъ щѣше да висне на тази бѣсилка, защото каквото той е рекълъ, както той е писалъ въ своя „Хвърчащъ листъ“, ние още не сме го сънували. За васъ приказнитѣ на Русевци може да правятъ ефектъ: земеделцитѣ правѣха тероръ. Е добръ, тази приказка бѣше на мода и прѣзъ,

1908 г., и ние сами, азъ самъ поискахъ анкетирането на свищовския изборъ, и се анкетира. Тамъ ни обвиняваха, че сме клеели хората съ скръстени ножове, съ евангелио, съ запалени свѣщи. Имаше хора, които говорѣха сериозно това и които сериозно го вѣрваха. Какво се оказа, обаче, когато анкетната комисия отиде въ Свищовъ? Празни думи, гнусна клевета. Но тогавашното правителствено болшинство, за да не падне долу, пакъ вдигна ръка и пакъ изпѣди напѣтитъ избраници. Обаче въ Свищовския окръженъ създъ и до денъ днешенъ нѣма нито едно дѣло за наши другари, които да сж вършили тероръ, нѣма нито единъ въ затвора, нѣма нито единъ на бѣсилката. Вие мислите, че ако имаше нѣщо подобно, нѣкой щѣше да ни жали? Съвсѣмъ не.

Но тукъ ни се каза, като се привеждатъ факти: „Вие носите тежкия грѣхъ на плещитѣ си, задѣто въ изборитѣ за великото Народно събрание имаше единъ кандидатъ Тодоръ Панайотовъ, на съвѣстѣта на когото тежатъ осемъ човѣкоубийства. Печално, скръбно; азъ прѣвъ скръбя, ако наистина на съвѣстѣта на този човѣкъ тежатъ не осемъ, а едно само човѣкоубийство. Той не е достоенъ да бѣде въ редоветѣ на никоя организация, още повече въ земеделѣската. Ако той наистина е такъвъ човѣкъ, азъ отъ душа скръбя, защо той да бѣде членъ на организацията тамъ, защо той да бѣде кандидатъ за велико Народно събрание; той не заслужава да бѣде кандидатъ нито за кметъ. Но знаели ли сж го напѣтитъ другари, кога да го приематъ въ редоветѣ си? Тамъ е въпросътъ. Тѣзи осемъ човѣкоубийства, той като човѣкъ на земеделѣската ли организация ги извърши? Прѣди да бѣде човѣкъ на земеделѣската организация, той е билъ, по всѣка вѣроятностъ, или народнякъ, или панковистъ, или радославистъ или всѣкажъ всячина (смѣхъ), но не човѣкъ на земеделѣската организация. Тамъ, (Сочи болшинството) въ вашитѣ редове той е извършилъ осемъ човѣкоубийства. Вие сте мълчали тогава; на този човѣкоубиецъ ръка не сте турили и чакахте само, когато стане човѣкъ на земеделѣската организация, когато стане нейнъ кандидатъ, тогазъ да го хванете за яката. Едно отъ дѣтѣ: или сте знаели по-напрѣдъ, че е човѣкоубиецъ, или не сте знаели. Ако вие, които сте имали властѣта въ ръката си, които сте имали прокурори, които сте имали слѣдователи, които сте имали затвори, бѣсилки, сте търпѣли този човѣкъ, смѣтали сте го за поредѣченъ, защо земеделѣската организация, когато фактически нипо не е било изнесено за този човѣкъ, да е виновна, че го е приела въ своитѣ редове? Ако вие пъкъ сте знаели, каква пасмина е този господинъ и сте чакали само да дойде въ напѣтитъ редове, то тогазъ да го арестувате, че тогазъ да му кажете, че е човѣкоубиецъ — това не говори много въ ваща полза. Толкова за този кандидатъ. Вие казвате, че е въ рѣцѣтъ на правосъдието. Нека правосъдието каже думата си. Ако той е такъвъ, какъвто го рисувате, ние нѣма да пролѣбемъ нито една сълза за него; ние и вие ще го видите въ други редове; може да се върне тамъ, отдѣто е излѣзълъ, но въ редоветѣ на земеделѣската организация нѣма да бѣде, не може да бѣде.

Каза се и за другъ единъ кандидатъ, нѣкой си Савовъ, че билъ конекрадецъ. Истина ли е това, докажете ли го? Вие сте юристи, вие сте хора на правосъдието, имате ли нѣщо черно на бѣло, че Атанасъ Савовъ, запасенъ поручикъ или подпоручикъ, косто ми дава да мисля, че е човѣкъ съ извѣстно образование, поне сръдно, . . .

С. Русевъ: Тѣй се прѣпорѣчва.

Л. Драгиевъ: Не зная доколко е вѣрно това, че тѣй се прѣпорѣчва. Може-би, г. Русевъ, за да услужа

на своята кауза, да казва, че тѣй се прѣпорѣчва. Какъвъ е той, не зная, но, въ всѣки случай, вие нѣмате черно на бѣло, че е билъ конекрадецъ. Ама арестували го като такъвъ. Нипо чудно въ туй. Ами че въ ваще врѣме прѣвъ 1901 г. мене арестувѣ въ Голѣмо-Конаре полицията на прогресивно-либералната партия, защото, споредъ тѣхния възгледъ, азъ съмъ изглеждалъ малко на арестантинъ. (Голѣмъ смѣхъ) Да, мене арестуваха въ участъка, на Нова-година, и ме откараха, подъ конвой, отъ Голѣмо-Конаре въ Пловдивъ. Такъвъ янлъшлъкъ стана тогава. Г. Теодоровъ тогава се възмущава; той говори тогава противъ това разбирателство, противъ тия прѣцѣпки на тогавашната полиция на прогресивно-либералната партия. Ако г. Теодоровъ бѣше тукъ, той трѣбваше да каже сега сжщата дума, която каза по поводъ на моето арестуване; той трѣбваше да я каже и по поводъ арестуването на нашия кандидатъ, когото старшиятъ тамъ, Кара-Атанасъ, смѣталъ, по свое усмотрѣние, че е конекрадецъ. И чудното е, че Кара-Атанасъ именно въ този моментъ вижда, въ лицето на г. Савова, конекрадецъ, когато е кандидатъ; по-напрѣдъ той не е билъ конекрадецъ.

Но, казва, уважаемиятъ нашъ другаръ-депутатъ: „Ами че той конферираше въ една къща съ нѣкои конекрадци“. Вие арестувахте ли тѣзи хора? Знаехте ли по-напрѣдъ, че сж конекрадци и, ако знаехте, защо чакахте въ навечернето на избора да арестувате тѣзи конекрадци? Защо не ги арестувахте по-напрѣдъ? Каква е вината на Атанаса Савовъ, че се е срѣщалъ съ тѣзи хора? Ами азъ мисля, че конекрацитѣ въ България, прѣди да конферираше съ Атанаса Савовъ, конферираше съ г. г. адвокатитѣ и, слѣдователно, по-напрѣдъ трѣбва да арестуватъ васъ, адвокатитѣ. (Смѣхъ) Сигурно, тѣзи хора сж конферирали и съ васъ; тѣ конферираше много повече съ васъ, адвокатитѣ, отколято съ Савова, и сигурно вие, като адвокатъ, пакъ ще конферираше съ тѣхъ. Това значи ли, че вие сте долна личностъ?

С. Русевъ: Вие оскърбявате цѣло едно съсловие.

Д. Драгиевъ: Азъ не оскърбявамъ, но казвамъ, че ако Атанасъ Савовъ заслужава да бѣде арестуванъ, защото приказвалъ въ една къща съ едни хора, които, по миѣннието на тогосъ или оногосъ, били конекрадци, ако той е единъ човѣкъ, на когото само затова трѣбва да плюемъ, когото трѣбва да арестуватъ, то, казвамъ, по такава една логика би трѣбвало да обвинимъ всички адвокати, които конферираше въ своитѣ писалища съ конекрацитѣ и съ други подобни елементи. Азъ, впрочемъ, не искамъ да оскърбявамъ адвокатското съсловие, но казвамъ, че логиката на господата води къмъ това.

С. Русевъ: (Възразява нѣщо)

Д. Драгиевъ: Не ми е по характера да оскърбявамъ.

Уважаемиятъ господинъ каза, че напѣтата организация била извършила тероръ въ Провадийско, който тероръ надминавалъ онзи, отъ който ние се оплакваме. Той не посочи факти. Но да приемемъ за секунда, че напѣтитъ хора тамъ сж вършили нѣкакъвъ тероръ. Ами какво искаме ние, какво иска г. Страшимировъ? Да се провѣри терорътъ. Сериозно ли твърдите, че напѣтитъ другари сж извършили тероръ? Добръ, дайте анкета, за да се провѣри нашиятъ и вашиятъ тероръ. Но г. Савова арестували, защото като го повикали въ полицията, не отишълъ, ами блъсналъ тогоси-оногоси и заминалъ. Ако г. Савовъ попиташе мене, азъ бихъ го съвѣтвалъ да не прави такава нѣщо. Мене колчимъ ме е викала полицията, затуй, че ме е смѣтала за опасенъ елементъ или че

по нейнъ възгледъ, съмъ изглеждалъ на арестантинъ, азъ съмъ отивалъ винаги. Азъ бихъ събѣтвалъ и събѣтвалъ всички наши другари, когато ги вика полицията, да отиватъ, макаръ и да не ги чака нѣщо твърдѣ добро въ българскитѣ полицейски участъци. Бихъ събѣтвалъ и г. Атанаса Савовъ да отиде; но той не е сторилъ това. Какво е сторилъ той? Той е сторилъ онова, което покойниятъ Величковъ бѣше казалъ тукъ, отъ тая трибуна: „Въ време на изборитѣ, когато видите да ви прѣчатъ стражари, полиция, минете прѣзъ труповѣтъ имъ и изпълнете своя дългъ“. Г. Савовъ е сторилъ онова, което е чулъ да се проповѣдва отъ видни личности като покойния Величковъ. На всѣки случай, елате да проверимъ и нашия и вашия тероръ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Г-да! Понеже никой не иска думата, полагамъ на гласуване прѣдложението на г. докладчика, да се утвърди станалиятъ въ II-та Провадийска избирателна околия изборъ като правилно и законно извършенъ. Тия отъ васъ, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събраието приема.

Докладчикъ А. Кипровъ: II Шуменска избирателна околия. Въ тая околия има 9.608 избиратели. Гласоподаватели сж 2.919, разпрѣдѣлени на 12 секции. Въ тая избирателна околия сж избрани Дечко Ченгелиевъ съ 2.424 гласа и Иванъ Дочевъ съ 2.275 гласа. Пропаднали сж Петъръ Панайотовъ, който е получилъ 187 гласа, и Афузъ Хасанъ х. Еминовъ — 186 гласа. Изборѣтъ навсѣкѣждъ, г-да, е вървѣлъ мирно и тихо. Никакви инциденти нѣма. Постѣпила е само една контестация отъ Юмеръ Ходжа Ибраимовъ, който е получилъ 147 гласа. Контестацията е подписана отъ 319 души избиратели, подписитѣ сж едноржчни — всички подписани избиратели сж неграмотни; подписитѣ не сж завѣрени по никакъвъ редъ. Въ тази контестация се говори, че Юмеръ Ходжа Ибраимовъ е билъ кандидатъ, заедно съ Дечко Ченгелиевъ, обаче въ надвечерието на избора Иванъ Дочевъ е обиколитъ всичкитѣ села и е размѣнилъ бюлетинитѣ, въ които сж се съдържали имената на Юмера Ходжа Ибраимовъ и Дечко Ченгелиевъ, като е писалъ своето име при това на Дечка Ченгелиевъ, а изхвърлилъ името на Юмера Ходжа Ибраимовъ. Разликата между гласовѣтъ, които сж получили Иванъ Дочевъ и Юмеръ Ходжа Ибраимовъ е 2.126 гласа. Като докладвахъ този изборъ на провѣрочната комисиия, последната намѣри, че не е възможно 2.126 души да бждатъ неграмотни, слѣдователно, отъ 2.126 души избиратели се ще се намѣрятъ хора грамотни, които да прочетатъ бюлетинитѣ и които да могатъ да подефтятъ другитѣ избиратели, за да не може да се избере Иванъ Дочевъ, а да се избере Юмеръ Ходжа Ибраимовъ. Комисиията намѣри тази контестация съвсѣмъ неоснователно мотивирана и ме натовари да ходатайствувамъ прѣдъ почитаемото Народно събрание да се утвърди изборѣтъ на II-та Шуменска избирателна околия.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Димитъръ Страшимировъ.

Д. Страшимировъ: Г-да! По този изборъ е подадена една контестация, подписана...

Докладчикъ А. Кипровъ: Едноржчно.

Д. Страшимировъ: ...отъ доста много хора, които сж били неграмотни и за тѣхъ сж подписали други. Спорѣтъ около този изборъ се касае или се върти въ срѣдата на болшинството — тамъ опозицията не е никакъ ангажирана. Вземамъ думата, обаче, да говоря по този изборъ и ще кажа само двѣ-три думи,

по личенъ дългъ, понеже съмъ сезиранъ по него съ едно писмо отъ единъ мѣстенъ журналистъ въ Шуменъ, редакторъ на в. „Общественъ гласъ“, който казва, че печатилъ двѣ-три статии по този изборъ — значи въпросѣтъ е станалъ публиченъ, общественъ — и твърди, че дѣйствително е злоупотрѣбено съ неграмотността на турскитѣ граждани, които понапрѣдъ сж дали съгласието си да гласоподаватъ за правителствената листа, ако вториятъ кандидатъ въ тая листа бжде Юмеръ Ходжа Ибраимовъ, но че болшинството отъ членоветѣ на мѣстното бюро е искало да използва тѣхната неграмотност, като е втикнуло тайно напечатани бюлетини въ Варна, въ които на името на Юмера Ходжа Ибраимовъ, е турило онова на Ивана Дочевъ, и този последниятъ кандидатъ е билъ избранъ съ болшинство, и е избранъ, благодарение на туй злоупотрѣбление на волята на избирателитѣ — съ измама. Такова нѣщо, разбира се, опорочва единъ изборъ. Що се касае до мене, азъ не твърдя това, като фактъ, но повдигамъ този въпросъ, подкрѣпенъ отъ контестацията, защото намирамъ, че, ако е невѣроятнo нѣщо, наистина, да може толкова хора да бждатъ излъгани съ подложни бюлетини, то сѣщо пъкъ е невѣроятнo толкова страници да се изпълнятъ съ подписи отъ обидени хора и тѣзи обидени хора да се явяватъ като лъжци прѣдъ насъ. По всѣка вѣроятностъ има обидени по този начинъ хора. Ние знаемъ, че много мжчно се въдворява единство на мнѣнията въ цѣла една околия. Възможно е, въ мѣстното бюро на прогресиститѣ — защото тѣзи, които пишатъ контестацията, казватъ, че си дали гласовѣтъ за Юмера Ходжа Ибраимовъ, а той е прогресистъ — да сж измѣнили рѣшението. Азъ не се съмнѣвамъ, че прѣдседателѣтъ на бюрото на прогресиститѣ въ тоя градъ, г. Христо Тодоровъ, ще счете, може-би, за нужно да хвърли по-добро освѣтление върху въпроса, но за мене е ясно, че се пакъ трѣбва да има нѣкакво недоразумѣние, което обиденитѣ тълкуватъ като съзнателно злоупотрѣбление съ тѣхната воля, или пъкъ наистина заинтересоваността на българския кандидатъ, Дочевъ, го е закарала до една далечина да ангажира своитѣ партийни другари така, че да го впипшатъ въ една листа, която въ всѣки случай не е била заблаговременно съобщена на тѣзи контестанти, и тѣ сж останали обидени. Тѣхниятъ гласъ просто е останалъ като злоупотрѣбенъ, защото, по моето разбиране, излиза, като-че-ли тѣзи, които сж подписали тази контестация, наистина сж гласоподаватели за двамата правителствени кандидати, но по съвѣстъ сж знаели, че вториятъ отъ тѣхъ, за когото тѣ гласоподаватъ, е Юмеръ Ходжа Ибраимовъ, а въ сѣщностъ виждатъ, че въ числото на гласовѣтъ, съ които се явява българскиятъ кандидатъ съ такова болшинство, трѣбва да се броятъ и тѣхнитѣ гласове. Разбира се, ние не можемъ да твърдимъ, че гласовѣтъ на кандидатитѣ сж броени тъкмо тамъ, въ излъганитѣ гласове. Това е много мжчно да се докаже. Но така, приблизително, по гласовѣтъ, тѣзи хора се съмнѣватъ, или поне мислятъ, че тѣхнитѣ гласове сж злоупотрѣбени. Споредъ мене, ние имаме фактъ на едно злоупотрѣбление дотолкова, доколкото има една контестация, а единъ подобенъ фактъ заслужва нашето внимание. Азъ моля, ако е възможно, да се хвърли едно освѣтление върху този фактъ и ако дѣйствително е злоупотрѣбено, не съ гласовѣтъ на толкова много хора, а само съ гласовѣтъ на 10 души, пакъ да се направи анкета, да се счита изборѣтъ за незаконенъ и да се повтори. Трѣбва да се освѣтли работата, и азъ прѣдлагамъ въпросѣтъ да се разисква. Виждате колко страници сж подписани съ подписи.

Докладчикъ А. Кипровъ: Не сж саморжчни подписи, г. Страшимировъ. Всички сж подписани отъ нѣкой си Вилаловъ.

Д. Страшимировъ: Въ всеки случай, това сж подписи на граждани.

Докладчикъ А. Кипровъ: Незавърени.

Д. Страшимировъ: Безъ да сме провѣрили, ще трѣбва толкозъ подписи да обявимъ за лъжовни. Казвамъ, че нито нашата група, нито азъ, сме заинтересовани по въпроса; азъ съмъ сезиранъ само като народенъ избраникъ и трѣбва да повдигна този въпросъ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Стоянь Русевъ.

С. Русевъ: Г. г. народни прѣдставители! Вземамъ думата, само за да посоча една празнота въ избирателния законъ, защото, наистина, случаятъ, който се изтъкна въ този изборъ, е много интересенъ. Тукъ може да става рѣчь за една политическа измама, обаче за нея нѣма пенална санкция въ избирателния законъ, защото процедурата по завѣрката на кандидатуритѣ се урежда по чл. 64 отъ избирателния законъ. Всеки единъ кандидатъ, когато завѣржава своята кандидатура, обязательно трѣбва да посочи на цѣфта, който е избралъ. Юмеръ Ходжа Ибрямовъ и другиятъ кандидатъ, когато завѣржавали кандидатурата...

Д. Страшимировъ: (Нѣщо възражава)

С. Русевъ: Не е била завѣрена. Даже ако тази кандидатура бѣше завѣрена — азъ приемамъ, че кандидатурата на Юмера Ходжа Ибрямовъ и Дечко Ченгелиевъ е била завѣрена, тѣхниятъ цѣфтъ тоже е билъ завѣренъ — ако избраникътъ си е послужилъ съ тѣхния цѣфтъ, каква е пеналната санкция, която прѣдвижда избирателния законъ? Търсете я, г. г. народни прѣдставители. Нито чл. 65, нито последующитѣ членове, нито въ наказателнитѣ разпореждания можете да я намѣрите. Тѣй че, това дѣяние е една политическа измама, зарадъ която не е прѣдвидена абсолютно никаква пенална санкция, и като така, безспорно е, че изборътъ не може да се счете за опороченъ, и поради това, заключението е, че изборътъ е правиленъ и трѣбва да се утвърди.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата старозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Василь Димчевъ.

В. Димчевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ мисля, че не трѣбва да се правятъ такива прецеденти — да се правятъ провѣрки по контестацїи съ такова искане — защото ние ще отидемъ противъ основата на избирателната система у насъ. Ние тогава трѣбва да направимъ изборитѣ явни, когато ние се стараемъ да изнаимѣримъ всекакви сръдства, за да гарантираме тайната на гласоподаване. Тази контестацїя цѣли гласоподаването да стане явно. Какъ можете вие да провѣрите кой е билъ измаменъ, че цѣлъ да гласоподава за Юмера Ходжа Ибрямовъ, а гласоподавалъ за Дочева? — Съ 300-тъ подписи, които били подписани въ контестацїята. Ами че 300 оппозиционери на избрания кандидатъ може да има, и 300 подписа може да се събератъ. Белки е доказателство, че 300 души сж се подписали? Всички знаете, че контестацїитѣ подписватъ повечето хора, които сж активни дѣйци въ изборитѣ, противници на онзи, когото цѣлятъ и искатъ да го касиратъ, независимо отъ това, че не сж измамени и подведени. Но и да има измама, то не е току-тъй гьотура, не е току-тъй голѣмо опущение въ избирателния законъ. Въ избирателния законъ не може да се турятъ послѣдствїята за изкористването на гласовѣтъ, защото гласоподаването е тайно и всеки трѣбва да си отваря очитѣ,

да знае за кого гласоподава. Ние наредихме избирателтъ да отива въ тъмната стаячка, никой да го не чува и види за кого ще гласоподава. Ама сега всеки може да каже: азъ гласоподавахъ за еди-кого си. И да иска да го казва, ние не трѣбва да го слушамо. Даже миналата година, когато поправяхме избирателния законъ, ние казахме: да се разбира тѣлкуването, че никой нѣма право да си туря бюлетината въ плика отъ вѣнъ, докато не е влѣзълъ въ тъмната стаячка; „даже искахме да туримъ наказателна санкция за това нѣщо. Нѣкои искаха да кажатъ: „Воля ми е, и отъ вѣнъ мога да пусна“. Ние направихме да не може да става такова нѣщо, понеже искахме да гарантираме тайната на гласоподаването, защото, инакъ, тѣзи, които искатъ да злоупотрѣбятъ, ще накаратъ слабохарактернитѣ избиратели да гласоподаватъ явно. Така ще се наруши принципътъ на тайността и ще стане по-опасно явното гласоподаване и явното подаване на бюлетината, отколкото тайното; по този начинъ ще отидемъ противъ основата на системата, която намираме, че е по-цѣлесобразна. Затуй азъ мисля, принципиално, че такова едно опущане не подлежи на провѣрка, и асѣж не можемъ да намѣримъ сръдства да го провѣримъ. Ако има нѣкои излѣгани, или измамени, нека се отнесатъ до сѣдилището, а другъ пътъ да си отварятъ очитѣ, когато влѣзатъ въ тайната стаячка; ако не вѣрватъ на този, който дава бюлетинитѣ, да взематъ отъ тамъ, кждѣто сж поставени. Ако не знаятъ, другъ пътъ трѣбва да се научатъ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата шуменскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Дочевъ.

И. Дочевъ: Г. г. народни прѣдставители! Отъ доклада, който направи уважаемиятъ докладчикъ на провѣрочната комисия, виждаме, че изборътъ въ П-та Шуменска избирателна околия, произведенъ на 4 септемврий т. г., е станалъ мирно и тихо почти въ всички секции. Никакви инциденти не сж станали, не сж подадени никакви заявления даже. Само слѣдъ избора, въ законния срокъ, е подадена до прѣдседателя на Народното събрание контестацїя, съ която нѣкои избиратели се оплакватъ, какво азъ единъ день прѣди избора съмъ ги измамилъ, като съмъ прибралъ бюлетинитѣ и замѣнилъ съ свои бюлетини. Вие всички сте произвеждали избори и знаете, може ли здравиятъ разумъ да допусне, когато азъ имамъ 2.275 гласа, а пропадналиятъ кандидатъ — само 149 гласа — една разлика повече отъ 2.000 гласа — че тѣзи 2 хиляди и толкова гласа сж дадени отъ неграмотни хора, които не сж знаели за кого гласоподаватъ. Азъ мисля, че може да стане обратното, че всеки единъ кандидатъ, дѣто се е кандидиралъ, има свои хора агитатори, и не е могло да стане така. Азъ мисля, че нѣма да се водятъ никакви разисквания по моя изборъ, защото, ако г. Страшимировъ знаеше какъ е положена кандидатурата на Юмера Ходжа Ибрямовъ, нѣмаше да обрне никакво внимание на писмото на публициста, редакторъ на в. „Обществень гласъ“. Г. Страшимировъ събщи, какво избирателитѣ отъ П-та Шуменска избирателна околия сж дали съгласието си за кандидатурата на Юмера Ходжа Ибрямовъ. Това не е вѣрно. Кандидатурата на Юмера Ходжа Ибрямовъ се опрѣдѣли въ бюрото на партията. Когато азъ настоявахъ да се направи събрание въ П-та Шуменска избирателна околия и когато туй мнѣние се възприе, никой не отиде да направи това събрание, само азъ отидохъ да видя какво искатъ избирателитѣ отъ тази околия. Тѣй че, избирателитѣ не сж питани какъвъ кандидатъ искатъ; само азъ бѣхъ човѣкътъ, който отидохъ. Може ли да се допусне, че съмъ измамилъ избирателитѣ, като се има прѣдъ видъ слѣдното обстоятелство; избраниятъ заедно съ мене, г. Ченгелиевъ,

бѣше въ деня на избора въ двѣ секции. Самъ г. Ченгелиевъ видѣ какъ гласоподавател турското население. Насъ не ни питаха, а казаха: „Ние искаме единъ си и за него ще гласоподаваме“. Азъ бѣхъ въ самия денъ на избора въ секцията, дѣто е родното село на кандидата Юмеръ Ходжа Ибрямовъ. Той бѣше тамъ, и знаете ли какво се случи? Въ тази секция той получи 50 гласа, а азъ — 258 гласа. Затова, струва ми се, причинитѣ за пропадането на кандидата Юмеръ Ходжа Ибрямовъ трѣбва да се търсятъ на друго мѣсто. Ако г. Страшимировъ бѣше освѣтленъ по-хубаво и ако редакторътъ на в. „Обществѣнъ гласъ“ казваше истината, нѣмаше да става въпросъ за този изборъ. Прѣди всичко, Юмеръ Ходжа Ибрямовъ — азъ го познавамъ добръ — е единъ непопуляренъ, неизвѣстенъ, човѣкъ. Когато нашитѣ агитатори отидоха да агитиратъ, тѣ казаха: „Защо сте го турили, ние не го познаваме“. Тѣй че, причинитѣ за пропадането на Юмеръ Ходжа Ибрямовъ сѣ тамъ, а не че имало измама. Ако азъ съмъ се избралъ, то е затова — моитѣ приятели знаятъ туй — че азъ имамъ доста влияние въ двѣтѣ избирателни околии. Редакторътъ на в. „Обществѣнъ гласъ“ бѣше единъ отъ членовѣтъ на бюрото, който най-много настояваше да се постави кандидатурата на Юмеръ Ходжа Ибрямовъ, и понеже стана дума за този редакторъ, азъ съмъ длъженъ да кажа, че той гласоподава за Юмеръ Ходжа Ибрямовъ, безъ да го познава. Такъвъ е този публицистъ. Защо го направи, не искамъ да кажа. Но нека кажа. Направи го, за да пропадне кандидатурата на Ивана Дочевъ — моята кандидатура. Щомъ пропадне моята кандидатура, за него изборътъ се свършва — той не искаше да знае кой ще се избере. Нито единъ не отиде да агитира за Юмеръ Ходжа Ибрямовъ.

Така стои, г-да, въпросътъ. Азъ прѣдоставямъ на васъ, както искате, така рѣшете.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ А. Людскановъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие виждате, че ние, правителството, се мжчимъ да вземаме по възможностъ по-малко думата по изборитѣ, водѣйки се отъ принципа, че почитаемото Народно събрание трѣбва да бѣде свободно въ своитѣ рѣшения, безъ никакво влияние отъ наша страна, и ако нѣкой пътъ вземаме думата, то е за да улеснимъ Събранието, като даваме тълкувание на избирателния законъ. Понеже въ този случай се повдигна единъ принципиаленъ въпросъ, на който би трѣбвало съ вашия вѣтъ да се даде едно правилно рѣшение, азъ си позволявамъ да взема думата.

Менѣ ми се струва, че мнѣнието, изказано отъ почитения старозагорски народенъ прѣдставителъ, е най-право въ този случай. Какъвъ е този случай? Нѣкой си отъ пропадналиятѣ кандидати дава едно заявление, на което отдолу — азъ самъ прѣгледяхъ това заявление — се намираатъ 300 подписа, отъ които почти всички — и г. Страшимировъ може да констатира това — сѣ малки изключения, сѣ отъ една рѣжа; и казва слѣдующето: „Ние молимъ почитаемото Народно събрание да касира този изборъ, защото има нередовностъ“. Коя е тази нередовностъ? Тѣ казватъ: „Отъ насъ бѣха одобрени и кандидатури за народни прѣдставители отъ околията Юмеръ Ходжа Ибрямовъ и Дечко Ченгелиевъ, а отъ урнитѣ излѣзоха Дечко Ченгелиевъ и Иванъ Дочевъ“ — току-що говорившиятъ ораторъ — „понеже ние бидохме по този начинъ излъгани, понеже отъ урнитѣ излѣзе друга кандидатура отъ оная положена отъ насъ, то ние искаме отъ почитаемото Народно събрание да касира избора“.

Нѣма да се спирамъ на факта, че това заявление е подписано отъ една рѣжа; нѣма да се спирамъ на

факта, че на такова заявление могатъ да личатъ не 300 подписа, а нѣколко пѣти по 300. Азъ отивамъ подалечъ: приемамъ, че всичкитѣ подписи сѣ вѣрни. Но ако вие приемете възгледа, който се прокарва отъ тѣзи господа и се възприе отъ достопочтения г. Страшимировъ, тогава до какъвъ резултатъ ще дойдемъ? Ще дойдемъ до слѣдующия резултатъ, че нѣкои избиратели, които било по лѣвъ, било по други съображения, на врѣмето си не сѣ упражнили своитѣ права, като излѣзе изъ урнитѣ нѣкой неугоденъ тѣмъ кандидатъ, ще искатъ да развалятъ избора, и сѣ подобно заявление да кажатъ: „Ние сме измамени, дайте да направимъ новъ изборъ“. Ето положението. Въ II-та Шуменска избирателна околия има 9.608 избиратели, гласоподавали сѣ само 2.919 души, отъ които г. Иванъ Дочевъ е получилъ 2.275 гласа, чийто изборъ сега искатъ да се касира. 9.608 избиратели трѣбваше да гласоподаватъ; нѣмаме задължително гласоподаване, не можемъ никому да вмѣнимъ въ грѣхъ, че не е упражнилъ своето право. Отъ тѣхъ само 2.919 души сѣ гласоподавали, отъ които, повтарямъ, 2.275 души за г. Дочева. Ако трѣгнемъ по тази хлъзгава почва, какво ще излѣзе? Ще излѣзе, че 200, 300, 1.000, 2.000 или 2.500 души, тѣкмо толковъ, колкото гласа е получилъ г. Дочевъ, могатъ да подпишатъ една контестация и да поискатъ да влѣзатъ въ ролята на 9.608 души избиратели. Какво ще стане? Тогава може ли въобще да има избори у насъ? Оставете тайната, за която говори г. Димчевъ и която е първиятъ и най-важенъ принципъ; вие не можете *après coup*, слѣдъ избора, да позволите нѣкому да контестира по тоя начинъ избора, защото, прѣди всичко, не знаемъ кой именно е гласоподавалъ за кого, та да се оплаква отъ измама. Отъ тѣзи 2.275 души сѣ ли тѣзи 300 души, които по измама сѣ гласоподавали за г. Дочева? Може да е гласоподавалъ нѣкой, може да не е гласоподавалъ. На какво основание онзи, който на врѣмето си не е упражнилъ правото си, или не го е пазилъ, да дойде днесъ въ Народното събрание и да иска да унищожимъ избора? Трѣбва да се пазятъ строго тайната на гласоподаването. Всички законодателства се стремятъ да гарантиратъ по въсѣкакъвъ начинъ тайната на гласоподаването. У насъ, слава Богу, въ това отношение има голѣмъ прогресъ: имаме плікове, имаме бои, имаме тайна станка, агитацията не е позволена на изборното мѣсто, сѣ цѣль да се запази тайната на гласоподаването. Та, ако приемемъ подобно нѣщо, ние ще нарушимъ най-важния принципъ — тайната на гласоподаването. То е едно, и второ, ние ще влѣзнемъ въ ролята на деветъ хиляди и толкова избиратели, които, по разни съображения, не сѣ упражнили своето право и ще допуснемъ нѣкои само да дойдатъ отъ тѣхно име да говорятъ и да искатъ да се спремъ на заявлението имъ и да касираме или анкетираме избора. Това по принципъ не може да се допусне, защото, първо, това нарушава тайната на гласоподаването, която е света и неприкосновена и, второ, то ни туря на единъ хлъзгавъ пѣтъ, дѣто никога нѣма да има редовно извършени избори. Щомъ изборътъ не е благоприятенъ за извѣстна група хора, тѣ ще дадатъ заявления и, увѣрявамъ ви, ако човѣкъ разполага съ пари и врѣме, може да намѣри други 2.300 души да подпишатъ такова заявление, и нѣщо повече: подписитѣ имъ, за да бѣдатъ даже автентични, да ги завѣрятъ прѣдъ нотарнуса. Но туй може ли да ни даде право да се върнемъ да разискваме избора наново? Той е свършенъ. Изборътъ може да бѣде касиранъ или анкетиранъ по строго опрѣдѣлени отъ закона правила; изборътъ е нѣщо важно. Вие туряте въ движение 9.000 български избиратели — всички, които иматъ избирателно право — вие ги туряте въ движение, като издавате указъ, викаете ги на извѣстенъ изборъ, гарантирате ги въ всѣко отношение, и подиръ това, за хатѣра на нѣколко души, тукъ да стане дума за пра-

вилността на избора и да се иска той да бъде касиранъ; може ли туй да стане?

На тия основания, като не желяемъ да въведемъ една порочна практика, като не желяемъ да се въведе единъ невѣренъ принципъ и като се водимъ отъ духа на избирателния законъ, ние ходатайствуваме, подобно искане да се остави безъ послѣдствие, като незаконно, неоснователно и, слѣдователно, не може да бъде разисквано.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Иванъ Абрашевъ.

И. Абрашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Слѣдъ рѣчта на г. министра на вътрѣшнитѣ работи, не знамъ доколко ще бѣда полезенъ азъ съ своитѣ обяснения, които ще дамъ въ настоящия моментъ.

Г. г. народни прѣдставители! Отъ напата срѣда изхожда една комисиия, избрана отъ васъ, която се нарича провѣрочна. Тази комисиия е натоварена да изучи всичкитѣ изборни констестации и за всичко онова, което тя намѣри, че е нарушение, да докладва вамъ, за да бѣде одобрено или не рѣшението ѝ. Тази комисиия се състои отъ 30 души. Тя, слѣдъ като е изучила тщательно всичкитѣ тѣзи констестации, които се намиратъ по избора, се е произнесла, че изборътъ трѣбва да бѣда утвърденъ. Въ случая г. докладчикътъ нѣма право да прочита тукъ констестации, които сж разглеждани отъ една комисиия, която сте натоварили да изучи въпроситѣ много по-надребно, отколкото единъ народенъ прѣдставителъ — г. Драгиевъ или другъ — който не е изучилъ нищо още по дѣлото, а се явява тукъ да спори и да прави упрекъ било къмъ властта или къмъ други още водители на партия, които сж се били кандидатирали. Азъ виждамъ и се чудя, какъ винаги г. прѣдседателътъ, на първо мѣсто, гледа се къмъ лѣвицата; сѣкашъ тѣ сж само хората, които прѣдставляватъ тукъ българския народъ — „земледѣлцитѣ“ Драгиевъ и Страшимировъ. Азъ не знамъ въ нашия правилникъ да се прѣдвижда, че винаги трѣбва да се дава думата на двама души оратори отъ една политическа партия. Ние виждаме тукъ всички наши политически партии, но ни една отъ тѣхъ не взема думата толкова, колкото я взематъ тия лица, които не прѣдставляватъ нищо отъ себе си; и даже срамота е да се наричатъ прѣдставители на земледѣлцитѣ.

Д. Драгиевъ: (Възрязява нѣщо)

И. Абрашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ не бихъ могълъ да нарека г. г. Драгиевъ и Страшимировъ прѣдставители на земледѣлцитѣ, защото тѣ сж тѣхни наемници; тѣ още не сж по съсловие земледѣлци, за да дойдатъ тукъ да защищаватъ интереситѣ на земледѣлцитѣ; . . .

Д. Драгиевъ: Това по избора ли е?

И. Абрашевъ: . . . тѣ впадатъ въ категорията на онѣзи хора, за които турската пословица казва: „Не папаза колачъ, не падишаха арачъ“ — ни на попа подаръкъ, ни на държавата данъкъ. (Смѣхъ. Ржкопѣскане отъ болшинството)

Г. г. народни прѣдставители! Понеже г. Драгиевъ и неговитѣ другари се ползуватъ отъ измамата, понеже чрѣзъ хора невѣжки, чрѣзъ хора наивни искатъ да прокаратъ тѣхното лично материално подобрене, то затова великиятъ Аристотель е казалъ слѣдующето нѣщо: „Тамъ, дѣто културното слънце не е пуснало своята заря, тамъ винаги е тъмнота“. Значи, тѣ отиватъ между тъмни личности и, понеже отиватъ да измамватъ такива тъмни личности, тѣ не могатъ да се наричатъ „земледѣлска организация“, а трѣбва да ги кръстимъ „тъмняци“, както въ Русия ги наричатъ черносотници.

Д. Драгиевъ: Г. прѣдседателю! Да говори по прѣдмета.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Моля г. оратора да не се отклонява отъ прѣдмета.

И. Абрашевъ: Васъ, може-би, да Ви е страхъ отъ тѣхъ, г. прѣдседателю, но мене не ме е страхъ. (Смѣхъ)

Г. г. народни прѣдставители! Колкото се отнася до избора, ние разгледахме всичкитѣ констестации. Навеждамъ, че тѣзи констестации, които сж подадени, сж били подписани отъ нѣколко стотини избиратели. Това е обща болестъ: навсѣкждѣ пропадналиятъ кандидатъ се докосва до много срѣдства, за да може да постигне своето искане — да касира своя противникъ. Въ случая, обаче, тѣзи измами и прѣстъпления, които се изреждатъ въ констестацията, не сж подкрѣпени съ никакви доказателства. Вземете, г. г. народни прѣдставители, избирателния законъ и ще видите въ глава V, състояща отъ чл. чл. 161—184, се прѣдвиждатъ наказания за всѣки единъ нарушителъ, за всѣки единъ прѣстъпникъ, който е извършилъ нарушение или прѣстъпление. Какъ се констатира тѣзи нарушения или прѣстъпления? За тѣзи нарушения или прѣстъпления трѣбва да се заведе углавно дѣло, трѣбва да се прѣдстави удостовѣрение отъ съдебния слѣдователъ, че има заведено углавно дѣло, слѣдъ това сѣди се извършеното нарушение или прѣстъпление, за да се удостовѣри, че има въ дѣйствителност извършена измама или насилие и пр. Докогато ние не видимъ подобно нѣщо, а виждаме само едни голи подписи, не можемъ да върваме въ една констестация, неподкрѣпена съ никакви доказателства. И провѣрочната комисиия, ръководима отъ този принципъ, остави всичкитѣ констестации безъ послѣдствие. Ние тукъ не сме съдебенъ институтъ; ние сме Народно събрание и, ако намѣримъ нѣщо, което дѣйствително опорочава избора и е подкрѣпено съ доказателства, само тогава можемъ да вземемъ рѣшение да анкетираме или касираме този изборъ. Ако слушаме г. Драгиева, понеже той казва, че има насилие, че има нарушения и пр., че трѣбва да правимъ анкети навсѣкждѣ, ще трѣбва всички ние да се прѣнемъ по всички избори, да правимъ анкети, и слѣдъ два мѣсеца да дойдемъ тукъ да разгледаме тия анкети. Ето защо, г. г. народни прѣдставители, понеже тази комисиия, на която вие сте довѣрили да разгледа изборитѣ за XV-то обикновено Народно събрание, е провѣрила тщательно избора и не е намѣрила никакво нарушение, азъ съмъ на мнѣние да се утвърди изборътъ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Понеже никой не иска думата, ще се гласува. Ония отъ васъ, които приематъ прѣдложението на г. докладчика, да се утвърди изборътъ, станалъ въ II-та Шуменска избирателна околия, като правилно и законно извършенъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Моля г. докладчика да докладва избора, станалъ въ Поповската избирателна околия.

Докладчикъ А. Кипровъ: Въ Поповската избирателна околия има 12.035 избиратели, отъ които гласоподавали 7.438 души. Избрани сж: г. д-ръ Христо Мутафовъ съ 4.651 гласа, г. Христо Г. Хаджиевъ съ 4.647 гласа и г. Ганчо Торомановъ съ 4.603 гласа. Пропаднали сж: г. Дяко Петковъ, който е получилъ 2.042 гласа, г. Недѣлчо Ц. Цонковъ, който е получилъ 2.004 гласа и г. Илия Стоевъ, който е получилъ 2.012 гласа.

Изборътъ навсѣкждѣ е вървѣлъ мирно и тихо; не сж станали никакви инциденти въ никоя секция. Има постѣпили една констестация и едно заявление, като

прибавка към контестацията. Във тази контестация се говори какво е станало поотдълго във всичките села, но никакви сериозни мотиви въ нея нѣма. Най-сериозниятъ аргументъ за нарушение въ тази контестация, подписана отъ г. г. Дяко Петковъ и Илия Стоевъ, кандидати на земеделския съюзъ, е, че министърътъ на вътрѣшнитѣ работи г. Людскановъ билъ държалъ своята рѣчь въ мировото сѣдилище. Обаче, отъ справката, която ние направихме, излиза, че г. Людскановъ не е държалъ своята рѣчь въ мировото сѣдилище, а само е ималъ приемъ въ околийското управление и тамъ е бесѣдвалъ съ свои приятели, които сж го посѣтили, а не е държалъ никаква рѣчь. Това е най-сериозниятъ аргументъ на г. г. Дяко Петковъ и Илия Стоевъ, които сж подали тая контестация.

Провѣрочната комисия, като разгледа тѣтателно тая контестация, намѣри, че не е достатѣчно мотивирана и ме натовари да ходатайствувамъ прѣдъ Събранието за утвърдението на Поповския изборъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Г-да! Понеже никой не иска думата, ще се гласува, и моля тия отъ васъ, които приематъ прѣдложението на провѣрочната комисия, да се утвърди станалиятъ изборъ въ Поповската околия като правиленъ и законно извършенъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Понеже часътъ е 7½, можемъ да се спремъ дотукъ и, прѣди да наредимъ дневния редъ за идущето заседание, ще ви съобща, г-да, че е постѣпило едно прѣдложение отъ г. министра на финанситѣ, съ което

се иска единъ свѣрхсметенъ кредитъ отъ 3.800.000 л. за военни пѣли. Това прѣдложение ще се раздаде сега на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Слѣдъ това, за утрѣ, наистина, е прѣдвидено, споредъ правилника, да се разглежда докладътъ на прошетарната комисия, но понеже послѣдната не се е още конституирала и нѣма още готова работа, азъ мисля, че можемъ да продължимъ работата по провѣрката на изборитѣ и другата работа.

Има думата г. министъръ-прѣдседателътъ, относително дневния редъ.

Министъръ-прѣдседателъ И. Гешовъ: Г. г. народни прѣдставители! Тѣй като, споредъ свѣдѣнията, които имамъ, прошетарната комисия не е готова да ви докладва утрѣ, то прѣдлагамъ дневниятъ дневенъ редъ да се продължи и за утрѣшното заседание, като се тури на дневенъ редъ тѣй сжщо и законопроектътъ, който току-що се оповѣсти отъ г. прѣдседателствующия.

Министъръ Т. Теодоровъ: И който сега ще се раздаде.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ прѣдложението на г. министъръ-прѣдседателя по дневния редъ за утрѣшното заседание, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Вдига се заседанието за утрѣ на 2 ч. послѣ пладне.

(Вдигнато въ 7 ч. 25 м. вечерята)

Прѣседателствующъ подпрѣдседателъ: М. Маджаровъ.

Секретари: { **И. С. Бобчевъ.**
 { **Д-ръ К. Списаревски.**

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гължбовъ.